

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบันนี้ ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ค่านิยมใหม่ๆ ได้ไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมแบบชาวตะวันตก คนไทยได้รับอิทธิพลจากค่านิยมแบบใหม่ที่แฝงมากับเรื่องสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้สังคมพัฒนาแบบก้าวกระโดด ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เน้นวัตถุและเทคโนโลยี แต่ขาดการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรมและศีลธรรมที่ลูกมาจากตะวันตก ทำให้เกิดแหล่งมั่วสุมอบายมุข จนทำให้เป็นปัญหาของสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความยากจน ปัญหาทางการศึกษา ปัญหาโสเภณี ความไม่ยุติธรรมในสังคม ความเสื่อมในด้านศีลธรรมในจิตใจเยาวชน เป็นต้น ทำให้ประสบกับปัญหาดังกล่าว จึงทำให้มีความประอะเปื้อน ไม่บริสุทธิ์ มีความขุ่นมัว ความสูญสิ้นไปจากคุณความดีทั้งหลาย ซึ่งเรียกตามหลักทางพุทธศาสนาว่า เป็นมลทิน

สิ่งที่เปื้อนมลทินหรือสาเหตุที่ทำให้เกิดมลทินมี ๘ ประการ คือ โภคะ ความโกรธ, มักจะ ลบหลู่คุณท่าน ริษยา เห็นเขาได้ดีตนไม่ได้ มัจฉริยะ ตระหนี่ มาया เจ้าเล่ห์เพทุบาย สาเลยะ มักโอ้อวย มุสา พูดปดมดเท็จ มีความปรารถนาลามก มิจฉาทิฎฐิ มีความเห็นผิด ดังมีพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย มลทิน ๘ ประการ คือ มนตร์มีการไม่ท่องบ่นเป็นมลทิน เรือนมีความไม่ขยันหมั่นเพียรเป็นมลทิน ผิวพรรณมีความเกียจคร้านเป็นมลทิน สตรีมีความประพฤติชั่วเป็นมลทิน ผู้ให้มีความตระหนี่เป็นมลทิน บาปกรรมเป็นมลทินทั้งในโลกนี้และโลกหน้า มลทินที่ยิ่งกว่ามลทินนั้น คือ อวิชชา^๑

จากพุทธพจน์นี้ตรัสถึงมลทินที่เกิดจากความประมาท ไม่มีความรับผิดชอบหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตน จึงเป็นสาเหตุทำเกิดมลทินได้โดยที่ไม่รู้ตัว มลทินสามารถเกิดขึ้นกับทุกคน ที่มีการประพฤติชั่วทางกาย วาจาและใจ จัดว่าเป็นผู้มีมลทิน ดังมีปรากฏในพระไตรปิฎก ขุททกนิกาย กุณฺดาชดก ว่า

^๑ อัง.อรรถก. (ไทย) ๒๓/๑๖/๒๔๒.

หญิงทั้งหลายเหมือนโจร เหมือนสุรามีพิษร้าย พุดโอ้อวยเหมือนพ้อคำ กลับกลอก บิดพลิ้วเหมือนนอแรมมีสันสองแฉกเหมือนงู ปกปิดความชั่วเหมือนकु ใ้เต็ม ได้ ยากเหมือนบาดาล ให้อินดีได้ยากเหมือนนางรากลสนำไปส่วนเดียวเหมือนนางพญาม กินทุกอย่างเหมือนไฟพัดพาไปเหมือนแม่น้ำ มีความประพฤติดตามขอบเขตแห่งความใคร่ เหมือนลมไม่มีความวิเศษอะไรเหมือนภูเขาสินธุ ผลิตผลอยู่เป็นนิตย์เหมือนต้นไม้มิพิษ หญิงทั้งหลายมักกระทำอันตรายแก่รัตนะทั้งหลายยังบริโภคสมบัติในเรือนให้พินาศ^๒

มลทินเป็นเรื่องการประพฤติปฏิบัติตัว ถ้าทำตัวไม่ดีความชั่วย่อมปรากฏ แม้เป็น ผู้หญิงก็เป็นมลทินได้ ดังมีการตรัสถึงสตรีที่ตกอยู่กับมลทินที่ปรากฏในประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ เกี่ยวกับหญิงสาวคนหนึ่งซึ่งว่านางทรัพย์ เป็นบุตรสาวคนหนึ่งของขุนนางผู้ใหญ่มีศักดิ์ศรีและ แต่งงานกับข้าราชการหนุ่มซึ่งมียศเป็นท่านขุน แต่กลับมักมากใฝ่ต่ำเล่นชู้กับตำรวจ หลับนอนสม สู้กันจนตัวจับได้บนเตียง ร้องถึงพระเจ้าแผ่นดินต้องตัดสินความ ทางนางทรัพย์ยืนยันว่ารักชายชู้ มากกว่าตัวตัวเอง จึงให้ไปใช้ชีวิตกับชายที่ต่ำกว่าจนตาย^๓ ซึ่งเป็นตัวอย่างของสตรีที่ไม่ดีและมัก มากในกาม

ในคัมภีร์มงคลทิปนีแปล ได้ตรัสถึงเรื่องความเป็นมลทินของนางกัจจานีกับลูกชาย นางเป็นหญิงหม้าย โดยมีลูกชายคนเดียวที่แม่เป็นคนเลี้ยงดู เมื่อลูกโตขึ้นนางได้หาภรรยาให้กับลูก ชาย ต่อมาลูกสะใภ้เกิดเกลียดชังแม่ผัว จึงให้สามีขับไล่มารดาออกจากบ้าน ฝ่ายสามีนั่นก็เชื่อฟัง คำภรรยา จึงได้ขับไล่มารดาออกจากบ้าน ทำให้มารดาไม่มีที่อยู่ ต้องชมชานไปอาศัยบ้านผู้อื่นอยู่ ได้รับความทุกข์ยากลำบาก^๔

ซึ่งเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความประพฤติที่เป็นมลทิน ในพระไตรปิฎก ได้แบ่ง มละ หรือมลทินเป็น ๓ คือ (๑) มละคือราคะ มลทินคือราคะ (๒) มละคือโทสะ มลทินคือโทสะ (๓) มละคือโมหะ มลทินคือโมหะ^๕ มละทั้ง ๓ ประการนี้ เรียกอีกอย่างว่า อกุศลมูล ๓ คือ

^๒ พ.ชา. (ไทย) ๒๘/๒๕๓-๒๕๕/๑๔๑.

^๓ วิบูล วิจิตรวาทการ, สตรีสยามในอดีต, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสร้างสรรค์ ปุ๊คส์ จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๒๑๓.

^๔ พระครูสิริปัญญามุนี, คัมภีร์มงคลทิปนีแปล, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอานวยสาส์น การพิมพ์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒๖.

^๕ ศ.ม. (ไทย) ๑๕/๑๖๗/๕๗.

รากเหง้าของอกุศล เมื่ออกุศลมูลเหล่านี้ ๑ หรือ ๒ หรือ ๓ เกิดขึ้น มีอยู่แล้วอกุศลอื่นที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น ที่เกิดแล้วก็เจริญมากขึ้น มลทินที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ที่สะสมทีละน้อย เมื่อสะสมมากขึ้นจึงทำให้แสดงออกมาทางกาย วาจาและใจ อันเป็นเหตุให้มีความเห็นผิด คิดผิด พุคผิดและทำผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า สนิมกาย สนิมใจ คือ ทำให้กาย วาจาและจิตใจไม่มีความบริสุทธิ์ ทำให้มีความแปรปรวน เป็นอุปสรรคคอยขัดขวางในการทำความดี มลทินนั้นถือว่าเป็นความทุกข์ความลำบากอย่างหนึ่ง เมื่อพิจารณาพุทธพจน์ดังกล่าวแล้ว จะเห็นว่า ผู้ที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจราคะ (ความกำหนัด) โทสะ (ความโกรธ) โมหะ (ความไม่รู้จริง) เหมือนคนตาบอด หูหนวก ย่อมมองไม่เห็นซึ่งหนทางที่จะเดินไปสู่จุดหมายข้างหน้าได้ จิตใจที่เต็มไปด้วยมลทินคือความประพฤติกว้างขวางไม่มีจิตใจมุ่งมั่น สับสน ทุกข์ยากและเศร้าหมอง มีความรู้สึกเหมือนอยู่ในโลกแห่งความมืดมนและมองโลกในแง่แคบคิดใกล้ไม่ไต่ไม่เห็นทางเดินในชีวิต จึงเป็นที่ทราบว่ามีผู้ที่มียอดมลทินนั้นหาเป็นผู้บริสุทธิ์ไม่ มีชีวิตขุ่นมัว มีความสูญเสียไปจากคุณความดี

ผู้ที่มีความบริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุ่นมัว ไม่สูญเสียจากคุณความดี ย่อมเป็นชีวิตที่มีค่า แม้เกิดมาเพียงวันเดียวแต่ได้สร้างความดีไว้มาก ก็มีค่ามากกว่าผู้ที่มีชีวิตตั้งร้อยปี แต่มีความประมาทในชีวิต มลทินเมื่อเกิดขึ้นแล้วย่อมครอบงำระดับจิตใจของมนุษย์ทั้งหลายให้เกิดความเศร้าหมอง ถือว่าเป็นปัญหาต่อการดำรงชีวิต เป็นปัญหาต่อการครองเรือน ต่อการทำงาน ต่อสังคม บ้านเมือง ต่อภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนา และต่อการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน สภาวะจิตที่ถูกมลทินครอบงำทำให้จิตใจหาความสะอาด สว่าง สงบไม่ได้ และยากต่อการที่จะยกระดับจิตใจขึ้นสู่คุณธรรมขั้นสูงคือ วิปัสสนากรรมฐาน

ดังนั้น สรุปว่า มลทิน คือปัญหาและเป็นมารที่คอยขัดขวางการสร้างบุญบารมีของมนุษย์ เมื่อต้องการความเจริญความก้าวหน้าในชีวิตและการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน จะต้องกำจัดมลทินภายนอกภายในให้หมดสิ้นไป จึงจะทำให้มีความบริสุทธิ์และประสบความสำเร็จในชีวิต ดังมีพุทธพจน์ตรัสว่า

ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งมีอริขณามากก็ละอริขณาได้ มีจิตพยายามก็ละพยายามได้ มีความมักโกรธก็ละความมักโกรธได้ มีความผูกโกรธก็ละความผูกโกรธได้ มีความลบหลู่ก็ละความลบหลู่ได้ มีความดีเสมอก็ละความดีเสมอได้ มีความริษยาที่ละความริษยาได้ มีความตระหนี่ก็ละความตระหนี่ได้ มีความมักโอ้อวดก็ละความมักโอ้อวดได้ มีมายาที่ละความมายาได้ มีความปรารถนาที่เป็นบาปก็ละความปรารถนาที่เป็นบาปได้ มีความเห็นผิดก็ละความเห็นผิดได้ เพราะละกิเลสที่เป็นมลทิน เป็นโทษ เป็นจุดน้ำฝนของสมณะ

เป็นเหตุให้เกิดในอบายและมีวิบากที่ตนจะพึงเสวยในทุกคติเหล่านี้ เราจึงกล่าวว่า ภิกษุ นั้นเป็นผู้ปฏิบัติตามข้อที่สมควรแก่สมณะ^๖

จากพุทธพจน์เป็นการตรัสยืนยันว่ามลทินทำให้ความบริสุทธิ์สิ้นไป ดังนั้น เพื่อให้มีความบริสุทธิ์จึงต้องมีหลักปฏิบัติที่ดี เช่น การรักษาศีล ๕, ศีล ๘, ศีล ๑๐, ศีล ๒๒๗ การสำรวมอินทรีย์ การมีสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ การกำจัดนิวรณ์ การทำสมาธิ เป็นต้น นอกจากนั้นการปรับวิธีคิดสติปัญญาของตนเองให้ถูกต้องเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะสัมมาทิฐิจะนำไปสู่การกระทำที่ไม่ก่อให้เกิดความเศร้าหมอง เมื่อประสบกับสิ่งที่ถูกใจหรือไม่เป็นที่ถูกใจ ก็สามารถใช้อนุญาเป็นตัวควบคุมจิตใจจัดการกับเหตุการณ์นั้นๆ ได้ถูกต้อง หรืออาจจะอาศัยเหตุการณ์เหล่านั้น มาเป็นเครื่องเรียนรู้อบรมตนเองให้ประสบสุขได้ การใช้ปัญญาที่ถูกต้องทำให้คนเราเลือกเสพสิ่งที่ เป็นกุศลหรือละเว้นสิ่งที่ เป็นมลทิน นอกจากนี้ความเป็นผู้ฉลาดในการละเว้นจากมลทิน เป็นการป้องกันตนเองให้ห่างไกลจากมลทิน

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยศึกษาค้นคว้าการจัด มลทินตามหลักในพระพุทธศาสนา ดังที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา รวมทั้งงานเขียน วิชาการทางพระพุทธศาสนา

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษามลทินและโทษของมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การกำจัดมลทินและอานิสงส์ที่ปราศจากมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท

^๖ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๓๘/๔๖๘.

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาวิเคราะห์มลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท และได้กำหนดขอบเขตที่จะทำการวิจัยไว้ ดังนี้

- ๑) ศึกษาความหมายและโทษของมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๒) ศึกษาวิเคราะห์การกำจัดมลทินและอานิสงส์ที่ปราศจากมลทินใน

พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเอกสารต่างๆ ประกอบด้วย

- ๑) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) วรรณคดี เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้อง

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ศึกษามลทินและโทษของมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างไร

๑.๔.๒ ศึกษาวิเคราะห์การกำจัดมลทินและอานิสงส์ที่ปราศจากมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างไร

๑.๕ คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

มลทิน หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ ขุ่นมัว สูดสนไปคุณความดีทางกายและใจ

มลทินภายนอก หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ ขุ่นมัว สูดสนไปทางกาย วาจา

มลทินภายใน หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ ขุ่นมัว สูดสนไปทางใจ

วิธีการกำจัดมลทิน หมายถึง การกำจัดความชั่วทางกาย วาจาและใจให้หมดสิ้นไป เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุ่นมัวและไม่สูดสนจากความดี

การให้ผล หมายถึง ผลลัพธ์ที่เป็นทุกข์จากการประพฤติกวามชั่วทางกาย วาจาและใจ

๑.๖ บททวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสาร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)^๑ ได้กล่าวถึง มลภาวะ เป็นมลทินเครื่องทำให้มัวหมองเปรอะเปื้อน กิเลสจิตสันนิบาต มี ๕ อย่างคือ (๑) โภคะ ความโกรธ (๒) มกษะ ความลบหลู่คุณท่าน (๓) อิสสา ความริษยา (๔) มัจฉริยะ ความตระหนี่ (๕) มายา มารยา (๖) สาถะยะ ความโอ้อวดหลอกลวง (๗) มุสาวาท ความพูดเท็จ (๘) ปาปิจฉา ความปรารถนาลามก (๙) มิจฉาทิฎฐิ ความเห็นผิด ความมัวหมอง ความไม่บริสุทธิ์ เช่น ผ้าขาวเมื่อเป็นจุดสีต่างๆ ก็เรียกว่าผ้ามีมลทิน นักบวชศีลก็เรียกได้ว่า นักบวชมีมลทิน ผู้หญิงประพฤติกิเลสก็เรียกว่า ผู้หญิงมีมลทิน

พระธรรมเจดีย์^๒ ได้กล่าวว่า สังคมเกิดมลทิน เกิดความเสื่อม มาจากสาเหตุ คือ ไม่ใคร่ฟังธรรม ไม่ชอบใจธรรมของสัตบุรุษ ไม่ขยันหมั่นเพียร ชอบนอนหลับ ชอบคุยกัน ชอบโกรธผู้อื่น ไม่เลื่อมใสคาราบิดาในยามแก่ชรา หลอกลวงสมณะพราหมณ์ ไม่แบ่งปันอาหารแก่ผู้อื่น ไม่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน หยิ่งทะนงตัวในชาติตระกูล ทรัพย์สมบัติ ไม่ยินดีในภรรยาของตน ทำร้ายจิตใจผู้อื่นไม่รู้จักประมาณตน แม้แก่ชราแล้วยังมีภรรยาหนุ่มสาว ทำให้เป็นทุกข์เพราะความหึงหวง ไม่รู้จักการบริหารจัดการ ตั้งคนอันธพาล หรือคนไม่ซื่อสัตย์สุจริตให้เป็นใหญ่ในหน้าที่การงาน ไม่มีทรัพย์สมบัติหรือไม่มีความรู้แล้วอยากตั้งตนเป็นใหญ่กว่าคนอื่น

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ)^๓ ได้กล่าวถึงมลทินว่า เป็นกิเลสที่นอนสงบนิ่งอยู่ในจิตใจ เหมือนตะกอนที่นอนอยู่ในก้นของภาชนะน้ำ คือปกติว่าน้ำที่มีตะกอน ถ้าตะกอนนั้นยังนอนอยู่ ก็เป็นน้ำที่ใสสะอาด ใช้ดื่มหรือใช้อย่างอื่นได้ดี แต่ถ้าตะกอนฟุ้งขึ้นมา น้ำนั้นก็กลายเป็นน้ำสกปรก ใช้ดื่มไม่ได้ จะใช้อาบ หรือใช้ล้างภาชนะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่ได้ เพราะเป็นน้ำสกปรก เพราะเป็นน้ำเสีย เป็นน้ำสกปรกเสียแล้วฉันทิด จิตที่มีอนุสัยกิเลสนอนอยู่นี้ก็เช่นกัน ถ้าอนุสัยไม่ฟุ้งขึ้นมา ก็เป็นจิตที่ใสสะอาดผ่องใส ใช้งานได้ดี แต่ถ้าอนุสัยฟุ้งขึ้นมา เป็น

^๑พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕๘.

^๒พระธรรมเจดีย์ (กี มารชิโน ป.ธ.), *มารชินนิพนธ์*, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๕๐-๑๕๑.

^๓พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ), *การพัฒนจิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๓-๓๔.

กิเลสอย่างกลางหรืออย่างหายไปแล้ว จิตนี้ก็จะเศร้าหมองสกปรก มีคุณภาพต่ำ ใช้งานไม่ได้ดี และก่อให้เกิดทุกข์โทษต่างๆ ติดตามมา การที่คนเราต้องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ก็เพราะอนุสัยกิเลสนี้เอง แม้กิเลสอย่างกลางและอย่างหายก็มีรากเหง้ามาจากอนุสัยกิเลสนี้ จึงเป็นบ่อเกิดแห่งทุกข์โทษทั้งหมด

โกวิท ตั้งตรงจิตร^{๑๑} ได้กล่าวไว้ว่า มลทินของหญิงในสมัยนี้ว่า มีมากยากที่จะซักฟอกให้หมดสิ้นไป ในเมื่อหญิงจำพวกนี้มองเห็นความประพฤติชั่วเป็นเรื่องไม่เสียหาย เกิดมาแล้วก็ต้องตาย หากความสุขความสบายตามใจตัวเองดีกว่า อย่างจริงจังอะไรกับชีวิตมากนัก รักชอบใครก็นอนกับเขาได้ เบื่อกันเมื่อไรก็จากกันไปหาใหม่จะได้ไม่ซ้ำซากจำเจจนทุกข์ทรมานอยู่กันไปแบบสมัย ปู่ ตา ยาย ยังได้กล่าวอีกว่า แม้จะมีผิวดำ ถ้าทำความสะอาดทุกวันจะดีกว่าคนผิวดำที่ไม่อาบน้ำดูแลผิวพรรณจึงกลายเป็นคนสกปรก เกิดโรคผิวหนังผดผื่นคันไปทั่วร่างกาย สะสมโรคภัยไว้ในตัว เป็นที่รังเกียจของสังคม ไม่มีใครอยากจะทำอะไรหรือคบหาสมาคมด้วย จึงพิสูจน์ได้ว่าความเกียจคร้านเป็นมลทินแห่งผิวพรรณโดยแท้

พินิจ รักหล่อทอง^{๑๒} ได้กล่าวถึงมลทินว่า เป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามกับความสะอาดกาย สะอาดใจของบุคคลว่าสิ่งเหล่านั้นล้วนเป็นมลทิน คำว่า มลทินคือ เครื่องที่ทำให้จิตใจเกิดความเศร้าหมอง ความขุ่นมัว ไม่แจ่มแจ้ง มีความสกปรก เป็นเรื่องที่นักปราชญ์ทั้งหลายต่างกล่าวว่า มลทินเป็นสิ่งไม่ดี เป็นสิ่งที่ต้องละเว้นและระวังอยู่เสมอ

สุชีพ ปุญญานุภาพ^{๑๓} ได้กล่าวถึงมลทินว่า การปฏิบัติอันชอบของสมณะ คือ ครอบครองละมลทินของสมณะไม่ได้ พระองค์ก็ไม่ตรัสว่าปฏิบัติข้อปฏิบัติอันชอบของสมณะ มลทินของสมณะ (๑๒ อย่าง) คือ (๑) อภิชฌา (เพ่งอยากได้) (๒) พยาบาท (ปองร้าย) (๓) โกรธ (๔) ผูกโกรธ (๕) ลบหลู่บุญคุณท่าน ๖. ตีเสมอ (๗). ริษยา (๘) ตระหนี่ (๙) มักอวด (๑๐) มายา (๑๑) ปราภวนาถา (๑๒) เห็นผิด ทรงเปรียบการบวชของภิกษุนี้ (ผู้ละมลทินของสมณะไม่ได้) ว่าเป็นเช่นเดียวกับปลอกใส่อาวุธชื่อ มดตะ มีคมสองข้างไว้ (ซ่อนความคมไว้ข้างใน เท่ากับซ่อนมลทินไว้ข้างใน) การแสดงถึงภิกษุผู้ปฏิบัติชอบของสมณะคือละมลทิน (ทั้ง ๑๒ อย่าง) ได้ พิจารณาเห็นคนบริสุทธิ์พ้นจากอกุศลบาปธรรมทั้งหลาย จึงเกิดปราโมทย์ปีติ มีกาย

^{๑๑}โกวิท ตั้งตรงจิตร, พุทธศาสนสุภาษิตนำชีวิตให้รุ่งเรือง, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐๘-๒๐๙.

^{๑๒}พินิจ รักหล่อทอง, ธรรมานุกรมธรรมโฆษณ์, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓๑.

^{๑๓}สุชีพ ปุญญานุภาพ, พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖), หน้า ๔๐๐-๔๐๑.

ระงับ เสวยสุข มีจิตตั้งมั่น แผ่จิตอันประกอบด้วยพรหมวิหาร ๔ หาประมาณมิได้ไปยังโลกทั้งสิ้น ทุกทิศทาง เปรียบเหมือนสระน้ำใส เย็นสนิท มีท่าเป็นที่ลงอาบอันน่ารื่นรมย์ คนเดินทางมาแต่ ๔ ทิศ ถูกความร้อนเผา ลำบาก อายagn้ำ ระหายน้ำ มาถึงสระนั้น ก็จะนำความระหายนำความกระวนกระวายเพราะความร้อน ออกเสียได้ บุคคลออกบวชจากสกุลกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร มาถึงพระธรรมวินัย ที่พระศาสดาประกาศแล้ว เจริญเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ย่อมได้ความสงบระงับภายใน ผู้เช่นนี้ ครัสว่าปฏิบัติข้อปฏิบัติอันชอบของสมณะ

๑.๖.๒ งานวิจัย

พระมหาสมบุรณ์ พรรณนา^{๓๓} ได้ศึกษาวิเคราะห์หัตถบาทและความสำคัญของสัมมาทิฐิในการพัฒนาชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระสูตรต้นฉบับที่พบว่ามีหัตถบาทเป็นตัวชี้แนะ ขับเคลื่อนและกำกับทิศทางการพัฒนาชีวิตตั้งแต่ต้นจนจบ คือ ตลอดวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งการกินอยู่ การศึกษา การทำงาน การดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับทุกด้าน โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนา สัมมาทิฐิจะเป็นศูนย์กลางของความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการแก้ปัญหาชีวิตตามหลักอริยสัจ ๔ จากนั้นก็ขับเคลื่อนชีวิตเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามแนวทางในอริยสัจข้อสุดท้าย คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งสรุปลงเป็นไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และในขณะที่อยู่ระหว่างการฝึกฝนพัฒนา สัมมาทิฐิจะแสดงบทบาทเป็นตัวกำกับกระบวนการพัฒนาดังแต่ขั้นพื้นฐานจนกระทั่งถึงขั้นบรรลุอริยผล นอกจากนั้นยังแสดงบทบาทประสานสัมพันธ์กับองค์มรรคอื่นๆ ในลักษณะเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ทำให้ทุกๆ มิติของชีวิตทั้งทางด้านพฤติกรรมสังคม (ศีล) ความตั้งใจมั่น (สมาธิ) และความรู้ (ปัญญา) ได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ในลักษณะที่มีคุณภาพและเป็นองค์รวม และในขั้นสุดท้ายของการพัฒนา สัมมาทิฐิที่ได้รับการพัฒนาจนแหลมคม จะแสดงบทบาทเป็นตัวตัดกิเลสสังโยชน์ให้หมดไปแล้ว เข้าถึงความหลุดพ้น มีชีวิตที่เป็นอิสระในที่สุด

^{๓๓}พระมหาสมบุรณ์ พรรณนา, “การศึกษาวิเคราะห์หัตถบาทและความสำคัญของสัมมาทิฐิในการพัฒนาชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระสูตรต้นฉบับที่พบ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

พระมหาธีรพัฒน์ ธีรวิฑูโน^{๔๔} ได้ศึกษามโนทัศน์เรื่องกามในพุทธปรัชญาได้ความว่ากามมีอิทธิพลต่อทุกคน โดยเฉพาะกามที่เป็นของเพศตรงกันข้าม เพราะธรรมดาว่า รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อื่นใด ไม่สามารถครอบงำจิตของบุรุษได้ดีเท่า รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะของสตรี (และในทางกลับกัน) กามจะปรากฏเป็นดังเหยื่อล่อลวงบุคคลให้หลงคิด จนไม่อาจถอนตนออกจากความสุขจากการบริโภคกามนั้นได้ ซึ่งเป็นสุขที่ยังเจือด้วยทุกข์อยู่มาก เป็นสุขที่ไม่ประณีตไม่ประเสริฐ ยังมีความสุขอื่นที่ประณีตกว่าคือ ฌานสุข และฌานสุขก็ยังมีสุขอื่นที่ประณีตกว่าคือนิพพานสุข กระบวนการคิดของบุคคลมักจะถูกกามกระตุ้นให้เกิดความคิดที่ผิด ที่เรียกว่า มิจลางคัมปะ กามจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะการบริโภคผัสสาหารด้วยตัณหา คือ อยากได้ เห็น อยากได้อื่น อยากได้กลิ่น อยากได้รส อยากได้สัมผัส ที่น่าใคร่ น่าพอใจ การถูกลุกลิตด้วยกามจะเป็นเหตุให้บุคคลประพฤติดิฉินบธรรมเนียม ประเพณี กฎหมาย ศีลธรรม ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ แก่สังคมมากมาย ฉะนั้นในพุทธปรัชญาจึงได้เสนอวิธีดับกามด้วยหลักแห่งอินทรีย์สังวร มีสติสัมปชัญญะรู้เท่าตามสภาพความเป็นจริงแล้ววางใจเป็นกลาง ตักว่ารู้ไม่ยึดมั่นถือมั่น ไม่เปิดโอกาสให้กิเลสเกิด หรือใช้วิธีดับตามแนวทางแห่งปฏิจกสมุปบาท หรือตามแนวแห่งอริยสัจ ๔ เพื่อความสุขแห่งตนและสังคมอื่นๆ ขึ้นไป

พระณัฐกิตติ อนารโท^{๔๕} ได้ศึกษาหลักมรณสติในพระไตรปิฎก พบว่าคุณค่าภายนอก คือ เมื่อจิตใจที่ตั้งมั่นในคุณงามความดีแล้ว กายก็ย่อมตั้งอยู่ในทางดีเช่นกัน เพราะในร่างกายมีใจเป็นใหญ่ เมื่อใจสั่งให้กายทำดีย่อมเป็นไปตามที่ใจสั่ง ดังนั้น กายจึงประกอบแต่ในทางที่เป็นกุศลธรรม ไม่ฆ่าสิ่งที่มีชีวิต ไม่ลักสิ่งของผู้อื่น ไม่พูดคำที่เป็นเท็จ และไม่ดื่มของมึนเมาทุกชนิดและกายที่ตั้งอยู่กับความดี ย่อมมีคุณค่าในการดำเนินชีวิต คือ จิตใจได้ฝึกฝนดีแล้วจะส่งผลให้มีความตระหนักรู้อยู่เสมอ ว่าชีวิตของเราจะต้องมีความแตกดับลงแน่นอน อีกไม่นานเราก็จะตาย ดังนั้นต้องหมั่นรักษากายใจไม่ให้เป็นทุกข์ ไม่ให้เศร้าโศกหมองใจ และรีบเร่งสร้างคุณความดีก่อนที่ความตายมาถึง และดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท คุณค่าที่มีต่อสังคม คนในสังคมได้ตระหนักถึงการปฏิบัติอยู่เนืองๆ จะทำให้มีจิตใจที่เต็มด้วยพลังความดี พลังแห่งความมุ่งหมายหวังไปในทางที่ถูกต้อง

^{๔๔}พระมหาธีรพัฒน์ ธีรวิฑูโน, “มโนทัศน์เรื่องกามในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕๕-๑๕๖.

^{๔๕}พระณัฐกิตติ อนารโท, (ผู้แต่ง), “ศึกษาหลักมรณสติในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๐๖-๑๐๗.

พระสุบิน จันทาโก^{๑๖} ได้ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบลักษณะสตรีในนิทานเรื่องท้าวคำสอนกับลักษณะสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้พบว่า หญิงเป็นธรรมชาติที่มีอิทธิพลต่อเพศชายในส่วนของ การประพฤติพรหมจรรย์ ผู้ชายจะเป็นมลทินในการประพฤติพรหมจรรย์สำหรับผู้หญิง และผู้หญิงก็เป็นมลทินในการประพฤติพรหมจรรย์สำหรับผู้ชาย ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ถึงหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับสตรีสำหรับบรรพชิตว่า ในเบื้องต้นไม่พึงติดต่อด้วย ไม่ดู ไม่แลเป็นการดี ถ้าเราต้องเสียดสละ เพื่อจะได้ประโยชน์อะไรจากการติดต่อกัน ให้เลิกข้างไม่ติดต่อกัน ถ้าจำเป็นต้องติดต่อกัน ต้องมีสติสัมปชัญญะเต็มที่ ครั้นเมื่อมันสูงขึ้นไปถึงขั้นที่มีหน้าที่ ที่จะต้องสั่งสอนสตรีมันอยู่คนละชั้น ถ้าเชื่อตัวเองว่าจะทำได้โดยไม่เสียหาย ก็เอา ถ้าว่ามันไม่แน่ใจ เกรงจะเกิดเสียหาย ก็อย่าเอา อย่าเกี่ยวข้อง อย่าแตะต้อง การที่พระองค์ทรงตรัสเช่นนั้นทรงชี้ให้เห็นโทษของกามที่มนุษย์ยึดติดหมกมุ่นอยู่ และวิธีการปฏิบัติเพื่อออกจากกาม คือการประพฤติพรหมจรรย์ในการประพฤติพรหมจรรย์จำเป็นต้องเว้นจากความสัมพันธ์ระหว่างพระภิกษุในพุทธศาสนากับสตรี

แม่ชีพรพิศ ศิริวิสูตร^{๑๗} ได้ศึกษาเรื่องสติและวิธีการพัฒนาเพื่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันพบว่า การดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับโลก ภายใต้อิทธิพลความจริงหรือกฎธรรมชาติ คือ การปฏิบัติธรรมตามคำสอนในพระพุทธศาสนาด้วยการฝึกฝนพัฒนาตนด้วยตนเอง เพื่อการพึ่งตนเองในทุกวิถีทางของชีวิตได้ตามทางสายกลาง ซึ่งการปฏิบัติธรรมตามหลักสติปัฏฐานสูตร ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แบบสายและแบบยล มิให้ตกเป็นทาสของความหลง ความประมาทในวิถีชีวิต แต่ทำให้เกิดความสุขสงบและสว่างในการดำเนินชีวิต ที่เรียกว่าเป็นการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขด้วยการมีปัญญานำทางและปกป้องเพราะสติปัฏฐานเป็นการพัฒนาจิตด้วยการพัฒนาสติ สติ สมาธิ ปัญญา เพื่อความพร้อมสำหรับภาระและปัญหาในกิจกรรมประจำวัน ตั้งแต่การกินอยู่ตลอดไปจนการทำหน้าที่ต่างๆ ให้ถูกต้องดีงาม อีกทั้งเป็นการพัฒนาชีวิตที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่นและส่วนรวมทั้งในปัจจุบันกาลและอนาคตกาล ด้วยดี

^{๑๖} พระสุบิน จันทาโก (แก้วดวงสี), “ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะสตรีในนิทานเรื่องท้าวคำสอนกับลักษณะสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๘.

^{๑๗} พรพิศ ศิริวิสูตร, “สติและวิธีการพัฒนาเพื่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), ๑๓๘-๑๓๙.

นายไพโรจน์ สุทธิมงคล^{๔๔} ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์บทบาทของจิตตคหบดีอุบาสกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้พบว่า บุคคลในสังคมควรประพฤติปฏิบัติอย่างน้อยต้องมีศีล ๕ เพราะผู้มีความประพฤติดีในศีล ๕ ถือว่าเป็นผู้ประพฤติกกรรมที่ทำให้เศร้าหมอง เกิดมลทินทุกคนควรหลีกเลี่ยง อันได้แก่ กรรมกิเลส มี ๔ อย่าง คือ

๑. กรรมกิเลส คือ ปาณาติบาต ได้แก่ การฆ่าสัตว์

๒. กรรมกิเลส คือ อทินนาทาน ได้แก่ การลักทรัพย์

๓. กรรมกิเลส คือ กามสุมิชฌาจาร ได้แก่ การล่วงละเมิดหญิงที่ไม่ใช่ภรรยาของตนและหญิงที่มีเจ้าของ

๔. กรรมกิเลส คือ มุสาวาท ได้แก่ การพูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ พูดยุยง

กรรมกิเลส ๔ อย่างนี้ เป็นการกระทำที่ทำให้ชีวิตมัวหมอง ถือว่าเป็นความประพฤติเสียหายทำให้เกิดเวรภัยในสังคม และเป็นการสร้างเครื่องกีดกันขัดขวางความเจริญก้าวหน้า และก่อกวนความสงบสุขในชีวิตของตนเอง ในกรณีการคบคนก็ต้องเลือกคบไม่ให้คบคนชั่วเป็นมิตรโดยต้องรู้จักแยกแยะว่าใครเป็นมิตรแท้ ใครเป็นมิตรเทียม โดยต้องเลือกคบแต่กัลยาณมิตรที่เป็นมิตรแท้เท่านั้น และควรหลีกเลี่ยงมิตรเทียมที่มีแต่เอาโทษภัยความเดือดร้อนมาให้ ควรหลีกเลี่ยงห่างไกล แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องช่วยเหลือมิตรเทียมนั้น เราต้องพร้อมก่อน อยู่ในสภาวะที่เข้มแข็งพอและมีปัญญา ต้องเข้าใจว่าสิ่งที่เขาทำเป็นสิ่งที่ไม่ดีจะทำให้เกิดความเสื่อมเสียหรือเสียหายอย่างไร และอยู่ในวิสัยที่จะช่วยได้ หรือมีทางเข้าไปแก้กลุ่ชักนำดึงเขาขึ้นมา แต่ถ้าเราเป็นฝ่ายอ่อนแอกว่าเราอาจจะแย่ อาจจะกลายเป็นฝ่ายที่ถูกเขาชักจูงหรือดึงลงไปเพราะฉะนั้นจึงต้องประมาณกำลังของตน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นว่าในพระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวถึงการเป็นมัลทินทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นเหตุทำให้กาย วาจาและใจไม่บริสุทธิ์ มีความเศร้าหมอง ขุ่นมัว สูญสิ้นไปจากความดีงาม และทำให้ชีวิตห่างจากแก่นพระธรรม ส่วนนักปราชญ์และนักวิชาการต่างก็นำเสนอแนวทางการแก้ไขด้วยวิธีการให้เว้นจากสิ่งเศร้าหมอง และให้มีการพัฒนามนุษย์ในด้านต่างๆ เพื่อให้บุคคลมีกาย วาจาใจที่เจริญรุ่งเรือง และทำให้มากขึ้นเป็นเหตุทำอวิชา เพื่อให้อวิชาเกิดขึ้น แต่ก็ยังไม่ทำให้มนุษย์ได้รับความสุข ความเจริญรุ่งเรืองมากนัก เพราะ มนุษย์ยังไม่ปราศจากมลทิน

^{๔๔}นายไพโรจน์ สุทธิมงคล. “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของจิตตคหบดีอุบาสกที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๓๘-๓๙.

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องสัมพันธ์กับปัญหาที่กำลังเกิด และผลที่จะตามมาในอนาคต การศึกษาวิจัยนี้จึงเป็นผลงานวิจัยที่จะค้นหาคำตอบจากความรู้เดิมในพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่อนำมาศึกษาตีความ และเป็นแนวทางที่ควรนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อความสุขที่แท้จริงของมนุษย์ยุคปัจจุบัน

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ มีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยต่างๆ โดยจัดทำเป็น ๒ ขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีและความหมายมลทินทั่วไปนั้น ผู้วิจัยจะใช้พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและปกรณ์พิเศษเป็นหลัก และงานเขียน บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและเอกสารที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

๒) ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์แนวคิดของนักปราชญ์และแนวทางการแก้ไข ปัญหาการกำจัดมลทินตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ และหลักโอวาทปาฏิโมกข์นั้น ผู้วิจัยจะใช้เอกสาร ตำรา งานเขียน บทความทางวิชาการ

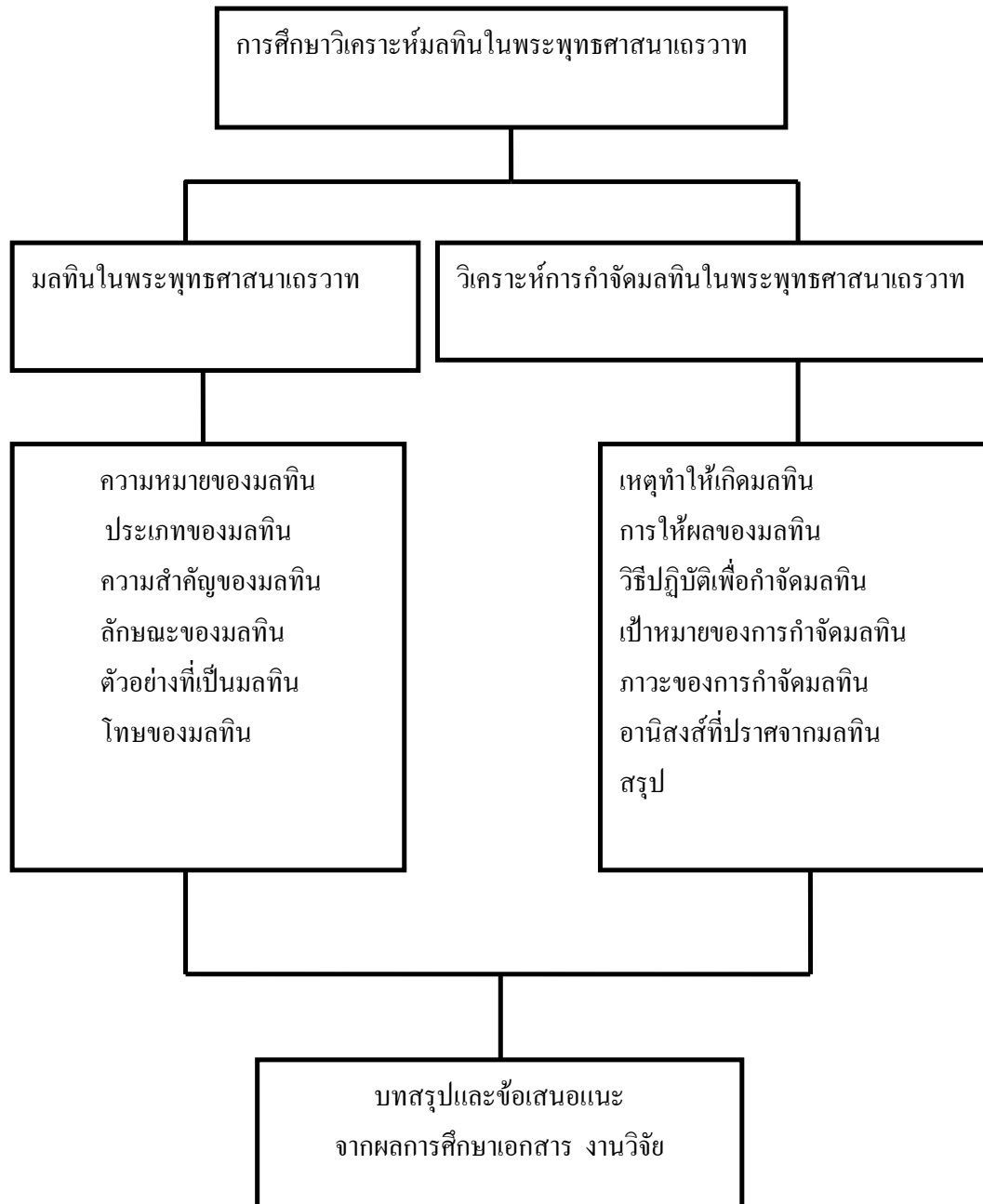
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการทำวิจัยเรื่องการศึกษามลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท ดังนี้

๑.๘.๑ ทำให้ทราบความหมาย และโทษของมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงการกำจัดมลทินและอานิสงส์ที่ปราศจากมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๕ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ ๒

มลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท

มลทินเป็นเรื่องของทุกชีวิตจะได้รับ แต่จะต่างกันว่าใครจะมีมากหรือน้อย ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวว่าเรื่องใดที่เกิดขึ้นกับบุคคลในทางที่ไม่ดีงามทางกาย ทางวาจาและจิตใจ เรียกสิ่งนั้นว่าเป็น **มลทิน** คือ ความเศร้าหมอง^{๑๙} ซึ่งเป็นความชั่วที่ทำด้วยกาย วาจาและจิตใจ การกระทำที่ไม่ดีนั้นแม้จะมีคนรับรู้หรือไม่รู้ แต่สิ่งเหล่านั้นถือว่าเป็น มลทิน ผลของมลทินจะตรงกันข้ามกับคำว่า ความสะอาดบริสุทธิ์ มีความสุข คือหาความสุขในชีวิตได้ยาก การทำความไม่ดีแม้จะผ่านมาเป็นเวลายาวนาน หรือ กฎหมายทางบ้านเมืองมีการให้อภัยโทษก็ตาม แต่ความค้างพลอย ความเศร้าหมอง ความมืดมน ความสกปรก ในจิตสำนึกยังมีอยู่เสมอ มลทินเมื่อกล่าวตามความรู้สึกของคนที่มีจิตใจบาป ขาดเมตตา หาความดีไม่ได้ดูเหมือนจะไม่ใช้เรื่องใหญ่โตอะไร ด้วยความรู้สึกดังกล่าวนี้จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คนเรากล้าที่จะทำความชั่ว ไม่กลัวต่อผลของความชั่วที่จะตามตอบสนองด้วยเหตุนี้ชีวิตจึงตกอยู่ภายใต้อำนาจของมลทิน เมื่อมองตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทราบได้ว่า มลทิน เป็นเรื่องที่เลวร้ายมากที่สุดในชีวิต คือเป็นสิ่งไม่ดีที่เราทำไปจะนำมาซึ่งความทุกข์ลำบากทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

มลทินเป็นเรื่องที่จะเกิดขึ้นกับคนเรา เช่น บิดา มารดา สามี ภรรยา ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา พ่อค้า ทหารตำรวจ ประชาชนทั่วไป นักการเมืองและพระภิกษุสามเณร นักบวชทั้งหลาย ที่ไม่พากันปฏิบัติตามหน้าที่ของตน นั่นก็เป็นคำตอบชัดเจน ว่ามลทินได้เกิดขึ้นกับชีวิต ฉะนั้น ไม่ว่าจะอยู่ที่ใด เวลาใด จะยิ่งใหญ่แค่ไหน เก่งอย่างไรถ้าทำไม่ดีทางกาย วาจา ใจมลทินเป็นอันหวัง เพื่อไม่ให้ความเศร้าหมองเกิดขึ้นหรือให้พ้นไปจากชีวิต จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาในเรื่องมลทิน ดังนี้

๒.๑ ความหมายของมลทิน

ในคัมภีร์พระไตรปิฎก ซึ่งถือว่าเป็นมรดกที่มีความสำคัญที่จะประเมินค่าไม่ได้ของชาวพุทธศาสนิกชน ได้มีการตรัสถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในลักษณะอย่างหยาบบ้าง อย่างกลางบ้าง และอย่างละเอียดบ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับ หลักการ เหตุผล ตัวตน บุคคล เวลา สถานที่^{๒๐} ที่เหมาะสมหรืออีกนัยหนึ่งว่าให้ตรงกับจริตของแต่ละท่านอันจะนำมาซึ่ง

^{๑๙}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกแก่นธรรม (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕๕.

^{๒๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๒๖๔.

ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต คำว่ามลทิน ก็เป็นอีกธรรมชาติหนึ่งที่มีการตรัสถึงความเศร้าหมองที่เกิดขึ้นในบุคคลที่ทำไม่ดีทางกาย วาจาและจิตใจ และเป็นสาเหตุของการนำไปสู่ความเสื่อมในชีวิต

๒.๑.๑ ในพระสูตรตันตปิฎก

มลทิน หมายถึงความไม่บริสุทธิ์ ความเศร้าหมอง ความมัวหมอง ความสูญสิ้น^{๒๑} คือเมื่อได้กระทำความชั่วทางกาย วาจา ใจ ซึ่งเป็นเหตุทำให้ไม่สะอาดบริสุทธิ์ เกิดความเศร้าหมอง ความด่างพล้อยขึ้น และไม่เว้นแม้แต่ความมัวหมอง เล็กๆ น้อยๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น มีจิตใจแคบ เห็นแก่การกิน การนอน ไม่มีมารยาทในสังคม ทำตัวเป็นปัญหาของสังคม เป็นต้น คำว่ามลทินที่แท้จริง คือ กิเลส อันแก่ รากะ โทสะ และโมหะ^{๒๒} ทั้ง ๓ ประการนี้ซึ่งเป็นศัตรูภายใน โดยเฉพาะอวิชชา คือ ความไม่รู้แจ้ง, ไม่รู้จริง^{๒๓} เป็นมลทินที่ยิ่งกว่ามลทินทั้งหลาย คนที่ยังไม่หมดกิเลสจะกล่าวว่าเป็นผู้ปราศจากมลทินไม่ได้ บุคคลผู้ที่กล่าวได้ว่าไม่มีมลทิน เป็นผู้ปราศจากมลทินจริง ๆ คือ พระอรหันต์และเหล่าพระอรหันต์สาวกเท่านั้น^{๒๔} ผลของมลทินย่อมทำให้ชีวิตพบกับความเร่าร้อน วุ่นวายหาความสงบไม่ได้ มลทินเป็นเรื่องส่วนบุคคล เมื่อบุคคลใดได้ทำความชั่วแล้วความเศร้าหมองก็เป็นสมบัติของบุคคลนั้น แม้ในอดีตและปัจจุบันนี้จะมีการยกโทษให้ แต่เรื่องของความรู้สึกที่ฝังลึกในความทรงจำยังมีอยู่ ดังนั้นมลทินจึงเป็นเรื่องที่จะต้องหลีกเลี่ยงให้พ้นหรือกำจัดให้สิ้นไปจากชีวิต

๒.๑.๒ ในพระวินัยปิฎก

มลทินในคัมภีร์ทางพระวินัยปิฎก หมายถึง การล่วงละเมิดสิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่ง ที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้แล้ว^{๒๕} เช่น ภิกษุใดเสพเมถุนธรรม ภิกษุนั้นเป็นปาราชิก^{๒๖} (ทุศีล) ไม่ว่าจะเป็นอาบัติอย่างเบา อย่างกลางและอย่างหนักในแต่ละประเภทนั้นเมื่อมีการล่วงเข้าเป็นอันว่าได้ล่วงละเมิดพุทธบัญญัติเกี่ยวกับศีล และสิกขาบทขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตและ

^{๒๑} อก.อุฎฐก. (ไทย) ๒๓/๑๕/๒๔๑.

^{๒๒} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๖๗/๕๗.

^{๒๓} ส.น. (ไทย) ๑๖/๑๗/๕ ; ส.สพ.อ. (ไทย) ๑๘/๕๐๕/๓๑๕ ; อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๒๕๖/๑๘๑.

^{๒๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๕๑๒.

^{๒๕} สารคดี.ฎีกา. (บาลี) ๒/๕๕/๑๐๓.

^{๒๖} วิ.อ. (บาลี) ๑/๘๘/๓๐๐.

วิธีดำเนินการต่างๆ ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณี พระวินัยซึ่งเป็นพุทธบัญญัติ แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ อาทิพรหมจริยการศึกษาและอภิสมจาริกการศึกษา

พระวินัยปิฎกเป็นคัมภีร์ที่ทรงบัญญัติไว้เพื่อใช้เป็นหลักในการปฏิบัติฝึกหัดกาย วาจาใจ เพื่ออบรมกุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา เพราะผู้เข้ามาบวชนั้นจะมาจากตระกูลใดชนชั้นใด ต่างอรรถาสัย ต่างจิตต่างใจ หากไม่มีพระวินัยเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยแล้ว ก็จะเป็นหมู่ภิกษุที่สับสนวุ่นวายไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสศรัทธา ถ้าภิกษุสงฆ์ ภิกษุณีทุกรูปประพฤติตามพระวินัย ก็จะเป็นหมู่ภิกษุทั้งดงาม ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาของคนทั้งหลายและทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ยืนนานเปรียบเหมือนดอกไม้มีนานาชนิดถูกร้อยไว้ด้วยสายจิงไม่แตกแยกกระจัดกระจาย ทั้งยังคุมกันเข้าเป็นพวงมาลัยสวยงามสดงงาม^{๒๓}

ดังนั้นพระวินัยเปรียบเสมือนบิดา มารดาที่คอยควบคุมดูแลบุตรให้ตั้งอยู่ด้วยความดีและความถูกต้องฉันใด พระวินัยก็เช่นกันจะเป็นเครื่องมุ่งช่วยให้พระภิกษุ สามเณรตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย คือ มีศีล สมาธิและปัญญา^{๒๔} ผู้ไม่เคร่งครัดจะได้รู้สึกลำรวมรักษามารยาทเป็นสมณะมากขึ้น บุคคลที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้อุทิศตนเข้ามาบวชเป็นพระภิกษุ สามเณร อุบาสก และอุบาสิกา เพื่อจะได้ศึกษาปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย (ศีล) อันก่อให้เกิดความหลุดพ้นและความสุขที่แท้จริง กรณีบางรูปอาจมีการล่วงละเมิดสิกขาบทใดสิกขาบทหนึ่งเข้า เช่น มีการต้องอาบัติ เช่น อาบัติอย่างเบา (เล็กน้อย) อาบัติอย่างกลาง (แก้ไขได้) และอาบัติอย่างหนักคือปาราชิก (แก้ไขไม่ได้) ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความร้ายแรงมาก ดังมีพุทธพจน์ว่า คำสั่งสอนของบุคคลผู้ประกอบเมถุนธรรมเนื่องๆ พระวินัยย่อมเลอะเลือน บุคคลย่อมปฏิบัติผิด การปฏิบัติผิดเป็นธรรมที่ไม่ประเสริฐในบุคคล^{๒๕} เมื่อต้องอาบัติอย่างหนักถึงกับขาดจากความเป็นนักบวช^{๒๖} เช่น เรื่องของพระสุทินที่ได้เสพเมถุนกับอดีตภรรยาของตน^{๒๗} การเสพเมถุนกับสัตว์เดรัจฉาน^{๒๘} สิ่งเหล่านี้กล่าวได้ว่าเป็นล่วงละเมิดพุทธบัญญัติที่ทรงห้าม เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ สูญสิ้นจากคุณความดี คือมีมลทิน

^{๒๓}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๒๐/๑๒.

^{๒๔}ที.ป. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑; อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๕๒๑/๒๕๔.

^{๒๕}จุ.ม. (ไทย) ๒๕/๑๑๕/๗๕-๘๐.

^{๒๖}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๕๕/๔๓.

^{๒๗}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๖/๒๔.

^{๒๘}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๔๑/๓๐.

๒.๑.๓ ในคัมภีร์พระอภิธรรมปิฎก

มลทินในความหมายทางพระอภิธรรม หมายถึง การทำจิตใจโดยไม่เคารพ การทำไม่ให้ติดต่อ การทำที่ไม่มั่นคง มีความประพฤติด้อยหย่อน ทอดทิ้งฉันทะ ทอดทิ้งธุระ ความไม่เสพเจริญ การไม่ทำให้มาก ความตั้งใจไม่จริง ความไม่หมั่นประกอบความประมาทในการบำเพ็ญสภาวะธรรม ที่เป็นกุศลธรรมทั้งหลาย ความประมาทภิกขุที่ประมาท ภาวะที่ประมาท^{๓๓} ที่เป็นไปตามอำนาจของกิเลส คือจิตคิดเรื่องที่เป็นอกุศล^{๓๔} ไม่ก่อให้เกิดผลเกิดประโยชน์ มองโลกในแง่แคบ เช่น คิดเรื่องที่เป็นอดีต เป็นอนาคตไม่ตั้งอยู่ในปัจจุบันกาล การคิดเรื่องที่เป็นอดีตและอนาคตนั้นได้ผ่านไปแล้ว เป็นอนิจจังไปแล้วและไม่สามารถที่จะนำกลับมาได้ และเรื่องอนาคตเป็นสิ่งอยู่ไกลจากความจริง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ลักษณะของจิตใจที่เต็มไปด้วยความโลภ ความโกรธและความหลง จิตใจที่ถูกกิเลสเข้าครอบงำเช่นนี้ เป็นจิตใจที่มีมลทิน ดังพุทธพจน์ตรัสว่า การไม่ทอ่งบ่นเป็นมลทินของมนต์ การไม่หมั่นรักษา เป็นมลทินของเรื่อน ความเกียจคร้านเป็นมลทินของศิวพรรณ ความพลั้งเผลอเป็นมลทินของผู้รักษา^{๓๕} จากการกระทำดังกล่าวนี้เป็นเหตุทำให้จิตใจไม่มีความบริสุทธิ์ ให้เป็นทุกข์ และเป็นที่ยติเตียนของนักปราชญ์ทั้งหลายได้

๒.๑.๔ ในอรรถถา

อรรถถาได้ให้ความหมายของเรื่อง มลทินในลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาว่า มลทิน หมายความว่าตามเผาไหม้ ๑ หมายความว่ามิกลีนเหม็น ๑ หมายความว่าทำให้เศร้าหมอง ๑ มลทินนั้นย่อมตามเผาไหม้สัตว์ในอบายทั้งหลายมีนรกเป็นต้น เพราะเหตุที่ได้ทำความชั่วจึงชื่อว่าเป็นมลทิน เพราะหมายความว่าตามเผาไหม้บ้าง บุคคลเกลือกกลัวมลทินนั้นเป็นที่น่ารังเกียจทั้งในสำนักมารดา บิดา ทั้งภายในภิกษุสงฆ์ทั้งในโพธิสถานและเจดีย์สถานและกลืนอันเกิดจากความไม่ดีของเขา ย่อมพุ่งไปในทุกทิศว่า ผู้นั้นทำบาปกรรมเห็นปานนี้ เหตุนี้ จึงชื่อว่าเป็นมลทิน เพราะหมายความว่า มิกลีนเหม็นบ้าง บุคคลผู้เกลือกกลัวด้วยมลทินนั้น ย่อมได้รับความเดือดร้อนในที่ไปถึง และกายกรรมเป็นต้นของเขาก็ไม่สะอาด ไม่ผ่องใสเพราะเหตุนี้ จึงชื่อว่าเป็นมลทิน เพราะหมายความว่า ทำให้เศร้าหมอง หรืออีกนัยหนึ่ง มลทินนั้น ย่อมทำเทวสมบัติ มนุษย์สมบัติและนิพพานสมบัติให้เหี่ยวแห้งไป เพราะเหตุนี้ พึงทราบว่าเป็นมลทิน เพราะหมายความว่า ทำให้เหี่ยวแห้งไปจากคุณความดี

^{๓๓} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๔/๘๔๖/๕๕๐.

^{๓๔} พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณี เล่ม ๑ ภาค ๑ หน้า ๖๕๑.

^{๓๕} อง.อรรถก. (ไทย) ๒๕/๒๔๑/๕๗.

๒.๑.๕ ในทัศนะนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา

๑. พระพรหมคุณาภรณ์^{๓๖} ได้กล่าวว่า มลทิน หมายถึงเครื่องทำให้มัวหมองแปดเปื้อน ความไม่บริสุทธิ์ กิเลสคุณสมใจ เช่น ผ้าขาวเมื่อเป็นจุดสีต่างๆ ก็เรียกว่า ผ้ามีมลทิน นักบวชผิดศีลก็เรียกได้นักบวชมีมลทิน มี ๘ อย่างคือ (๑) ความโกรธ (๒) ความลบหลู่คุณท่าน (๓) ความริษยา (๔) ความตระหนี่ (๕) มารยา (๖) ความโอ้อวดหลอกลวง (๗) การพูดเท็จ (๘) ความปรารถนาลามก (๙) ความเห็นผิด

๒. พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัยไตรภูมิภค^{๓๗} ได้รจนาเรื่องมลทินไว้ว่า เป็นความมัวหมอง ความไม่บริสุทธิ์ ในความว่า “ผิฟองคนอันมีมลทินแลผิฟองวินิปาติกาสุรเอาปฏิสนธิที่เสียดด้วยอกุศลวิบากอุปภพขาสหคตสันติณอันเดียวไสร้” (ภาษาเขมร มนุทิล แปลว่า ความสกปรก เส้าหมอง)

มลทินที่ตรัสไว้ในพระพุทธศาสนาและทัศนะนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา ต่างได้ให้ความหมายของมลทินที่ลักษณะที่ใกล้เคียงกันว่า มลทิน เป็นเรื่องที่เลวร้าย ไม่ควรให้เกิดขึ้นในชีวิต ควรที่จะหลีกเลี่ยงให้ได้กำจัดให้สิ้นไป เพราะมลทินทำให้เราสูญเสียจากคุณความดี ถ้าเป็นนักบวชเมื่อละเมิดสิกขาบทที่เป็นอาบัติปาราชิกถึงกับขาดจากความเป็นพระ เป็นต้น จึงพึงทราบ ว่า มลทิน คือ สนิมหรือเชื้อโรคที่ทุกคนจะต้องกำจัดให้ออกไปจากชีวิต

๒.๒ ประเภทของมลทิน

พฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย วาจาและจิตใจย่อมเกิดขึ้นอยู่เสมอ ไม่ว่าอยู่ที่ใด เวลาใด และทำอะไรล้วนแสดงออกมาจากทั้ง ๓ ทางนี้ ส่วนจะเป็นเรื่องดีหรือร้ายแล้วแต่กรณีของแต่ละบุคคล การกระทำที่ถูกต้อง เหมาะสม เรียกว่ากรรมดี และการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เรียกว่ากรรมชั่ว ความดีทำให้เกิดความบริสุทธิ์ ปราศจากมลทิน ส่วนการกระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามในลักษณะต่างๆ ก่อให้เกิดความมัวหมอง ไม่บริสุทธิ์ เป็นทุกข์ มีความวุ่นวายเดือดร้อนกายและใจ ทำให้ชีวิตเกิดความเหี่ยวแห้งและสูญเสียไปจากความดีงาม มลทินแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

^{๓๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕๕.

^{๓๗} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัยไตรภูมิภค, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๕๒.

๒.๒.๑ มลทินภายนอก

มลทินภายนอก คือเป็นการกระทำที่เนื่องด้วยทางกายด้วยมีเจตนา และการทำงานนั้นเป็นไปเพื่อให้เกิดความเสียหาย ก่อให้เกิดความทุกข์แก่ตน และบุคคลอื่น เช่น ปาณาติบาต คือฆ่าชีวิตผู้อื่นตาย อทินนาทาน คือการถือเอาสิ่งของผู้อื่นด้วยอาการแห่งขโมยและกามสุมิฉฉาจาร คือการประพฤติดีกในกามด้วยการล่วงเกินลูกเมียของผู้อื่น^{๓๘} แม้สิ่งที่ทำจะมีคนอื่นรู้เห็นหรือเห็นก็ตาม เป็นเรื่องเล็กหรือใหญ่ ฟังทราบว่าเป็นมลทินภายนอก ดังมีพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า

เรือนมีความไม่มั่นคงรักษาเป็นมลทิน ความเกียจคร้านเป็นมลทินของผิวพรรณ ความประมาทเป็นมลทินของผู้รักษา ความประพฤชั่วเป็นมลทินของผู้หญิง ความตระหนี่เป็นมลทินของผู้ให้ การทำร้ายชีวิตอื่นให้ตกไป การลักสิ่งของคนอื่นมาเป็นสมบัติตนโดยที่ไม่ได้รับอนุญาต^{๓๙}

ชีวิตจะสูงหรือต่ำอยู่ที่การทำตัว ชีวิตจะดีหรือชั่วตัวเป็นผู้กระทำ มลทินภายนอกย่อมจะเกิดขึ้นกับทุกๆ คนที่ได้กระทำความไม่ดีทางกาย แม้ผู้กระทำความชั่วจะเป็นหญิงหรือชาย ฟังทราบว่ามีมลทินย่อมจะเกิดขึ้นกับทุกคน ดังมีพุทธพจน์ทรงตรัสไว้ว่า

การที่ผู้ชายอยู่กับผู้หญิง และผู้หญิงกับผู้ชาย ทั้งผู้ชายและผู้หญิงต่างก็เป็นมลทินต่อกัน แม้จะไม่มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นก็ตาม ก็ถือได้ว่าการอยู่ด้วยกันตามลำพังเช่นนั้นทำให้เกิดมุมมอง เกิดความคิดทั้งแง่ดีและไม่ดีได้ ดังมีพุทธพจน์ทรงได้ตรัสไว้ว่า ผู้ชายเป็นมลทินต่อพรหมจรรย์^{๔๐}

จากพุทธพจน์ดังกล่าว เป็นการตรัสถึงการกระทำของมนุษย์ว่ากระทำเช่นนี้ เป็นสิ่งไม่ถูกต้อง และนำมาซึ่งความเศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ เป็นแดนไปสู่ความเสื่อมได้ ร่างกายแรกเกิดเป็นของที่มีความบริสุทธิ์ ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง ไม่มีบุญ ไม่มีบาป จนถึงวัยเจริญเติบโตของกายและจิตใจ จึงทำให้จิตใจของบุคคลคิดเรื่องดี บ้าง (บุญ) เรื่องไม่ดี บ้าง (บาป) การที่จิตใจคิดไม่ดี จิตใจจึงสั่งให้กายไปทำความชั่วอันเป็นสาเหตุทำให้เกิดความเศร้าหมองในชีวิต

^{๓๘}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๒๗.

^{๓๙}อง.อุฎฐก. (ไทย) ๒๓/๑๕/ ๒๕๑-๒๕๒.

^{๔๐}ที.สี.อ. (ไทย) ๔/๒๖๒

๒.๒.๑.๑ สาเหตุของการเกิดมลทินภายนอก

การกระทำในสิ่งที่เป็นบาปทั้งปวงเป็นสาเหตุของเกิดมลทินภายนอก ซึ่งมีมากมายหลายสาเหตุ แต่ว่าโดยหลักใหญ่ๆ มี ๒ อย่าง คือ

(๑) กายทุจริต ความประพฤติชั่วด้วยกายมี^{๔๑} คือ

๑) การฆ่าชีวิตคนอื่น สัตว์อื่นให้ขาดไปด้วยวิธีการต่างๆ จนทำให้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ด้วยจิตใจที่มีเจตนาฆ่าหรือไม่มีเจตนาก็ตาม

๒) ความอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตน เมื่อมีความต้องการอยากได้จึงคิดหาวิธีการต่างๆ เช่น ไปลัก ไปปล้น ไปขโมย ไปชิงวิ่งราวเพื่อให้ได้มาเป็นสมบัติตน ไม่ว่าจะได้มาด้วยวิธีใดก็ย่อม โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ดีงาม การกระทำความผิดเหล่านี้ แม้มีคนอื่นรู้เห็นเต็มใจหรือไม่รู้เห็น แต่กรรมที่ทำไปนั้นเป็นมลทิน ความเศร้าหมองได้เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นแล้วตั้งแต่วินาทีแรกที่ทำให้สิ่งของได้เคลื่อนย้ายจากที่

๓) การล่วงเกินต่อสามีภรรยาของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตน แม้จะด้วยความยินยอมเต็มใจก็ตามก็ถือว่าเป็นผู้ได้กระทำความชั่วทางกายแล้ว เพราะคำว่ามลทินคือความเศร้าหมอง สิ่งใดทำแล้วไม่ถูกต้องนั้นหมายความว่ามลทินเกิดขึ้นแล้ว

(๒) วาจาทุจริต เป็นการพูดชั่วทางวาจา^{๔๒} คือ

๑) การพูดคำที่เป็นเท็จ ไม่เป็นความจริง เชื่อถือไม่ได้ ปราศจากหลักฐานที่แท้จริง

๒) การพูดส่อเสียด ยุยงให้เกิดความเข้าใจที่ผิด ทำให้แตกความรักความสามัคคีและก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคม

๓) การพูดคำหยาบ เป็นคำพูดเฝ้าน้ำ คือคิดแคบ มองใกล้และเฝ้าน้ำ ไม่มีความสร้างสรรค์ในทางที่ดี

๔) การพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหลอันหาประโยชน์ที่เป็นแก่นสารไม่ได้

มลทินภายนอกเป็นความเศร้าหมอง ความไม่บริสุทธิ์ ขุมมัวที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกเพศ ทุกวัย ทุกเวลา ทุกสถานที่การเกิดขึ้นของมลทินภายนอกอาจมีปัจจัยที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน เช่น บุคคลที่ขาดเมตตาที่จะมีจิตใจชอบฆ่าสัตว์ หรือทำร้ายผู้อื่น มลทินก็จะเกิดกับตัวบุคคลนั้นได้ง่ายหรือบุคคลที่มีนิสัยใจชอบลักเล็ก ขโมย ชอบโกหก หลอกลวง ล่วงเกินต่อ

^{๔๑} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๕/๕๘.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

สามีภรรยาของคนอื่นที่ไม่ใช่ของตน แม้จะด้วยความยินยอมเต็มใจก็ตามก็ถือว่าเป็นผู้ได้กระทำความชั่ว มลทินภายนอกเกิดขึ้นในบุคคลนั้น จึงรวมความแล้วว่า มลทินภายนอกย่อมเกิดขึ้นง่ายแก่ผู้ขาดสติ ไม่มีความกลัวต่อผลของกรรม แต่จะไม่เกิดมีแก่ผู้ที่มีสติสมบูรณ์และมีความเกรงกลัวต่อผลของกรรมชั่ว

มลทินภายนอกสามารถที่เกิดขึ้นได้กับทุกเพศ ทุกวัย ทุกเวลา ทุกสถานที่และการเกิดขึ้นอาจมีปัจจัยที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน ก็ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ด้วย เช่น บุคคลที่ขาดความเมตตาจะมีจิตใจชอบฆ่าทำลาย มลทินก็จะเกิดกับตัวบุคคลนั้นได้ง่าย หรือบุคคลที่มีนิสัยใจคอชอบโหดร้าย มือไว หลอกหลวง มลทินทางวาจาก็เกิดขึ้น เมื่อรวมความแล้วว่า มลทินภายนอกย่อมเกิดขึ้นง่ายแก่ผู้ขาดสติ มือคดและมีอาชีพฆ่าสัตว์ทำการค้า

๒.๒.๒ มลทินภายใน

มลทินภายใน เป็นลักษณะของจิตใจของมนุษย์ที่ประพฤติด้วยจิตใจ ด้วยความรู้สึกลึกซึ้งคิดไปในทางที่เป็นบาป ซึ่งเรียกว่า มโนทุจริตมี^{๔๓}

๒.๒.๒.๑ สาเหตุของการเกิดมลทินภายใน

การกระทำความผิดที่เป็นบาปเป็นสาเหตุของเกิดมลทินภายใน ซึ่งมีสาเหตุใหญ่ คือ

(๑) โลกอยากได้ของคนอื่น คือเป็นความอยากที่เกิดขึ้นในขณะที่ตาเห็นรูปสวย อยากได้รูปนั้นมาเป็นสมบัติของตนแต่ผู้เดียว จึงหาวิธีที่ทำให้ได้รูปสวยนั้นมา แม้จะต้องซื้อในราคาที่แพง หรือทำการขโมย หรือปล้นมาก็ยอม เพื่อให้ได้รูปสวยตามที่จิตใจต้องการ เมื่อไม่ได้ก็รู้สึกโกรธไม่พอใจ จิตใจที่คิดอยากได้ของคนอื่น ฟังทราบถึงความอยากที่เกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลเช่นนั้นเป็นจิตใจที่มีมลทินภายในแล้ว เพราะทำให้จิตใจเศร้าหมอง ขุนมัว เป็นทุกข์

(๒) พยาบาทปองร้ายคนอื่น คือเป็นความคิดพยาบาทปองร้ายคนอื่น เมื่อเห็นคนอื่นดีกว่าตน เก่งกว่าตน ใหญ่กว่าตน รวยกว่าตน ไม่ได้คิดพยาบาทปองร้ายด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้คนอื่นตาย ความคิดพยาบาทในลักษณะดังกล่าวนี้ ฟังทราบว่าเป็นมลทินภายใน มีลักษณะให้ผลคือความเศร้าหมอง เพราะทำให้จิตใจขุนมัวเป็นทุกข์

^{๔๓}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๕/๕๘.

(๓) เห็นผิดจากคลองธรรม คือความเห็นผิดจากคลองธรรมว่า ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วได้ดี บาปบุญคุณโทษไม่มี พ่อแม่ไม่มีบุญคุณ ดายแล้วสูญ ความคิดเห็นผิดในลักษณะดังกล่าวนี้ พึงทราบว่าเป็นความเห็นที่ทำให้เกิดเป็นมลทินภายใน เพราะทำให้จิตใจของบุคคลมีความขุ่นมัว เศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ มีชีวิตอยู่ด้วยความเกิดทุกข์ เมื่อตายไปบังเกิดในอบาย ทุกคติ วินิบาต นรก^{๔๔}

มลทินภายในสามารถที่เกิดขึ้นได้กับทุกเพศ ทุกวัย ทุกเวลา ทุกสถานที่ การเกิดขึ้นอาจมีปัจจัยที่เหมือนกันหรือแตกต่างกัน ก็ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆ ด้วย เช่น บุคคลที่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง ก็จะมีจิตใจติดอยากได้ เห็นคนอื่นดี เก่งกว่าตนเองไม่ได้ ชอบมองว่าตนเองดีคนเดียว คนอื่นดีไม่สู้ตน มลทินภายในก็จะเกิดกับตัวบุคคลนั้นได้ง่าย หรือบุคคลที่มีนิสัยใจคอชอบโลก โหดร้าย อวดดี มลทินทางใจก็เกิดขึ้นแน่นอน เมื่อรวมความแล้วว่า มลทินภายในย่อมเกิดขึ้นง่ายแก่ผู้ขาดสติ

เป็นที่ทราบว่ามลทินภายในเกิดขึ้นในจิตใจของบุคคลที่ขาดสติ มีความประมาทปล่อยใจให้อ่านาจอของกิเลสเข้าครอบงำ คือความโลภอยากได้ ความคิดพยายามปกป้องร้ายผู้อื่น ความเห็นผิดจากคลองธรรม ไม่คำนึงถึงความถูกต้อง มีแต่อยากจะได้แก่ตนฝ่ายเดียว ความคิดความต้องการจะได้มาด้วยลักษณะใด แม้ทำให้คนอื่นได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนไม่คำนึงถึง จึงเป็นเหตุทำให้มนุษย์หาวิธีการต่างๆ มาต่อสู้กันเพื่อแย่งชิงให้ได้มาซึ่งอำนาจบารมียิ่งใหญ่ ดังจะเห็นได้ในปัจจุบันนี้ มีผู้ที่มีความคิดเห็นที่เป็นมิจฉาทิฎฐิ คือความคิดเห็นผิด^{๔๕} ความคิดเห็นที่เป็นสัมมาทิฎฐิ คือความคิดถูกต้อง^{๔๖} จึงทำให้เกิดความแตกแยกทางแนวความคิดอันเป็นเหตุนำมาซึ่งความวุ่นวาย หาซึ่งความยุติธรรมไม่ได้ และมีความเลื่อมล้ำทางสังคม มีการแบ่งพรรคเกิดขึ้นมาจากความคิดเห็นไม่ตรงกันนั่นเอง ความคิดที่ไม่มีหลักยึดจึงเป็นความคิดที่เห็นแก่ตัว แก่พรรคพวก และญาติพี่น้อง ที่กล่าวมานี้ในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นความคิดแบบมิจฉาทิฎฐิ ย่อมมีความเห็นผิด กระทำผิด การพูดคิดผิดทำแต่ในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง จึงเป็นการสะสม เพิ่มพูนยังความชั่วมากขึ้นก็ส่งผลให้มีการแสดงออกมาในทางกาย วาจาและจิตใจในรูปแบบต่างได้ เช่น โกรธง่าย เบื่อเร็ว จีรังยา ใจน้อย มีความเห็นแก่ตัว เป็นต้น มลทินภายในเมื่อเราได้รู้ถึงโทษแล้ว ได้สร้างภูมิคุ้มกันด้วยการมีสติคอยระวังจิตใจของตนให้ตั้งอยู่ในหลักของความดี คือ ไม่ทำความชั่ว

^{๔๔}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๕๘/๓๐๕.

^{๔๕}พ.อติ. (ไทย) ๒๕/๓๐/๔๒๗.

^{๔๖}พ.อติ. (ไทย) ๒๕/๓๑/๔๒๘.

ทั้งปวง ทำแต่ความดี และทำใจให้สะอาดบริสุทธิ์^{๔๗} แล้วก็จะทำให้จิตใจสูงและมองมลทินภายในให้เป็นคติเตือนใจเพื่อไม่ให้จิตใจตกอยู่ในอำนาจของมลทินภายใน การประพุดิเช่นนี้จะทำให้มลทินมีความสำคัญทางจิตใจระดับหนึ่ง

๒.๓ ความสำคัญของมลทิน

ในทัศนะของคนทั่วไปคิดว่า มลทินไม่มีความสำคัญ เพราะคนส่วนใหญ่มีความเข้าใจต่อเรื่องมลทินว่า เป็นเรื่องที่เลวร้าย ก่อให้เกิดความเศร้าหมอง ให้ผลคือความทุกข์ เป็นที่ติเตียนของคนทั่วไป พระพุทธองค์ทรงตรัสดำหนิพระสุทินที่ทำให้ผิดพระธรรมวินัยว่า เป็นโมฆบุรุษ การกระทำของเธอไม่สมควร ไม่คล้อยตาม ไม่เหมาะสม ไม่ใช่งานของสมณะเพศ ไม่ควรทำเลย^{๔๘} เมื่อตายไปก็ไปตกนรก ไปรับกรรม นักปราชญ์ทางพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ แต่กลับให้รักษากาย วาจาใจให้ห่างไกลจากความชั่วและสิ่งที่เป็นมลทินภายนอกและภายในให้ได้

ในทัศนะของผู้ทำการวิจัยเรื่องนี้ว่า มลทิน อาจมีความสำคัญ แต่ต้องใช้โยนิโสมนสิการ คือความไตร่ตรองด้วยเหตุผลให้ดี เพราะทุกอย่างในโลกใบนี้ มีทั้งคุณและโทษอยู่ในตัว เช่น ไฟ ให้ความอบอุ่น แสงสว่าง พลังงาน และให้ความสะดวกในการสื่อสาร เป็นต้น แต่เมื่อใดไฟที่มีมากก็จะทำให้เกิดการเผาไหม้และเป็นอันตรายต่อชีวิต เมื่อกล่าวตามหลักสรรพสิ่งในโลก นี้ มลทิน ก็เช่นกันย่อมมีคุณมีโทษและความสำคัญ ดังนี้

๒.๓.๑ ในด้านการครองเพศพรหมจรรย์

ในพระพุทธศาสนาโดยยึดเอาพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรมและพระสงฆ์^{๔๙} ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกของตน เพื่อปฏิบัติฝึกฝนอบรมตนตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ อันเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การดับทุกข์และยกระดับจิตวิญญาณให้สูงขึ้น แต่กลับไม่ประพุดิตนอยู่ในพระธรรมวินัย มีกาย วาจาและจิตใจที่ไม่บริสุทธิ์ การกระทำเช่นนั้นทำให้เกิดความไม่บริสุทธิ์ มีกายสกปรก ขากที่จะประพุดิตปฏิบัติตนให้ขึ้นสู่คุณธรรมระดับสูงได้ เช่น พระเทวทัตที่มีความผูกอาฆาตในพระผู้มีพระภาคเจ้าและได้ทำการคิดปลงพระชนม์พระพุทธองค์ถึง ๓ ครั้ง

^{๔๗} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๕๐/๕๐ ; พ.ร. (ไทย) ๒๕/๑๘๓-๑๘๕/๔๕-๕๐.

^{๔๘} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๓๕/๒๗.

^{๔๙} พ.พ. (ไทย) ๒๕/๑/๑.

ครั้งที่ ๑ ได้ส่งคนไปปลงพระชนม์แต่พอบรรณนั้นทำไม่สำเร็จเพราะกลัวต่ออิทธิฤทธิ์ของพระพุทธองค์

ครั้งที่ ๒ พระเทวทัตได้กลิ้งก้อนหินใหญ่หวังจะปลงพระชนม์พระพุทธองค์และภิกษุทั้งหลายได้ทราบข่าวจึงรวมกันปกป้องพระพุทธองค์ พระพุทธองค์ได้ตรัสกับภิกษุเหล่านั้นว่า ภิกษุทั้งหลายข้อที่บุคคลจะปลงชีวิตตกตาดต้องด้วยความพยายามของผู้อื่นนั้น มิใช่ฐานะมิใช่โอกาส เพราะพระตถาคตทั้งหลายย่อมไม่ปรินิพพานด้วยความพยายามของผู้อื่น^{๕๐}

ครั้งที่ ๓ ได้ให้ครุฑช้างปล่อยช้างนาฬาคีรีที่ดุร้าย หวังเพื่อจะปลงชีวิตของพระพุทธองค์แต่ด้วยเมตตาธรรมที่พระพุทธองค์มีต่อช้าง จึงทำให้ช้างหมดความดุร้าย^{๕๑}

ในทางพระพุทธศาสนาผู้ที่ถือเพศพรหมจรรย์มีความต้องการปฏิบัติตนขึ้นสู่คุณธรรมขั้นสูง คือได้บรรลุมรรคผลนิพพาน จะต้องฝึกฝนอบรมกาย วาจาและจิตใจและใช้มลทินของคนอื่นมาพิจารณาเป็นเครื่องคอยเตือนใจอยู่เสมอว่า มลทินเป็นสิ่งไม่ดีทำให้เป็นผู้ไม่บริสุทธิ์ ทำให้ห่างไกลจากแก่นธรรม และมองว่ามลทินทั้งหลายทำให้เกิดอันตรายต่อเพศพรหมจรรย์ การที่พยายามฝึกฝนอบรมตนเอง ระวังตนเอง ควบคุมตัวเองให้ดี ให้ตั้งมั่นในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดนี้ทำให้การครองเพศพรหมจรรย์มีความบริสุทธิ์ ผู้ที่ครองเพศเป็นนักบวชในพุทธศาสนาจะต้องประพฤติตนให้มีความบริสุทธิ์ ดังนี้

(๑) ความบริสุทธิ์ทางกาย

ผู้ครองเพศพรหมจรรย์จะต้องเป็นผู้รักษากาย ให้งาม ให้สะอาดบริสุทธิ์ไม่เป็นมลทินเป็นกายแห่งความถูกต้องยุติธรรมและปราศจากปัญหาเป็นกายที่ตั้งมั่นในหลักกายกรรม ๓ อย่างคือ

๑) ไม่ฆ่าสัตว์ เว้นจากการฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต คือ วางทัณทาวุธและศัตราวุธ มีความละอาย มีความเอ็นดู มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์อยู่

๒) ไม่ลักทรัพย์ เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ เว้นจากการลักโกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ ทำลายทรัพย์สิน คือ รับเอาแต่ของที่เขาให้ มุ่งหวังแต่ของที่เขาให้ ไม่เป็นขโมย เป็นคนสะอาดอยู่

^{๕๐}วิ.ม. (ไทย) ๓/๓๔๐/๑๘๓-๑๘๕.

^{๕๑}วิ.จู. (ไทย) ๓/๓๓๕/๑๓๕-๑๔๐.

๓) ไม่ประพฤติดีกในกาม เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งของที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแห่ง^{๕๒}
 การที่มีเจตนางดเว้นจากการฆ่า การลัก และการประพฤติดีกในกามดังกล่าวมานั้น เป็นการปฏิบัติตนออกจากมลทิน เป็นการทำตนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์บริสุทธิทั้งกาย วาจา และใจ ความบริสุทธิแห่งกายย่อมเป็นรากฐานที่สร้างสมความดีงามให้เกิดขึ้นแก่ตนและสังคม

(๒) ความบริสุทธิทางวาจา

ผู้ครองเพศพรหมจรรย์จะต้องเป็นรักษาวาจาของตนให้บริสุทธิ ไม่เสร้าหมอง ขุ่นมัว พุดด้วยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน เป็นคำพุดที่ถูกต้อง เหมาะสมและปราศจากปัญหา อันนำมาซึ่งความสงบสุขแก่ตนคนอื่น เป็นคำพุดที่ตั้งมั่นในหลักวัตร ๔ อย่าง คือ

๑) การไม่พุดเท็จ ละเว้นจากการพุดเท็จ คือ พุดแต่คำสัตย์ ดำรงความสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลัก เชื่อถือได้ ไม่หลอกลวงชาวโลกอยู่ตลอดชีวิต

๒) การไม่พุดส่อเสียด คือ เว้นจากพุดคำยุยงให้คนสองฝ่ายทะเลาะกัน ยุให้แตกกัน โดยนำคำพุดของฝ่ายนี้ไปบอกฝ่ายโน้น นำคำพุดของฝ่ายโน้นมาบอกฝ่ายนี้ พร้อมทั้งเสริมแต่งถ้อยคำให้น่าเชื่อถือ ทำให้ทั้งสองฝ่ายหลงเชื่อและเข้าใจผิดจนเกิดทะเลาะกันหรือแตกกันไป

๓) การไม่พุดคำหยาบ ละเว้นจากคำที่เป็นลามก คำที่ไม่สุภาพ คำที่ไม่เป็นมงคล พุดแต่คำไม่มีโทษ ไพเราะ น่ารักจับใจ เป็นคำของชาวเมือง

๔) การไม่พุดเพ้อเจ้อ เหลวไหล คือ พุดไม่รู้จักจบ พุดเหลวไหลไร้สาระ พุดพาล่ามจนเสียประโยชน์ พุดไม่รู้จักเวลา พุดไม่ถูกกาลเทศะ พุดเกินจริง^{๕๓}

การที่มีเจตนางดเว้นจากการพุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ และพุดคำเพ้อเจ้อ เหลวไหล ดังกล่าวนั้น เป็นการปฏิบัติตนให้เกิดความบริสุทธิแห่งวาจาให้สูงขึ้น ทำให้พ้นจากมลทินได้ วัตรทั้ง ๔ อย่างเป็นหนทางนำไปสู่ความสงบเย็น ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคีในหมู่ คณะ และตลอดจนก้าวไปสู่ความหลุดพ้นจากกิเลสได้

(๓) ความบริสุทธิทางใจ

ผู้ครองเพศพรหมจรรย์จะต้องรู้จักวิธีฝึกอบรมจิตใจไม่เกิดความเสร้าหมอง ขุ่นมัว คือ ระวังจิตควบคุมจิตใจของตนให้ตั้งมั่นอยู่กับความดีและให้ปราศจากสิ่งที่เป็นข้าศึกแก่ใจ เช่น ธรรมที่เป็นอกุศล คือ โลภะ โทสะและโมหะ^{๕๔} เป็นต้น เพราะกิเลสเหล่านี้ถ้าเกิดในจิตใจ จะทำให้

^{๕๒} ติ.มหา. (ไทย) ๑๐/๔๑๒/๓๕๓ ; ติ.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๓/๓๐ ; ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๗๕/๕๐๑.

^{๕๓} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๑/๑๒.

^{๕๔} ติ.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๓/๒๕๑. ขุ.อิติ. (ไทย) ๒๕/๒๒๘/๒๖๔.

เกิดความเศร้าหมอง ดังนั้น การรักษาจิตใจของผู้ครองเพศพรหมจรรย์ต้องให้บริสุทธิ์ ปราศจากกิเลสให้ได้ ด้วยฝึกฝนอบรมจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในหลักมโนกรรม ๓ คือ

- ๑) ไม่คิดโลภอยากได้สิ่งของคนอื่นมาเป็นของตน
- ๒) ไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น
- ๓) มีความเห็นที่ถูกต้อง^{๕๕}

เจตนาที่งัดเว้นจากความคิดที่เป็นมลทิน เป็นการรักษาจิตใจให้ห่างไกลออกจากความเศร้าหมอง จิตใจที่เต็มด้วยกิเลสย่อมจิตใจขึ้นสู่ภูมิธรรมในระดับสูงไม่ได้ จิตใจที่ปราศจากเครื่องเศร้าหมอง จึงเป็นจิตใจที่พร้อมจะก้าวไปสู่คุณธรรม คือไม่มีมลทินทั้งภายในและภายนอก ดังที่ได้กล่าวมานั้น

๒.๓.๒ ในด้านการครองเรือน

การมีชีวิตคู่หนึ่ง ถ้าต่างฝ่ายประพฤติตัวให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ไม่มีความรับผิดชอบ และทำให้จิตใจเศร้าหมอง สภาพจิตใจของผู้ทุกคนในครอบครัว หรือคนใด คนหนึ่ง ที่ถูกกิเลสคือ มลทินเข้าครอบงำจิตใจยอมทำให้มีจิตใจเปลี่ยนแปลงไป มีความผิดปกติเกิดขึ้น จิตใจของสามี หรือภรรยาหรือลูกมีมลทินก็ยากที่จะทำให้ทุกคนในครอบครัวนั้นๆ อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ แต่ตรงกันข้าม ถ้าทุกคนมองเห็นปัญหาที่ทำให้ไม่มีความสุข ความเจริญแล้วใช้สติกำหนดรู้พิจารณาถึงสาเหตุ พร้อมใช้สติระงับจิตใจไม่ให้ไปติดกับเรื่องที่จะทำให้เกิดมลทิน โดยมันฝึกฝนอบรมตนให้ตั้งอยู่ในหลักธรรมแห่งความดี ๑๐ ประการ ดังนี้

- ๑) เว้นจากปลงชีวิต
- ๒) เว้นจากถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้โดยอาการขโมย
- ๓) เว้นจากประพฤติผิดในกาม
- ๔) เว้นจากการพูดเท็จ
- ๕) เว้นจากการพูดส่อเสียด
- ๖) เว้นจากการพูดคำหยาบ
- ๗) เว้นจากการพูดคำเพ้อเจ้อเหลวไหล
- ๘) ความไม่คิดร้ายเพ่งเล็งอยากได้ของเขา
- ๙) ความไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น
- ๑๐) ความเห็นชอบ ถูกต้องตามคลองธรรม^{๕๖}

^{๕๕}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๕/๑๘.

อีกนัยหนึ่งว่าจิตใจของผู้ครองเรือนที่ประกอบกรรมเครื่องเศร้าหมอง ย่อมเป็นข้อเสียมเสียดของความประพฤติ ดังนี้

- ๑) การตัดรอนชีวิต
- ๒) ถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้
- ๓) ประพฤติผิดในกาม
- ๔) พุคเท็จ^{๕๖}

หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการครองเรือนที่มีความสุข และทำตนให้พ้นออกจากมลทินได้นั้นต้องปฏิบัติตนตามหลักของการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ๔ ประการคือ

- ๑) สัจจะ ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุคจริง
- ๒) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดคตินิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา
- ๓) ขันติ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง ไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย
- ๔) ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแค้นเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว^{๕๗}

เมื่อทุกคนต่างมีความคิดเห็นที่ถูกต้องถึงคุณและโทษของการที่จิตใจตกเป็นทาสของมลทินแล้วจึงได้มีการเปลี่ยนแปลงระดับจิตใจ จากการกระทำไม่ดี พุคไม่ดี คิดไม่ดี เป็นการกระทำดี พุคดีและคิดดี เมื่อมีความตระหนักหรือตั้งอยู่ในหลักความคิดดังกล่าวมานั้นก็เป็นเครื่องกำหนดได้ว่า มลทินต่างๆ ย่อมสิ้นไป หหมดไปแล้ว ความเจริญก้าวหน้าในชีวิตครองเรือนย่อมเกิดขึ้น ความเจริญงอกงามแห่งจิตใจก็สูงขึ้นและพร้อมที่ยกระดับจิตใจขึ้นสู่ธรรมชั้นสูง คือวิปัสสนากรรมฐาน จนถึงที่สุด คือการหลุดพ้นจากกิเลส

^{๕๖}ที.ปา. (ไทย) ๑๒/ ๔๔๖/๔๘๓.

^{๕๗}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๗๔/๑๕๕.

^{๕๘}ส.ส. (ไทย) ๑๕/๘๔๕/๓๑๖ ; บ.ส. (ไทย) ๒๕/๓๑๑/๓๖๑.

๒.๓.๓ ในด้านการปฏิบัติธรรม

การปฏิบัติธรรมกรรมฐานเป็นวิธีที่ทำให้จิตใจเกิดความสงบ ระงับมลทิน หรือกิเลส การปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนามี ๒ วิธี คือ (๑) สมถกรรมฐาน เป็นกรรมฐานหรืออุบายที่จะทำให้จิตใจเกิดความสงบ ซึ่งมีทั้งหมด ๔๐ วิธี เช่น กสิณ ๑๐^{๕๕} อสุภะ ๑๐^{๕๖} อนุสสติ ๑๐ อปัมมัญญา ๔^{๕๗} อาหาเรปฏิกูลสัญญา^{๕๘} จตุราศวัฏฐาน^{๕๙} อรูป ๔^{๖๐} ล้วนเป็นวิธีที่จะนำมาปฏิบัติให้จิตเป็นสมาธิตามแนวของสมถกรรมฐาน วิธีปฏิบัติมีความแตกต่างกัน เพราะแต่ละบุคคลมีจิตไม่เหมือนกัน เช่น ผู้ที่มีราคะจริต^{๖๑} รักสวยรักงาม การเจริญอสุภกรรมฐาน เป็นต้น ในแต่ประเภทเป็นอุบายที่จะทำให้จิตใจเกิดความสงบ เป็นสมาธิ (๒) วิปัสสนากรรมฐาน กรรมฐานที่ทำให้เกิดปัญญารู้แจ้งในเรื่องทุกข์ สุข หรือเฉยๆ เป็นต้น วิปัสสนามีอารมณ์ที่ต้องนำมากำหนดคมีรูปและนาม^{๖๒} การปฏิบัติธรรมกรรมฐานสมถและวิปัสสนา ถ้าจิตใจยังยึดติดอยู่ในอายตนะภายนอก คือรูป เสียง กลิ่น รส และโณภูมัพพะ^{๖๓} ยังมีการมาชีวิตผู้อื่น สัตว์อื่น ลักขโมย พุดเท็จ ล้วงละเมิดในกามอยู่ เสพสิ่งมีนเมาอยู่ จิตใจก็ห่างไกลจากความสงบ เพราะลักษณะจิตใจดังกล่าวเกิดความเศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ ขุ่นมัว สูญสิ้นไปจากความคิด จิตเป็นมลทิน ผู้ปฏิบัติธรรมที่มุ่งหวังความก้าวหน้า จึงประพฤติดนออกจากกิเลส ด้วยฝึกรอบมจิตใจให้ตั้งมั่นในหลักธรรมที่ทำให้เกิดพละ^{๖๔} ๕ อย่างคือ

- ๑) สัทธา ความเชื่อในการทำความคิดว่าได้ดี ทำช่วยยอมได้ชั่ว
- ๒) วิริยะ ความเพียรในการปฏิบัติธรรม ในการรักษารมณ์ และระวังอารมณ์
- ๓) สติ ความระลึกอยู่เสมอ
- ๔) สมาธิ ความตั้งจิตมั่นในอารมณ์กรรมฐาน คือ รูปและนาม
- ๕) ปัญญา ความรู้ทั่วพร้อมชัดใน สิ่งที่มากระทบในปัจจุบันกาลนั้น โดยมีสติไม่

ผล

^{๕๕}วิสุทธิ. ๑/๑๕๐-๒๑๗.

^{๕๖}วิสุทธิ. ๑/๒๒๖.

^{๕๗}ที.ส. (ไทย) ๕/๓๘๓-๔/๓๑๐ ; ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๔/๒๓๕.

^{๕๘}อ.เอก. (ไทย) ๒๐/๒๒๔/๕๔.

^{๕๙}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๓๘/๓๒๕ ; ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๓๗/๑๐๖.

^{๖๐}วิสุทธิ. ๑/๑๓๖.

^{๖๑}วิสุทธิ. ๑/๔๕/๑๑๕.

^{๖๒}อภิ.ส. (ไทย) ๓๔/๓๐๕/๒๓๕ ; ๕๑๐/๓๕๕.

^{๖๓}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๕ ; ม.อ. (ไทย) ๑๔/๖๒๐/๔๐๐ ; อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๕/๘๕.

^{๖๔}ส.ม. (ไทย) ๑๕/๓๐๕-๓๑๖/๓๖๕.

จิตใจของผู้ปฏิบัติธรรมที่มีความตั้งมั่นอยู่ในธรรม ๕ อย่าง จะเป็นกำลังในการกีดกัน ความเศร้าหมองที่จะเกิดขึ้นแก่จิตใจให้สงบ ระวังลงได้ ดังนั้น พละ ๕ จึงเป็นกำลังที่มีความสำคัญในควบคุมจิตใจให้ระวัง การควบคุมจิตใจให้ออกจากมลทิน เป็นจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่มัวหมอง ไม่แห้งเหี่ยว เป็นจิตใจที่มีความพร้อมในการปฏิบัติธรรมให้มีความเจริญก้าวหน้า ดังนั้น ก่อนที่จะลงมือปฏิบัติธรรม จึงต้องควรทราบก่อนว่า ความบริสุทธิ์แห่งกาย วาจาและใจคืออะไร ความเศร้าหมองคืออะไร จะทำให้เราได้ระลึกอยู่เสมอว่าสิ่งที่ควรละควรกระทำคืออะไร จึงเป็นเครื่องทำให้การปฏิบัติธรรมมุ่งไปสู่ความสงบได้เร็ว และได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริงจิตเป็นสมาธิ

๒.๓.๔ ในด้านการบำเพ็ญบารมี

การบำเพ็ญบารมีทำด้วยจิตใจที่ใสสะอาด ทำด้วยความศรัทธา ทำด้วยความเคารพและทำเพื่อเป็นการทำลายกิเลส คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ให้หมดสิ้นไปจากจิตใจ จิตที่บริสุทธิ์ใสสะอาด ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุ่นมัวจึงเป็นการบำเพ็ญบารมีที่ยิ่งใหญ่ ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า ควรทำความดี สัมผัสสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ภายนอกหน้า ความดีทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์^{๖๕}

ฉะนั้น เป็นสิ่งที่จะต้องตระหนักรู้ว่า การบำเพ็ญบารมีจะเกิดมรรคเกิดผลที่สมบูรณ์จะต้องประพฤติตน และรู้จักควบคุมจิตใจให้ออกจากเครื่องที่ทำให้เกิดความเศร้าหมองทางกาย วาจาและจิตใจ เพราะมลทินเป็นตัวกีดกันจิตใจไม่ให้บรรลุคุณความดี ถ้าจิตยังมัวมลทินยากที่สร้างบารมีธรรมให้เกิดขึ้น ดังนั้น การสร้างบารมีจะต้องรู้จักทำกาย วาจาใจให้บริสุทธิ์จากเครื่องหมอง จึงจะสามารถยกระดับจิตใจให้ตั้งอยู่ในคุณธรรมขั้นสูงได้ และพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงตรัสหลักบำเพ็ญบารมี ๑๐ ประการ ดังนี้

๑) ทานบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากการทำทาน ด้วยการให้สิ่งของตนแก่ผู้อื่นด้วยจิตเมตตา

๒) ศีลบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากการรักษากาย วาจาและใจให้ตั้งมั่นอยู่กับความดีงาม

๓) เนกขัมมะบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากการออกบวช ถือเพศเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา

๔) ปิณฺณบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากการรอบรู้ในสิ่งต่างๆ เช่น รูป นาม เป็นต้น

๕) วิริยะบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากการมีความพยายามในการทำทำความดีและละความชั่วทั้งปวง

๖) ขันติบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากความอดทนต่อผู้กับกิเลส

^{๖๕} พ.ร. (ไทย) ๒๕/๓๐/๕๑.

๓) สัจจะบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากการได้ตั้งใจทำ ตั้งใจปฏิบัติ

๔) อริยฐานบารมี บารมีเกิดจากการตั้งจิตอธิษฐาน หรือตั้งความปรารถนาต่อจากที่ได้บำเพ็ญความดีแล้ว

๕) เมตตาบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากการทำจิตใจให้มีความรัก ความสงสารต่อผู้อื่น สัตว์อื่น

๑๐ อุเบกขาบารมี เป็นบารมีที่เกิดจากการทำจิตใจให้เป็นกลางต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์^{๑๐}

บารมีทั้ง ๑๐ ประการนี้เป็นคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ที่จะต้องทำให้เกิดมี และเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะว่าการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข มีการพัฒนาไปทันยุคทันสมัยได้ในทุกวันนี้ ก็เนื่องจากเราเป็นผู้ได้สร้างบารมี ๑๐ อย่าง นั้นและเป็นเรื่องที่เราได้พากันยึดถือปฏิบัติในการดำเนินชีวิต การสร้างบารมีให้เต็มเปี่ยมจะต้องบำเพ็ญให้บริบูรณ์ ต้องครบ ๓ ชั้น คือ

๑) บารมี ระดับสามัญ เช่น ทานบารมีได้แก่ให้ทรัพย์สินเงินทอง สมบัตินอกกาย

๒) อุปบารมี ระดับรองหรือจะสูงที่สุด เช่น ทานอุปบารมี ได้แก่ การเสียสละ อวัยวะเป็นทาน

๓) ปรมัตตบารมี ระดับสูง เช่น ทานปรมัตตบารมี ได้แก่ การสละชีวิตเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น^{๑๑} การสร้างบารมีที่จะให้เกิดมีกับตัวเราในเบื้องต้นต้องรู้จักวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง รู้จักวิธีการกำจัดมลทินให้หมดจากกาย วาจาใจก่อน เพื่อจะให้เป็นผู้บริสุทธิ์ สะอาด ไม่เศร้าหมอง และการสร้างบุญบารมีจะได้สมบูรณ์

๒.๔ ลักษณะของมลทิน

จากลักษณะที่เกิดขึ้นของมลทินภายนอกและภายในทำให้มีพฤติกรรมของมนุษย์แตกต่างกัน ดังเห็นได้จากการกระทำ การพูด การนึกคิดบางคนชอบทำความชั่ว ชอบลักขโมย ชอบดื่มสุรา ชอบเล่นการพนัน ชอบสนุกสนานร่าเริง เป็นต้น นั้นเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นของมลทิน ดังนี้

^{๑๐}ที่.ป.า. (ไทย) ๑๑/๓๔๖/๓๖๒.

^{๑๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๒๔๐.

๒.๔.๑ มลทินโดยธรรมชาติ

มลทินโดยธรรมชาติ คือเป็นมลทินมีมานานโดยธรรมชาติได้กำหนดขึ้น เช่นการอยู่ด้วยกันระหว่างบุรุษกับสตรี เป็นเพศที่แพ้ทางกันมานานแล้ว ดังมีเรื่องกล่าวถึงเรื่องของพระจกขุบาลซึ่งมีใจความย่อว่า สามเณรซึ่งเป็นหลานของพระจกขุบาลเถระ ทำหน้าที่หุงหลวงลุงซึ่งเป็นคนตาบอดมุ่งหน้ากลับบ้าน แต่พอเดินถึงกลางป่า สามเณรหนุ่มได้ยินเสียงหญิงสาวนางหนึ่งร้องเพลงพลางกลางป่าเก็บผักหักฟันไปพลาง ก็บอกให้หลวงลุงคอยอยู่ก่อน ตนเองก็เดินเข้าไปหาหญิงสาวนางนั้น สักครูใหญ่ๆ ก็กลับออกมา หลวงลุงก็รู้ทันทีว่าศีลของเธอวิบัติเสียแล้วจึงไม่ยอมเดินร่วมทางด้วย สิ่งที่เกิดขึ้นกับจิตใจของสามเณรเป็นเรื่องของธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต ที่มีเลือดเนื้อ และมีวิญญาณ เมื่อมีสิ่งใดมากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กายและใจโดยเฉพาะเพศที่ตรงกันข้ามย่อมทำให้เกิดความปรารถนาขึ้น เช่นอยากรู้ อยากเห็น อยากได้ยิน อยากสัมผัส และอยากได้มาครอบครองเป็นของตน ดังมีพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เคยเห็นธรรมแม้สักอย่างหนึ่งเลย ที่จะครอบงำจิตใจบุรุษได้เท่ากับรูปเสียงกลิ่นรสและสัมผัสของสตรี^{๗๒} และตรัสตรงกันข้ามว่า ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เคยเห็นธรรมแม้สักอย่างหนึ่งเลย ที่ครอบงำจิตใจของสตรีได้เท่ากับรูปเสียงกลิ่นรสและสัมผัสของบุรุษ^{๗๓}

เนื้อความในพุทธพจน์นี้ เป็นการตรัสชี้ให้ทราบว่า บุรุษกับสตรีที่อยู่ด้วยกันย่อมเป็นไปตามหลักของธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต และเป็นบ่อให้เกิดมลทินต่อกันโดยธรรมชาติ แม้หญิงนั้นจะเป็นมารดา เป็นพี่สาว เป็นน้องสาว เป็นมิตรสหายที่ใกล้ชิดก็ตาม เป็นเรื่องที่ยากต่อการที่จะพ้นมลทินได้ เพราะผู้หญิงเป็นข้าศึกต่อการประพฤติพรหมจรรย์ของผู้ชาย เช่นในอรรถกถาได้กล่าวไว้ว่า ขึ้นชื่อว่าสตรีจะเป็นมารดาก็ตามเป็นลูกสาวก็ตาม สตรีแม่ทั้งหมดเหล่านั้น ล้วนเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์แท้ เมื่อพูดตามธรรมผู้ที่ติดอยู่ในกามคุณ ๕ นั้น เรียกว่าเป็นบุคคลผู้ประมาท ธรรมดานุคคลผู้ประมาทจะถูกอุปนิสัย กลิ่น รส สัมผัสลากจูงไปได้ง่าย การใช้ชีวิตคู่เป็นเรื่องที่ เป็นของชาวบ้าน ไม่ประเสริฐเป็นห่วงเหวสำหรับนักบวช ผู้หญิงจึงเป็นห่วงเหวของพรหมจรรย์หรือผู้ถือบวชชาย แม้ผู้บวชชายก็เป็นห่วงเหวของนักบวชหญิงด้วยเหมือนกัน ดังจะเห็นได้จากในปัจจุบันนี้ ผู้หญิงยอมย่ำยีผู้ชายให้ตายมาแล้วมากมาย ประคณฤณีสอนลูกของตนว่า

^{๗๒} อกฺ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๑/๑.

^{๗๓} อกฺ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๒/๑.

คู่ก่อนพ่อนารทะ หญิงในโลกนี้ยอมย่ำยีนุรุผู้ประมาทแล้ว หญิงเหล่านั้นยอมชักจูงจิตของบุรุษไป เหมือนลมพัดเอาปุยนุ่นที่หล่นจากต้นไปจะนั้น อันนี้บัณฑิตเรียกว่า เป็นห้วงเหวของพรหมจรรย์^{๗๔}

เนื้อความพุทธพจน์นี้ ครัสว่าผู้หญิงเป็นเพศมีความอันตรายต่อนักบวชชาย แม้จะมีจิตที่บริสุทธิ์แต่สำหรับบุคคลอื่นย่อมมีความสงสัยแน่นอน ดังนั้น เพื่อความบริสุทธิ์ ไม่มีมลทินจึงควรเว้นจากคลุกคลีกับเพศตรงข้าม ในเรื่องนี้บางครั้งพระพุทธองค์ก็เปรียบนักบวชว่าเป็นเหมือนกับทหารผู้เป็นนักรบ เปรียบเพศตรงกันข้ามว่าเป็นเหมือนข้าศึก เช่นครัสว่า

ภิกษุทั้งหลาย นักรบบางพวกในโบกนี้เพียงแต่มองเห็นฝุ่นฟุ้งขึ้นเท่านั้นก็สะทกสะท้านแต่้นกรบบางพวก ต่อเมื่อเห็นยอดธงของข้าศึกเท่านั้น จึงสะทกสะท้าน นักรบอีกพวกหนึ่ง ต่อเมื่อได้ยินเสียงกึกก้องของข้าศึกเท่านั้น จึงสะทกสะท้าน นักรบอีกพวกหนึ่ง เห็นการเข่นฆ่าประหัตประหารเท่านั้น จึงสะทกสะท้าน นักรบอีกพวกหนึ่งไม่สะทกสะท้านทั้งสิ้น แม้จะเห็นฝุ่นฟุ้งขึ้นเห็นยอดธงของข้าศึก ได้ยินเสียงกึกก้องของข้าศึก และเห็นการเข่นฆ่าประหัตประหาร ก็สามารถจะชนะได้หมด คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย เปรียบเสมือนกับภิกษุในพระธรรมวินัยนั้นบางรูป ได้ยินเพียงข่าวว่าบ้านโน้นมีสาวงามเท่านั้นก็เข้าเฝ้า บางรูปได้เห็นเข้าด้วยตาจึงเข้าเฝ้า บางรูปมีมาตุคามเข้าไปคลุกคลีกระซิกกระซี้จึงเข้าเฝ้า บางรูปก็ถูกมาตุคามนอนทับข่มขืนนั่งทับจึงเข้าเฝ้าบางรูปก็ไม่หวั่นไหวอะไรทั้งสิ้น แม้จะได้ยินข่าวสาวงาม ได้เห็นด้วยตาได้พูดคุยซิกซี้และถูกสตรีลวนลามข่มขืน ก็ไม่หวั่นไหวสะทกสะท้าน^{๗๕}

จะเห็นว่าบุรุษและสตรีล้วนแต่เป็นมลทินของนักบวชโดยธรรมชาติ เพราะรูป เสียง กลิ่นรสและสัมผัสตลอดถึงอาการกิริยาท่าทางของสตรีของบุรุษล้วนมีเสน่ห์สามารถให้ความดึงดูดจิตใจในตัว เมื่อนักบวชชายหญิงเปลอสติก็ต้องตกอยู่ในอำนาจของกามคุณต่อไป หากความเจริญงอกงามในมรรคผลนิพพานไม่ได้เลย

^{๗๔} พ.ชา. (ไทย) ๒๗/๔๗/๒๗๖.

^{๗๕} อ.ปญจ. (ไทย) ๒๒/๗๕/๘๒-๓.

๒.๔.๒ มลทินโดยความจงใจ

มลทินโดยความจงใจ คือพฤติกรรมที่มีสตรีเข้าไปเกี่ยวข้องกับนักบวชชาย และผู้ชายก็ไปเกี่ยวข้องกับกัณนักบวชหญิง ในประเด็นดังกล่าวนี้ได้เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบันนี้แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง ก็ยังต้องประสบด้วยพระองค์เองมาแล้ว ในกรณีนางกัญจมาณวิกาและหญิงแพศยาที่รับจ้างพวกอหิวาต์เข้าไปเพื่อหวังจะทำลายพระองค์ หรือแม้แต่นางมัทนทียาก็ยังจ้างนักคำอาชีพรูป เช่น นายอโกลสะไปตามคำพระพุทธรองค์ แม้พุทธสาวกนั้นก็ต้องต่อสู้กับเรื่องเหล่านี้มาเกือบทุกองค์ไม่ว่าจะเป็นพระอรหันต์เถระกับโกณฑัญญะก็ดี พระสุนทรสมุทรกับหญิงขนิณางานหนึ่งที่พักกับแม่ของท่านเองจ้างให้มาประเล้าประโลมเพื่อให้ท่านสึกโดยเฉพาะ เพราะไม่อยากให้ท่านบวชอยู่ต่อไป ให้ออกมาเสวยทรัพย์มีอยู่ ๔๐ โกฏิ เป็นต้นที่ดี โดยหญิงขนิณานั้นเกลี้ยกล่อมท่านว่า แม้ว่าท่านก็เป็นชายหนุ่มสำหรับฉัน และแม้ฉันเองก็เป็นหญิงสาวสำหรับท่านแม้เราทั้งสองเมื่อแก่แล้วมีไม้เท้ากรานไปข้างหน้าจึงจับบวชก็ได้

ความจงใจหรือความมีเจตนาที่จะทำเรื่องต่างๆ เกิดขึ้น มลทินก็เช่นเดียวกันทั้งที่ทราบดีว่า เมื่อทำแล้วเป็นสิ่งไม่ดี ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง เป็นที่ติเตียนของคน มีโทษ คือ เมื่อตายแล้วยังไปรับผลกรรมในนรก เพราะตราบไฉยังเป็นที่สาของกิเลส เช่น เมื่อตาเห็นรูปสวยงามเกิดความรัก ความใคร่อยากได้มาเป็นสมบัติของตน จึงดิ้นรนแสวงหาให้ได้มา ถึงแม้การหาานั้นจะยากลำบากก็ยอม ขอให้ได้สิ่งที่ใจต้องการ ดังนั้นจึงเป็นที่รู้ชัดแล้วว่าความจงใจเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เกิดมลทินในชีวิต ดังในยุคปัจจุบันนี้ กรณีรับทำแท้งทั้งที่รู้เป็นการผิดศีลธรรม ผิดกฎหมายบ้านเมือง แต่ยังมีคนทำแท้ง เพราะคนในยุคปัจจุบันนี้ไม่มีความกลัวต่อความผิด ไม่มีความกลัวต่อผลของกรรมชั่ว ไม่มีความกลัวต่อกฎหมายบ้านเมือง กฎหมายขาดความศักดิ์สิทธิ์ และยังแพ้ต่ออำนาจเงินตราตลอดถึงอิทธิพลของกลุ่มคนในสังคม จึงทำให้กล้าที่ทำความชั่ว อันเป็นสาเหตุของการเกิดมลทินแห่งความจงใจ

๒.๔.๓ มลทินโดยความเกี่ยวข้องคลุกคลี

การเกี่ยวข้องด้วยคลุกคลีด้วยหมู่คณะสามารถมองเป็นสองประเด็น คือ ประเด็นแรกเป็นคุณเพราะคนเราที่หวังความรู้ความเข้าใจในหลักวิชาการต่างๆ จะต้องอาศัยผู้รู้คอยชี้แนะบอกทางก่อน แล้วนำเอาความรู้เหล่านั้นไปปฏิบัติทำความเข้าใจอีกครั้ง การคลุกคลีดังกล่าวย่อมก่อคุณประโยชน์แก่เรา ส่วนประเด็นที่สองนั้นทำให้เกิดโทษ ไม่เจริญองงานแก่นักบวชผู้หวังความสงบ เช่นบรรพชิตทั้ง ๓ คน พ่อแม่และลูกพอบวชเข้ามาแล้ว ก็มัวแต่นั่งคลุกคลีสนทนากันอยู่เป็นประจำ ไม่สามารถจะแยกจากกันได้ จนในที่สุดทั้งสามก็ไม่เจริญองงานในธรรมวินัยพากันสึกออกมาอยู่ตามเดิมของตน โดยเฉพาะนักบวชผู้หวังความเจริญองงานในคุณธรรมเบื้องสูงนั้น

ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะตกเป็นทาสของการคลุกคลี ในปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกายนั้น พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการย่อมเป็นที่รังเกียจสงสัยว่าเป็นภิกษุลามก แม้จะเป็นผู้ไม่มีธรรมอันทำให้กำเริบก็ตาม ธรรม ๕ ประการ คือ

- ๑) ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมคบหากับหญิงแพศยา
- ๒) ย่อมคบหาสมาคมกับหญิงม่าย
- ๓) ย่อมคบหาสมาคมกับสาวเทื้อ
- ๔) ย่อมคบหาสมาคมกับบัณฑิต
- ๕) ย่อมคบหาสมาคมกับภิกษุณี^{๗๖}

เมื่อได้พิจารณาในห้าประเด็นนี้ แม้ภิกษุจะไม่มี ความเสียหายเลยทำจิตใจให้มั่นคงได้ ไม่เป็นทาสต่อการได้เห็น การได้ยิน การได้สนทนาคคลคลีก็ตาม แต่มุมมองของนักบวชในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ท่านก็บอกทำให้ผู้อื่นเกิดความสงสัยรังเกียจได้ ถ้าหากว่ามีคุณธรรมอยู่ในระดับนั้นก็ยังสามารถเชื่อมได้ เพราะการคลุกคลีกับมาตุคามนั้นเป็นเหตุ เช่น ในชาดกตอนหนึ่งได้กล่าวถึงคาบสตนหนึ่งที่ถูกลศรีเจ้าโลมด้วยมารยา จนถึงกับเหาะอีกไม่ได้ต้องตกลงไปในมหาสมุทรในที่สุด ในชาดกดังกล่าวนี้มีใจความอยู่ตอนหนึ่งว่า

เพราะเหตุนี้แหละ ชนเหล่าใดไม่หวังเที่ยวคลุกคลีอยู่กับมาตุคาม ชนเหล่านั้นเป็นผู้มี ความสุขปราศจากความโศกเศร้า การประพฤตินี้ไม่คลุกคลีกับมาตุคามนี้เป็นคุณนำความสุขมาให้บุคคลผู้ปรารถนาความเกษมอันอุดม ไม่พึงทำความเชยชิดสนิทสนมกับมาตุคามเลย^{๗๗}

การคลุกคลีเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำความชั่วได้ เพราะในขณะที่อยู่คลุกคลีเป็นผู้ขาดสติ เมื่อเห็นรูปสวย มีการพูดคุยมีการได้ยินเสียง ย่อมทำให้จิตใจปรุงแต่งเกิดความอยากได้ในรูปในเสียงที่พูดจา จึงเป็นเรื่องของความร้อนทางจิตใจสำหรับนักบวช ดังกรณีของนกกุณณะนั้นว่า เป็นผู้มิชอบเรียนอันเจ็บปวดนี้จนถึงกับเปล่งวาจาบอกถึงความในใจออกมาว่า

^{๗๖} อ.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๐๒/๑๑๘

^{๗๗} บ.ช. (ไทย) ๒๓/๕๕/๒๐๘.

บัณฑิตพึงเจรจากับบุรุษผู้ถือดาบอย่างคมกล้า ถึงเจรจากับปีศาจที่ชั่วร้าย แม้จะพึงเข้าไปนั่งใกล้ผู้มีพิสัยร้ายก็ได้ แต่ไม่ควรเจรจากับหญิงตัวต่อตัวเลย เพราะว่าหญิงทั้งหลายเป็นผู้ที่ย่ำยีจิตใจของโลก ถือเอาอาวุธคือการฟ้อนรำขับร้องและความช่างพูด ย่อมเบียดเบียนบุรุษผู้มีได้สติไว้เหมือนหมูรากลสที่เกาะคอยเบียดเบียนพวกพ่อค้าฉะนั้น^{๗๘}

ความคลุกคลีนั้น เมื่อกล่าวตามหลักธรรมวินัยแล้วมิใช่จะมีโทษเฉพาะระหว่างนักบวชชายกับสตรีเท่านั้น แม้ในเรื่องอื่นๆ เช่น ชายกับชาย หญิงกับหญิง ก็ล้วนแต่ก่อให้เกิดโทษมากกว่าคุณทั้งสิ้น แม้แต่แม่ที่เป็นภิกษุณีมีลูกชายเป็นภิกษุ ที่มีคลุกคลีอยู่ด้วยกันตลอดวันและคืน ในที่สุดก็ถึงความวิบัติแห่งศีลคือเสพมณฺเฑนธรรมกันพวกภิกษุทั้งหลายจึงได้นำเรื่องเข้ากราบทูลให้พระพุทธองค์ทรงทราบ พระองค์จึงตรัสว่า รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ที่เกิดขึ้นทางใจนั้นต่างก็เป็นบงกชคลุกคลีกันและกันไว้ แล้วทรงตรัสว่า

บุคลพึงสนทนาคด้วยเพชฌฆาตก็ดี ด้วยปีศาจก็ดี พึงถูกต้องอสรพฺพที่กัดถึงตายก็ดี ก็ยังไม่ร้ายแรงเหมือนการสนทนาสองต่อสองกับด้วยมาตุคามเลย พวกผู้หญิงย่อมผูกพันชายผู้ลุ่มหลงไว้ ด้วยการมองดู ด้วยการหัวเราะ การนุ่งห่มไม่เรียบร้อย การพูดจาอ่อนหวาน มาตุคามนี้มีใจผูกพันเพียงเท่านี้ แม้บวมขึ้นตามไปแล้วก็ยังผูกพันชายได้ (กรณีข่มขืนศพเกิดขึ้นได้เพราะเหตุนี้) กามคุณ ๕ นี้คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อันเป็นที่นารัณรมย์ใจ ย่อมปรากฏในรูปของหญิงเหล่าชนผู้ถูกห้วงกามพัดพาไป ไม่กำหนดรู้กาม ไม่มีภัยแต่ที่ไหนๆ เทียวไป ชนเหล่านั้นบรรลู่ถึงความสิ้นไปแห่งอาสวะ ย่อมข้ามถึงฝั่งสงสารในโลกเสียได้^{๗๙}

เป็นแสนยานุภาพของกามคุณ ๕ ซึ่งเกิดขึ้นจากอำนาจของการคลุกคลีกัน แม้แต่ต้นไม้อันเป็นสิ่งที่ไม่จิตใจ หากเกิดการเกี่ยวพันกับพันธุ์ไม้ที่มีรสไม่อร่อยก็อาจจะกลายพันธุ์ได้เช่นเดียวกัน แม้สัตว์เองก็เปลี่ยนแปลงนิสัยได้หากเกิดการคลุกคลีเสพกัน ที่มีคุณเพียงอย่างเดียวไม่มีโทษเลยก็คือการเสพบ่อยๆ ซึ่งอารมณ์กรรมฐาน ห่มันเสพคุ้นอยู่กับอานาปานสติ หรือลมหายใจเข้าออก เพราะการคลุกคลีเสพคุ้นอยู่กับอารมณ์เหล่านี้ จะนำความสงบกายสงบใจ ความปิติปราโมทย์มาให้ เพราะความปราโมทย์นั้นเป็นที่มาของปิติ ปิติเป็นที่มาของความสงบกายความ

^{๗๘} พุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๑๑๔/๖๗.

^{๗๙} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๕/๖๔.

สงบกายเป็นที่มาของความสุขความสุขเป็นที่มาของสมาธิ และสมาธิเป็นที่มาของการทำลายกิเลส จนบรรลุนิพพานในที่สุดดังนั้นจึงพากันแสพคุณอยู่กับอามรณ์กรรมฐานเท่านั้นเถิด

สรุปความคลุกคลีระหว่างชายกับชาย ผู้หญิงกับผู้หญิง นักบวชชายกับสตรี ถึงแม้จิตใจมั่นคงไม่ตกไปในอำนาจของความเลื่อมก็ตาม แต่ในความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไปแล้วย่อมมองว่าไม่สมควร เป็นที่สงสัย เป็นที่ตำหนิกล่าวร้ายได้ ยิ่งเป็นนักบวชผู้ที่หวังความเจริญงอกงามทางคุณธรรมเบื้องต้นแล้ว จึงไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการคลุกคลีได้เป็นการดี ดังมีพุทธพจน์ที่ตรัสกับพระอานนทในคราวพูลถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวกับสตรีว่า การไม่ดู ไม่เห็น ไม่สนทนาด้วยนั้นแหละเป็นการดี ถ้าจำเป็นต้องดู ต้องสนทนาด้วย ควรมิตสออยู่^{๘๐} จากพุทธพจน์นี้เป็นการตรัสให้นักบวชในพระพุทธศาสนาได้ประพฤติตัวออกจากหมู่คณะเพื่อรีบเร่งทำกิจของตนให้สำเร็จโดยเร็ว เพราะในชีวิตและเวลาเป็นสิ่งที่เมื่อเสียไปแล้วไม่อาจนำกลับมาได้ เพื่อความเป็นอยู่ด้วยความไม่ประมาทจึงตั้งตนอยู่ด้วยการมีสติทุกเมื่อ จุดมุ่งหมายของการเป็นนักบวชก็เพื่อนำตนออกจากเครื่องผูกมัด จากมลทิน ให้ได้จึงถือว่าได้กระทำตามจุดมุ่งหมายที่แท้จริง สตรี เป็นมลทินเกี่ยวกับการดำรงเพศนักบวชในด้านการเสพเมถุนธรรมเท่านั้น แต่ไม่เป็นมลทินต่อพรหมจรรย์ที่หมายถึงศีลสมาธิปัญญาและวิมุตติ หมายถึงอริยมรรคมีองค์ ๘ และศาสนานั้น ผู้หญิงไม่เป็นมลทินเลย พูดอย่างเข้าใจง่าย ๆ ก็คือผู้หญิงเป็นมลทินต่อนักบวชชาย ผู้ชายก็เป็นมลทินต่อนักบวชหญิงต่อพรหมจรรย์คือเรื่องเพศเท่านั้น แต่ไม่เป็นมลทินต่อมรรคผลนิพพาน เพราะถ้าผู้หญิงเป็นมลทินต่อมรรคผลนิพพานแล้ว ผู้หญิงจักบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้อย่างไร ดังสตรีในสมัยพุทธกาลที่ได้มีโอกาสในการฟังธรรม รักษาศีล สมาทานสิกขาบท เจริญภาวนา ทำให้สตรีเหล่านั้นมีปัญญาที่เป็นสัมมาทิฐิ สามารถแนะนำให้แก่คนที่มีความเข้าใจผิดในการปฏิบัติตนผิดหรือทำพิธีกรรมที่ผิด ให้กลับตัวเป็นคนที่มีความเห็นที่ถูกต้องสามารถที่จะออกความเห็นในสิ่งที่เห็นว่าไม่ถูกต้องและอธิบายในสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้นั้น^{๘๑} เช่น พระนางทลลิกาเทวี พระนางได้อธิบายถึงผลเสียแห่งการบูชาด้วยชีวิตสัตว์ทั้งหลายจนสามารถทำให้พระราชากลับใจไม่ฆ่าสัตว์ทั้งหลายบูชาได้^{๘๒} พระพุทธองค์แสดงธรรมโปรดสตรีโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ สตรีนั้นแม้จะอยู่ในวรรณะใดถ้ามีอุปนิสัยที่จะบรรลุธรรมได้พระองค์จะเสด็จไปโปรด เช่นนางเปสการธิดาที่อยู่

^{๘๐}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๐๓/๑๕๑.

^{๘๑}กฤษณะ รัชยาโณม, “การศึกษาปัญหาเรื่องการเลื่อมสยของภิกษุณีสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอุษณัฏฐบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

^{๘๒}บ.ธ.อ. (บาลี) ๓/๑๑๐.

เมืองอาฬรีย^{๘๓} นางปฐาจาราก่อนเคยเป็นสตรีที่สติไม่ดี นางกิสาโคตรมี นางมาติกมารดาได้ปฏิบัติธรรมจนกระทั่งบรรลुธรรมเป็นพระอนาคามีบุคคล ภรรยาของนายพรานกุกกุณมิตรบรรลุธรรมตั้งแต่อายุ ๗ ขวบ นางวิสาขามหาอุบาสิกาบรรลุธรรมเมื่ออายุ ๗ ขวบ นางขุชชุตตรา ได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าบรรลुเป็นพระโสดาบันและนางได้มาแสดงธรรมให้พระนางสามาวดีพร้อมทั้งบริวารของพระนางสามาวดี ฟังและสตรีทั้งหมดได้บรรลुเป็นพระโสดาบัน^{๘๔} นางจูฬสุกัททา ลูกสาวของอนาถปิณฑิกเศรษฐีนางสำเร็จเป็นพระโสดาบันได้ชักชวนสามี ครอบครัวสามี ฟังธรรมและบุคคลเหล่านั้นหันมานับถือศาสนาพุทธ นางอุตตรา สำเร็จเป็นพระโสดาบัน นำนางสิริมาที่เป็นหญิงคนิกพาไปฟังธรรมและนางสิริมาได้สำเร็จเป็นพระโสดาบัน^{๘๕} นางธัญญาณีเป็นพระโสดาบันมักจะเปล่งวาจาจนอบน้อมพระพุทธเจ้าเสมอเมื่อนางทำอะไรพลั้งพลาดหรือหกล้ม^{๘๖} ผู้หญิงจะเป็นข้าศึกเฉพาะพระมหากษัตริย์ของนักบวชชายในการเสพเมถุนธรรมเท่านั้น ส่วนการปฏิบัติธรรม การรักษาศีล การเจริญปัญญา การบรรลุธรรมมรรคผลนิพพานแล้วไม่เป็นมลทินเลยและยังเป็นที่พึ่งในการเผยแผร์หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ให้มั่นคงอีกทางหนึ่งได้เป็นอย่างดี

๒.๕ ตัวอย่างที่เป็นมลทิน

(ก) ในสมัยพุทธกาล

เมื่อได้พิจารณาจากเรื่องต่างๆ ทั้งในอดีตและในปัจจุบันนี้ จะทราบได้ว่าเรื่องที่เกิดขึ้นจากการกระทำไม่ดีทางกาย วาจาและใจ ล้วนแต่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันบ้าง แตกต่างกันบ้าง เมื่อทำความไม่ดีแล้วสิ่งที่ปรากฏขึ้นคือ สิ่งไม่ดีทั้งหลายนั้นซึ่งเรียกว่ามลทิน ดังมีกรณีตัวอย่างที่ปรากฏ คือ

เรื่อง ต้นบัญญัติ

พระสุทินกลันทบุตร ซึ่งเป็นบุตรคนเดียวของเศรษฐีชาวกรุงเวสาลี ได้ออกบวชด้วยศรัทธา ถือธุดงค์วัตรอย่างเคร่งครัด ต่อมาท่านต้องเสพเมถุนธรรมกับอดีตภรรยาที่ปามหาวันตามที่มารดาขอร้องอ้อนวอน เพื่อให้ครอบครัวได้บุตรไว้สืบสกุล และได้บวชต่อไปโดยไม่ต้องลาสิกขา หลังเสพเมถุนธรรมท่านมีผิวพรรณหมองคล้ำ พวกภิกษุที่เป็นเพื่อนจึงสอบถามทราบความจริงแล้ว จึงดำหนาท่านและนำเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์มีรับสั่งให้ประทุษสงฆ์ ทรง

^{๘๓} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๖/๓๕.

^{๘๔} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๒/๔๗.

^{๘๕} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๖/๑๖๕.

^{๘๖} พุ.ธ.อ. (บาลี) ๘/๑๒๓.

สอบสวน เมื่อพระสุทินรับสารภาพทรงดำเนินโดยประการต่างๆ พร้อมครัสประโยชน์แห่งการบัญญัติพระวินัย แล้วทรงบัญญัติสิกขาบท ท่านพระสุทินถือเป็น อาทิกัมมิกะ (ภิกษุต้นบัญญัติ) ในสิกขาบทนี้^{๘๗} ไม่ต้องปรับอาบัติเพราะเป็นต้นบัญญัติ แต่พระสุทินก็หนีไม่พ้นจากการมีมลทิน เนื่องจากว่าการกระทำเช่นนั้น เป็นการกระทำด้วยอวิชาซึ่งเป็นข้อหนึ่งในมลทิน

การเสพเมถุนของพระสุทินกับภรรยาตนเป็นสิ่งที่ผิดกับเพศนักบวช แม้จะเป็นอดีตภรรยาของตนก็ไม่ควร เพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นไปตามอำนาจของกิเลส เป็นพฤติกรรมของชาวบ้าน ไม่ใช่ทางที่นำตนออกจากกองทุกข์และเป็นที่ดำเนินของหมู่ภิกษุและลัทธิอื่น

เรื่อง การลักทรัพย์

ภิกษุฉัพพัคคีย์ ไปที่ลานตากผ้าของช่างย้อม แล้วพากันลักผ้ามาแบ่งกันที่วัด ภิกษุทั้งหลายพากันดำเนินโดยประการต่างๆ แล้วนำเรื่องไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคพระองค์รับสั่งให้ประชุมสงฆ์ดำเนินพระฉัพพัคคีย์โดยอเนกประการแล้วทรงบัญญัติเพิ่มเติมว่า อันนี้ ภิกษุใดถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้โดยส่วนแห่งจิตคิดจะลักจากหมู่บ้านก็ตาม จากป่าก็ตาม มีมูลค่าเท่ากับอัตราโทษที่พระราชาทั้งหลายจับโจรได้แล้ว ประหารบ้าง จองจำบ้าง เนรเทศบ้าง บริภาษว่า “เจ้าเป็นโจร เจ้าเป็นคนพาล เจ้าเป็นคนหลง เจ้าเป็นขโมย” ดังนี้ เพราะถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้ เช่นใด ภิกษุผู้ถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของมิได้ให้เช่นนั้น แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้^{๘๘}

การถือเอาทรัพย์ผู้อื่นที่เจ้าของไม่อนุญาต เพียงแต่สิ่งนั้นได้เคลื่อนจากที่ถือว่าเป็นขโมย ถ้าเจ้าของจับได้ย่อมมีโทษมีความผิดตามกฎหมายบ้านเมือง ส่วนทางธรรมมีการปรับอาบัตินักเบาตามอาการหรือราคาทรัพย์ เช่น ภิกษุถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย ทรัพย์นั้นมีราคาตั้งแต่ห้ามาสกขึ้นไป ปรับโทษเป็นอาบัติปาราชิก คือ ขาดจากความเป็นภิกษุ ดังนั้น การลักทรัพย์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเศร้าหมอง

เรื่อง อุบาสกเชื้อสัทธา

สมัยหนึ่ง ในกรุงราชคฤห์ มีอุบาสกคนหนึ่งชื่อสัทธา มีความเลื่อมใสแบบงมกาย มีความเห็นอย่างนี้ว่า หญิงผู้ถวายเมถุนธรรม ชื่อว่าได้ถวายทานอันเลิศ เมื่อนางพบภิกษุรูปหนึ่งจึงกล่าวว่า “นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมกันเจ้าค่ะ” “อย่าเลยน้องหญิง เรื่องนี้ไม่สมควร” “นิมนต์เถิด เจ้าค่ะ นิมนต์เสียดสีที่เลี้ยวท้อง ทำอย่างนี้ท่านไม่ต้องอาบัติ” ท่านได้ทำอย่างนั้น แล้วเกิดความกังวลใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำ

^{๘๗}วิ.มทา. (ไทย) ๑/๓๖/๒๔.

^{๘๘}วิ.มทา. (ไทย) ๑/๘๕/๓๕.

เรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่เธอต้องอาบัติสังฆาทิเสส”^{๘๕}

การปรับอาบัติแก่ภิกษุในทางพุทธศาสนาจะมีได้เนื่องจากการกระทำที่เกิดจากทางกาย เช่น การเสพเมถุนธรรม การฆ่าชีวิตผู้อื่นให้ตาย การลักทรัพย์ของผู้อื่น แต่ไม่ปรับอาบัติแก่ภิกษุที่นอนหลัก เป็นบ้าเสียสติ ฤทธิ์ยากำเริบ เป็นต้น

เรื่อง อุบาสิกาซื้อสัตธา

สมัยหนึ่ง ในกรุงราชคฤห์ มีอุบาสิกาคนหนึ่งซื้อสัตธา มีความเลื่อมใสแบบงมงาย มีความเห็นอย่างนี้ว่า หญิงผู้ถวายเมถุนธรรม ชื่อว่าได้ถวายทานอันเลิศเมื่อนางพบภิกษุรูปหนึ่ง จึงกล่าวว่า “นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมกันเถิดเจ้าคะ “อย่าเลยน้องหญิง เรื่องนี้ไม่สมควร” “นิมนต์เถิด เจ้าคะ ดิฉันจะใช้มือพยายามปล่อยอสุนิให้ ทำอย่างนี้ ท่านไม่ต้องอาบัติ” ท่านได้ทำอย่างนั้น แล้วเกิดความกังวลใจว่าพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส”^{๘๖}

การปรับอาบัติหนักบ้าง เบาบ้าง แก่ได้และไม่ได้แก่ภิกษุที่ล่วงละเมิดสิกขาบท ให้ดูที่เจตนาเป็นสำคัญ คือถ้าภิกษุมีความต้องการที่จะเสพเมถุนธรรมในกรณีเช่นนี้มีความผิด ถ้าถูกบังคับให้เสพเมถุนธรรมแต่ไม่มีความยินดีต้องการ มีความผิดแต่เป็นความอย่างเบา คือสามารถแก้ไขได้

เรื่อง ภิกษุณี

สมัยนั้น ในกรุงเวสาลี เจ้าชายลิจจวีทั้งหลายจับภิกษุให้เสพเมถุนธรรมกับภิกษุณี เธอทั้งสองยินดี พึงให้สึกเสียทั้งคู่ ทั้งสองไม่ยินดีไม่ต้องอาบัติ^{๘๗}

เรื่อง หญิงแพศยา

สมัยหนึ่ง ในกรุงเวสาลี เจ้าชายลิจจวีทั้งหลายจับภิกษุให้เสพเมถุนธรรมกับหญิงแพศยา ภิกษุยินดี พึงให้สึกเสีย ถ้าไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ^{๘๘}

เรื่อง บัณเฑาะก์

สมัยนั้น ในกรุงเวสาลี เจ้าชายลิจจวีทั้งหลายจับภิกษุให้เสพเมถุนธรรมกับบัณเฑาะก์ ภิกษุยินดี พึงให้สึกเสีย ถ้าไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ^{๘๙}

^{๘๕}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๕/๗๐.

^{๘๖}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๕/๗๒.

^{๘๗}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๘๐/๗๒.

^{๘๘}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๘๑/๗๒.

เรื่อง คฤหัสถ์

สมัยนั้น ในกรุงเวสาลี เจ้าชายลิจวิทั้งหลายจับภิกษุให้เสพเมณฺฑนธรรมกับหญิงคฤหัสถ์ ภิกษุยินดี ฟังให้สีกเสีย ถ้าไม่ยินดี ไม่ต้องอาบัติ^{๔๔}

จากกรณีภิกษุณี หญิงแพศยา บัณเฑาะ คฤหัสถ์ เช่นนี้ทำให้เห็นว่า การเสพเมณฺฑนธรรมขึ้นอยู่กับเจตนา ถ้าอุกบັงคับให้ทำเมณฺฑนธรรมแต่ภิกษุไม่มีเจตนา ไม่มีความยิน ไม่มีความกำหนด ไม่มีความผิด

เรื่อง ภิกษุชาวกรุงโกสัมพี

สมัยนั้น พระปิ่น चुกะและพระกปิละเป็นเพื่อนกัน รูปหนึ่งอยู่ในอาวาสใกล้หมู่บ้านอีกรูปหนึ่งอยู่ในกรุงโกสัมพี ต่อมาเพื่อนภิกษุผู้อยู่ในหมู่บ้านเดินทางจากหมู่บ้านในกรุงโกสัมพีระหว่างทาง ข้ามแม่น้ำ เบลวมันขึ้นที่หลุดจากมือของพวกคนฆ่าหมูลอยมาติดที่เท้า เธอจึงเก็บไว้ด้วยตั้งใจว่าจะให้คืนแก่เจ้าของพวกเจ้าของกล่าวหาภิกษุนั้นว่า ท่านไม่เป็นพระ หญิงเลี้ยงโคคนหนึ่งพบท่านข้ามน้ำจึงได้กล่าวกับท่านดังนี้ว่า “ท่าน นิมนต์มาเสพเมณฺฑนธรรมกันเถิด เจ้าคะ” ท่านคิดว่า แม้ตามปกติ เราก็ไม่เป็นพระอยู่แล้ว จึงเสพเมณฺฑนธรรมกับหญิงเลี้ยงโค แล้วเดินทางถึงกรุงโกสัมพี เล่าเรื่องนั้นให้ภิกษุทั้งหลายฟัง พวกภิกษุจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุนั้นไม่ต้องอาบัติ ปาราชิกเพราะถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ แต่ต้องปาราชิกเพราะเสพเมณฺฑนธรรม^{๔๕}

เรื่อง หมูภิกษุผู้เจริญอุสภกัมมัญฐานกับตาเถนมิลลณทิกะ

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ภูเขาศาลา ในป่ามหาวัน เขตกรุงเวสาลี ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสสอนอุสภกัมมัญฐาน ตรัสพรรณนาคุณอุสภกัมมัตติเนืองๆ แก่ภิกษุทั้งหลาย โดยประการต่างๆ ต่อมา พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายมารับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลายเราปรารถนาจะหลีกเร้นอยู่ผู้เดียวสักครั้งเดือน ใครๆ อย่าเข้าไปหาเรา ยกเว้นภิกษุผู้นำภัตตาหารเข้าไปให้รูปเดียว ภิกษุทั้งหลายรับสนองพระพุทธดำรัสว่า ได้พระพุทธเจ้าข้า ไม่มีใครเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค นอกจากภิกษุผู้นำภัตตาหารเข้าไปทูลถวายรูปเดียว

ภิกษุทั้งหลายสนทนากันว่า พระผู้มีพระภาคตรัสสอนอุสภกัมมัญฐาน ทรงพรรณนาคุณอุสภกัมมัญฐาน ตรัสสรรเสริญการเจริญอุสภกัมมัญฐาน ตรัสพรรณนาคุณอุสภกัมมัตติเนืองๆ แก่ภิกษุทั้งหลายโดยประการต่างๆ แล้วพากันประกอบความเพียรในการเจริญอุสภกัมมัญฐาน

^{๔๔}วิ.มहा. (ไทย) ๑/๑๖๐/๑๓๖.

^{๔๕}วิ.มहा. (ไทย) ๑/๑๖๐/๑๓๗.

หลายประการ กระทั่งเกิดความรู้สึกอัดอั้นบ่นหาย รังเกียจร่างกายของตน เหมือนชายหรือหญิงที่เป็นหนุ่มเป็นสาวชอบแต่งตัว อาบน้ำ สระเกล้า มีฉากศพงู ฉากศพสุนัขหรือฉากศพมนุษย์มาติดอยู่ที่คอ เกิดความรู้สึกอัดอั้นบ่นหาย รังเกียจ ภิกษุเหล่านั้นจึงฆ่าตัวตายเองบ้าง ใช้กันและกันให้ฆ่าบ้าง ภิกษุบางกลุ่มพากันเข้าไปหาตาเถนมิลลันทิกะ บอกว่า “ขอโอกาสหน่อยเถิด ท่านช่วยฆ่าพวกอาตมาที่เถิด บาตรและจีวรนี้จักเป็นของท่าน” ตาเถนมิลลันทิกะรับจ้างเอาบาตรและจีวรจึงฆ่าภิกษุมากมาย ถือดาบเป็นอันเลือดเดินไปถึงแม่น้ำวัคคุมทา^{๕๖}

เมื่อตาเถนมิลลันทิกะกำลังล้างดาบเป็นอันเลือดอยู่ ได้มีความกังวลใจเดือดร้อนใจว่า ไม่ใช่ลาภของเราหนอ เราไม่มีลาภหนอ เราได้ชั่วแล้วหนอ เราได้ไม่ดีหนอ เราได้สร้างบาปไว้มากที่ได้ฆ่าภิกษุผู้มีศีลมีกัลยาณธรรม

ขณะนั้นเทวดาผู้นับเนื่องในหมู่มารคนหนึ่ง เดินมาบนผิวน้ำไม่แตกกระเซ็นกล่าวว่า “ดีแล้วๆ ท่านสัตบุรุษ เป็นลาภเป็นโชคของท่าน ท่านได้สั่งสมบุญไว้มากที่ได้ช่วยสงฆ์ที่ยังไม่พ้นทุกข์ให้ข้ามพ้นทุกข์ได้”

ครั้งตาเถนมิลลันทิกะได้ทราบว่าเป็นลาภเป็นโชคของเรา เราได้สั่งสมบุญไว้มากที่ได้ช่วยสงฆ์ที่ยังไม่พ้นทุกข์ให้ข้ามพ้นทุกข์ได้ จึงถือนดาคมกริบเข้าไปบริเวณวิหารกล่าวว่า “ใครที่ยังไม่พ้นทุกข์ ข้าพเจ้าจะช่วยให้ใครพ้นทุกข์ได้บ้าง”

ในภิกษุเหล่านั้น พวกภิกษุผู้ยังมีราคะ เกิดความหวาดกลัวขนพองสยองเกล้าส่วนพวกภิกษุผู้ที่ไม่มียาคะ ย่อมไม่หวาดกลัว ไม่ขนพองสยองเกล้า

เวลานั้น เขาฆ่าภิกษุวันละ ๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ๔ รูปบ้าง ๕ รูปบ้าง ๖ รูปบ้าง ๗ รูปบ้าง ๘ รูปบ้าง ๙ รูปบ้าง ๑๐ รูปบ้าง ๒๐ รูปบ้าง ๓๐ รูปบ้าง ๔๐ รูปบ้าง ๕๐ รูปบ้าง ๖๐ รูปบ้าง^{๕๗}

เรื่อง ประหาร

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งถูกผีเข้า ภิกษุอีกรูปหนึ่งมีความประสงค์จะฆ่าจึงทุบตีท่านจนถึงแก่กรรมภาพ ท่านเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๕๘}

เรื่อง ให้ตายด้วยน้ำฉัน

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งอาพาธ ภิกษุทั้งหลายมีความประสงค์จะฆ่า จึงให้ท่านดื่มน้ำ ท่านถึงแก่กรรมภาพ ภิกษุเหล่านั้นเกิดความกังวลใจว่า พวกเราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำ

^{๕๖}วิ.มहा. (ไทย) ๑/๑๖๒/๑๓๔-๑๓๕.

^{๕๗}วิ.มहा. (ไทย) ๑/๑๖๓/๑๒๕.

^{๕๘}วิ.มहा. (ไทย) ๑/๑๘๘/๑๗๒.

เรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระพุทธองค์ตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอคิดอย่างไร” “พวกข้าพระพุทธเจ้ามีความประสงค์จะมา พระพุทธเจ้าข้า” “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๕๕}

เรื่อง หญิงมีครรภ์กับชายชู้

สมัยนั้น หญิงคนหนึ่งเป็นแม่มายั้วราย ได้มีครรภ์กับชายชู้ นางบอกภิกษุที่นางอุปถัมภ์ว่า “พระคุณเจ้าโปรดหาหาทำแท้งให้ด้วยเถิด” ท่านรับคำแล้วได้ให้ยาทำแท้งแก่หญิงนั้น ทารกถึงแก่ความตาย ท่านเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุเธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๕๖}

เรื่อง มามารดาและบุตรทั้ง ๒ คนตาย

สมัยนั้น ชายคนหนึ่งมีภรรยา ๒ คน คนหนึ่งเป็นหมัน อีกคนหนึ่งไม่เป็นหมัน หญิงหมันบอกภิกษุที่นางอุปถัมภ์ว่า “ถ้านางคนนั้นคลอดบุตรจักได้ครอบครองทรัพย์สมบัติทั้งหมด พระคุณเจ้าโปรดหาหาทำแท้งให้ด้วยเถิด” ภิกษุนั้นรับคำแล้วได้ให้ยาทำแท้งแก่หญิงที่ไม่เป็นหมัน มารดาและบุตรถึงแก่ความตายทั้ง ๒ คนท่านเกิดความกังวลใจว่า เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๕๗}

เรื่อง ลิงตัวเมีย

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งให้อาหารเลี้ยงลิงตัวเมียในป่ามหาวัน กรุงเวสาลีแล้วเสพเมถุนธรรมกับนางลิงนั้น เกิดความกังวลใจว่าพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้าให้ทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๕๘}

เรื่อง มารดา

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง เสพเมถุนธรรมกับมารดา ด้วยคิดว่า อย่างนี้เราจะต้องอาบัติแล้วเกิดความกังวลใจว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลให้พระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุเธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๕๙}

^{๕๕}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๔๕/๑๖๖.

^{๕๖}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๔๖/๑๖๗.

^{๕๗}วิ. มหา. (ไทย) ๑/๑๔๗/๑๖๗-๑๖๘.

^{๕๘}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๖๗/๕๔.

^{๕๙}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๐/๕๗.

เรื่อง น้องสาว

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง เสพเมถุนธรรมกับน้องสาวด้วยคิดว่า อย่างนี้เราจะต้องอาบัติ แล้วเกิดความกังวลใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุเธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๑๐๔}

เรื่อง อติถรรพยา

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง เสพเมถุนธรรมกับอติถรรพยา ด้วยคิดว่า อย่างนี้เราจะต้องอาบัติ แล้วเกิดความกังวลใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุเธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๑๐๕}

เรื่อง หญิง

สมัยนั้น หญิงคนหนึ่งพบภิกษุแล้วกล่าวว่า “นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมกันเถิดเจ้าคะ” “อย่าเลยน้องหญิง เรื่องนี้ไม่ควร” “นิมนต์เถิดเจ้าคะ ดิฉันจะทำเองท่านไม่ต้องทำ ถ้าทำอย่างนั้นท่านไม่ต้องอาบัติ” ท่านได้ทำอย่างนั้น แล้วเกิดความกังวลใจว่าพระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้วเราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุเธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๑๐๖}

เรื่อง ป่าช้า

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งไปป่าช้า มองเห็นศพที่ยังไม่ถูกสัตว์กัดกิน ได้เสพเมถุนธรรมในศพนั้น แล้วเกิดความกังวลใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุเธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๑๐๗}

เรื่อง จับต้อง

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่งคิดจะเสพเมถุนธรรมกับหญิง แต่ครั้นพอจับต้องเท่านั้นก็เกิดความเคียดแค้นใจ แล้วเกิดความกังวลใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้อง

^{๑๐๔} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๐/๕๘.

^{๑๐๕} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๐/๕๘.

^{๑๐๖} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๐/๖๐.

^{๑๐๗} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๓/๖๑.

อาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุเธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติทุกกฏ”^{๑๐๘}

เรื่อง ภิกษุชาวกรุงสาวัตถี

สมัยนั้น ภิกษุรูปหนึ่ง จำวัดกลางวันในป่าอันธวัน เขตกรุงสาวัตถี หญิงเลี้ยงโคคนหนึ่งพบเข้าจึงนั่งคร่อมองคชาด ท่านยินดีขณะกำลังสอดเข้าไป ยินดีขณะสอดเข้าไปแล้ว ยินดีขณะหยุดอยู่ ยินดีขณะถอดออก แล้วเกิดความกังวลใจว่า พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว เราต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุเธอต้องอาบัติปาราชิก”^{๑๐๙}

เรื่อง อุบาสกาคือสุปัพพา

สมัยนั้น ในกรุงราชคฤห์ มีอุบาสกคนหนึ่งชื่อสุปัพพา มีความเสื่อมใสแบบงมงาย มีความเห็นอย่างนี้ว่า หญิงผู้ถวายเมถุนธรรม ชื่อว่าได้ถวายทานอันเลิศ เมื่อนางพบภิกษุรูปหนึ่ง จึงกล่าวว่า “นิมนต์มาเสพเมถุนธรรมกันเถิดเจ้าคะ “อย่าเลยน้องหญิง เรื่องนี้ไม่สมควร” “นิมนต์มาเสพเมถุน” นิมนต์เถิดเจ้าคะ นิมนต์เสียดสีที่เกลียวท้อง ทำอย่างนี้ท่านไม่ต้องอาบัติ” ท่านได้ทำอย่างนั้น แล้วเกิดความกังวลใจ พระผู้มีพระภาคทรงบัญญัติสิกขาบทไว้แล้ว ต้องอาบัติปาราชิกหรือหนอ จึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระองค์ตรัสว่า “ภิกษุ เธอไม่ต้องอาบัติปาราชิก แต่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส”^{๑๑๐}

เรื่อง องคุลิมาล จอมโจรผู้มีนิ้วมือเป็นพวงมาลัย

ในสมัยพระพุทธเจ้าโคตรมะของพวกเรานี้ ท่านเกิดเป็นบุตรของภักควพราหมณ์ ผู้เป็นปุโรหิตของพระเจ้าโกศล อยู่ในเมืองสาวัตถี

เหตุที่ได้ชื่อว่าองคุลิมาล เมื่อจะตั้งชื่อทารกนั้น จึงคำนึงถึงการที่ดาบอันเป็นมงคลที่วางไว้ ณ ที่นอน ลูกศรที่วางไว้ที่มุมมิดน้อยสำหรับมัดขั้วตาลซึ่งวางไว้ในปุยฝ้าย ต่างลูกโพล่งขึ้นส่องแสง แต่ไม่เบียดเบียนกัน ฉะนั้นจึงชื่อว่า องคุลิมาล

องคุลิมาล ได้มาศึกษาศิลปวิทยาการกับอาจารย์ทิสปาโมทย์ ด้วยความฉลาด ความเคารพ ความรักจึงทำให้อาจารย์และภรรยาเมตตา และในที่สุดอาจารย์ได้กล่าวว่า มีมนต์อีกอย่างบทหนึ่ง เมื่อได้ศึกษามนต์นี้แล้วถือว่าเป็นผู้ได้สำเร็จ แต่จะต้องไปฆ่ามนุษย์เอานิ้วมือจำนวน หนึ่งพันนิ้ว องคุลิมาลได้ฟังอย่างนั้นแล้ว ด้วยความไร้ภูมิตนได้สะสมแต่ปางก่อน จึงจัดอาวุธ ๕ อย่างให้แล้วอาจารย์แล้วเข้าไปยังป่าชาลินวัน เขตแคว้นโกศลหลบซ่อนอยู่ในระหว่างเขาสูงใหญ่

^{๑๐๘}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๓/๖๓.

^{๑๐๙}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๓/๖๔.

^{๑๑๐}วิ.มหา. (ไทย) ๑/๗๓/๖๕.

ตรงกลางเป็นหนทางใหญ่ ขึ้นไปยืนอยู่ยอเขา มองเห็นพวกมนุษย์สัญจรไปมา เขาลงไปมาแล้ว คัดนิ้วมือมาห้อยไว้ที่ยอดไม้ แต่ก็มีแรงบ้าง กาบ้าง มาจิกกินนิ้วมือเหล่านั้น มีนิ้วมือหล่นมาบนพื้นดินเปื้อยเนาไปบ้าง^{๑๑๑}

เรื่อง พระวักลี ผู้ขอบมองดูพระพุทธเจ้าด้วยความหลงใหล

ท่านเจริญวัยแล้วได้เรียนจบเวท ๓ ถึงความสำเร็จในศิลปะของพราหมณ์ ท่านเห็นพระศาสดาแล้วไม่อึ้ง เพราะการเห็นสมบัติแห่งพระรูปกาย จึงเที่ยวติดตามพระศาสดาไปคิดว่า ถ้าเราอยู่ในเรือนก็จะไม่เห็นพระศาสดาตลอดกาลเป็นนิตย์ จึงบวชในสำนักพระศาสดา^{๑๑๒}

ทรงดำหนิและทรงขับไล่ เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบว่ายัญญของพระวักลีแก่กล้าแล้ว วันหนึ่งจึงตรัสให้โอวาท ซึ่งพระวักลีเล่าไว้ว่า

กายนี้มีโทษไม่มีสิ้นสุด เปรียบเสมอด้ายคันไม่มีพิษเป็นท่อยุ่ของโรคทุกอย่าง ล้วนเป็นที่ประชุมของทุกข์ เพราะฉะนั้น เธอจงเบื่อหน่ายในรูป พิจารณาเห็นความเกิดขึ้นและความเสื่อมไปแห่งขันธทั้งหลาย จักถึงที่สุดแห่งสรรพกิเลสได้โดยง่าย

ขึ้นภูเขาจะฆ่าตัวตาย แม้พระพุทธเจ้าจะตรัสอย่างนี้ พระวักลีก็ยังไม่อาจจะละการดูพระศาสดาได้ ทรงดำริว่า “ภิกษุนี้ เมื่อยังไม่ได้ความสงเวช ก็จักไม่ตรัสรู้” ในวันเข้าพรรษาจึงทรงขับไล่ว่า “หลีกไป วักลี” ท่านถูกขับไล่แล้ว ไม่อาจจะอยู่ในที่มองเห็นพระพักตร์ได้ คิดว่า “ต่อไปพระศาสดาจะไม่ตรัสกับเรา จะประโยชน์อะไรด้วยความเป็นอยู่ของเราที่ไม่เห็นพระศาสดาตลอด ๓ เดือน เราจะกระโดดจากภูเขา (ลงสู่หุบเหว)

ท่านขึ้นไปบนภูเขาชิลมกุฏ (ช่องเขาขาด-ปากเหว) มีอาการเมื่อยล้า พระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องทั้งหมดแล้ว ทรงดำริว่า “ภิกษุนี้เมื่อไม่ได้ความเบาใจจากเรา เธอจะพึงยังธรรมอันเป็นอุปนิสัยแห่งมรรคและผลให้พินาศได้” จึงทรงเปล่งพระรัศมีแสดงพระองค์ให้ปรากฏ ท่านวักลีมองเห็นพระพุทธเจ้าแล้ว ความเหนื่อยล้าและความเศร้าโศกถึงมากเพียงใดก็หายไปหมด พระศาสดาทรงเป็นประคองสระแห่งเดิมด้วยน้ำ เพื่อจะยังปิตีและปราโมทย์อันมีกำลังให้เกิดแก่พระเถระ จึงตรัสกล่าวว่า ภิกษุผู้มากด้วยปราโมทย์ เลื่อมใสแล้วในพระพุทธศาสนา พึงบรรลุสันตปทเป็นที่เข้าไปสงบสังขาร เป็นสุข

เรื่อง นางจิณฺณมานวิกา หญิงผู้กล่าวร้ายพระผู้มีพระภาคเจ้า

สมัยพุทธกาลนั้น เหล่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายย่อมชวนกันประชุมสโมสรกระทำสักการบูชา แด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างเนืองแน่นอยู่เป็นนิจ อันเป็นเหตุให้พวก

^{๑๑๑} พุ.เถร.อ. (ไทย) ๔/๑๓๓ — ๘.

^{๑๑๒} พุ.เถร.อ. (ไทย) ๓/๑๐๘.

เดียรฉัตรทั้งหลายเกิดโถมขึ้นด้วยความอิจฉาในพระพุทธเจ้ายิ่งนัก ทั้งนี้เพราะลางสังการะทั้งปวงที่เคยบังเกิดแก่พวกตนนั้นก็มีได้มีต่อไป กลับไปเกิดแก่พระผู้มีพระภาคเจ้า

พวกเดียรฉัตรจึงคิดหาอุบายเพื่อจะทำให้พระพุทธเจ้าเสื่อมเสียจากลางสังการะ จึงนำความไปปรึกษานางจิณฺฆมานวิกาผู้มีรูปอันอุดมล้ำเลิศกว่านารีทั้งหลายเป็นที่ยั่ววนใจแก่บุรุษเพศยิ่งนัก ทั้งนี้ด้วยประสงค์จะให้นางได้กล่าวโทษแก่พระสมณะโคดมด้วยกลอุบายอันแยบคาย เมื่อรับคำแห่งพวกเดียรฉัตรแล้ว ก็ทำอุบายโดยแกล้งเดินไปสู่วิหารแห่งพระพุทธองค์ในตอนใกล้ค่ำ แล้วแอบซ่อนอยู่จนถึงเวลาค่ำปลอดคาคน นางก็กลับเข้าสู่สำนักพวกเดียรฉัตร ครั้นเวลาใกล้รุ่งก็กลับไปสู่วิหารแห่งพระพุทธองค์อีกครั้ง แล้วก็แกล้งสยายผมเดินออกจากวิหารทำประหนึ่งว่าได้เข้าไปอาศัยในอาศรมและหลับนอนที่นั่นตลอดคืน เมื่อผู้ใดพบเห็นนางและถามกิจอันนางได้กระทำ นางก็จะตอบว่าได้เข้าไปอยู่ในวิหารแห่งพระพุทธเจ้ามาตลอดคืน เพราะนางกับพระพุทธเจ้านั้นได้สมัครสังวาสอยู่กันกันฉันสามีภริยาเป็นเวลาหลายวันแล้ว มหาชนทั้งปวงที่ได้ยินดังนั้นเป็นปุณฺชนก็บังเกิดความสงสัยในพระพุทธองค์ ไม่แน่ว่าใจ ลังเลอยู่ก็มี ที่กล่าวว่านางจิณฺฆมานวิกาแกล้งมาขายใส่ร้ายพระองค์ก็มี

ฝ่ายนางจิณฺฆมานวิกาเมื่อกระทำอยู่เช่นนั้น ได้ประมาณสามสี่เดือนก็กระทำกลมาทำให้เห็นสมจริง โดยเอาผ้าพันอุทรแสดงลักษณะดังหญิงมีครรภ์ แล้วจึงแกล้งกล่าวประจานแก่คนทั้งปวงว่า ที่นางเกิดมีครรภ์ขึ้นมาก็เพราะได้สมัครรักใคร่กับพระสมณะโคดม ฝ่ายพาลชนก็เชื่อง่ายคำของนางเพราะเห็นสมจริง ครั้นอยู่ต่อมาได้ประมาณแปดเดือน จึงเอาเชือกผูกท่อนไม้รัดให้แนบแน่นเข้ากับอุทรของตนแล้วเอาผ้าคลุมลงมา แกล้งเอาไม้ทูปบริเวณมือและเท้าของตนให้บวมขึ้นดังลักษณะหญิงที่กำลังจะให้กำเนิดแก่ทารก พร้อมทั้งทำร่างกายให้ดูเศร้าหมอง ครั้นเย็นวันหนึ่งขณะที่พระพุทธองค์แสดงธรรมแก่ชนทั้งหลาย นางจิณฺฆมานวิกาจึงมายืนอยู่หน้าพระพักตร์ของพระองค์ แล้วกล่าวประจานพระองค์ที่เป็นเหตุให้นางตั้งครรภ์ แล้วก็ทอดทิ้งมิได้ดูแลอนุเคราะห์นางให้เหมาะสม ดีแต่จะสมัครรักใคร่ชมเชยเท่านั้น แล้วได้บริภาษพระพุทธองค์ด้วยถ้อยคำหยาบช้าประการต่างๆ แต่พระพุทธองค์หาหวั่นไหวไม่ ตรัสตอบแก่นางไปว่า ความครั้งนี้แท้จริงประการใดหาเป็นผู้ใดรู้เห็นไม่ มีแต่พระองค์กับนางเท่านั้นที่ทราบ

เหตุครั้งนี้บันดาลให้สมเด็จพระอมรินทราบราชบังเกิดความเคืองร้อน ด้วยนางเจรจามุสาวาทใส่โทษแก่พระพุทธเจ้าด้วยถ้อยคำอันหาความจริงมิได้ จึงดำริจะให้ชนทั้งปวงประจักษ์แจ้งในความจริง จึงมีเทวบัญชาให้เทวดาสีองค์ เณรมิตกายเป็นหนูเข้าไปกัดเชือกที่ใช้ผูกท่อนไม้ที่รัดไว้ที่อุทรของนาง เทพทั้งสี่เมื่อรับเทวบัญชาแล้วก็กระทำตาม โดยเนรมิตกายเป็นหนูกัดเชือกจนขาด ไม่ก็ตกลงมาจากอุทรของนางถูกเท้าทั้งสองของนางขาดออกไปดูถูกเฉือนด้วยของมีคมฉนั้น คนทั้งหลายเห็นดังนั้นก็บังเกิดความโกรธ ขวนกันบริภาษทุบตีและขับไล่แล้วก็ชวนกันหลุมบ่ ลาก

บ้างจนนางออกมานอกอารามแห่งพระพุทธองค์ พอถึงพระเนตรแห่งพระองค์เท่านั้น พระแม่
 ธรณีก็บันดาลแหวกพระธรณีเป็นช่องบังเกิดเปลวไฟมหากาฬมาหุ้มคลุมร่างของนางจิณฺจมาณวิกา
 ให้ตกลงสู่เว็จินรกับทุกขเวทนาหาที่เปรียบมิได้^{๑๑๓} “ด้วยผลกรรมที่เหลืออยู่นั้น นางจิณฺจมาณวิ
 กาจึงมากล่าวตู่เราด้วยคำไม่จริงท่ามกลางหมู่ชน”^{๑๑๔}

เรื่อง พระเทวทัต ผู้ลอบปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาคเจ้า

ครั้งที่ ๑ ได้ส่งคนไปลอบปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาค ได้ให้บุรุษคนหนึ่งถือดาบ
 และธนูไล่สะพายธนูเข้าไปหาพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วได้ยืนกล้ว หวาดหวั่น สะอื้น
 ตกใจ จนตัวแข็งทื่อ และไม่สามารถทำอะไรพระองค์ได้เลย^{๑๑๕}

ครั้งที่ ๒ พระผู้มีพระภาคเสด็จจงกรมอยู่ ณ ที่ร่มเงาอุชเชยนิคม ครั้นนั้นพระเทวทัต
 ขึ้นเขาคิชฌกูฏกลิ้งศิลาก้อนใหญ่ ด้วยหมายใจว่า “เขาจะปลงพระชนม์พระผู้มีพระภาคด้วยก้อนศิลานี้”
 ยึดเอา ๒ ข้างมาบรรจบรับศิลาก้อนนั้นไว้ สะเก็ดศิลากะเด็นจากก้อนศิลานั้นไปกระทบ
 พระบาทของพระผู้มีพระภาคจนทำให้พระโลหิตห้อ^{๑๑๖}

ครั้งที่ ๓ พระเทวทัตได้บอกครวญชังนาพาติริซึ่งเป็นช้างที่ดุร้ายมาก ชังนาพาติริ
 มองเห็นพระผู้มีพระภาคเสด็จดำเนินมาแต่ไกล ครั้นแล้วจึงวิ่งซุ่มงว หูชัน หางชี้ วิ่งตรงไปที่พระผู้
 มีพระภาค ภัยเข่นเหล่านั้นเห็นช้างวิ่งมาแต่ไกล จึงได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า “ชังนาพาติริ
 นี้ดุร้ายหยาบคายนัก ชอบฆ่าคน กำลังตรงมาทางตรอกนี้ของพระองค์โปรดเสด็จกลับเถิด ถึง ๓
 ครั้ง

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคทรงแผ่เมตตาจิตไปที่ชังนาพาติริ ลำคณันช้างได้รับสัมผัส
 การแผ่เมตตาจิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงลดงวงลงแล้วเข้าไปหาพระองค์ ยืนอยู่ตรงพระพักตร์
 พระผู้มีพระภาคทรงยกพระหัตถ์ขวาลูบพระพองชังนาพาติริ^{๑๑๗}

เรื่อง อตุลผู้โกรธได้ทุกคนในโลก

วันหนึ่งอตุลจะอุบาสกกับบริวาร ๕๐๐ คนพากันเข้าไปพระวิหารเชตวันเพื่อฟังธรรม
 ในสำนักของพระเวตสเถระ พวกเขาไหว้แล้วนั่งลง แต่พระเถระไม่ได้กล่าวอะไรๆ แก่พวกเขา
 เลยเพราะความที่ท่านเป็นผู้ยินดีในการหลีกเร้น เทียวไปผู้เดียวเหมือนราชสีห์อตุลโกรธ กล่าวว่า

^{๑๑๓} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกแก่นธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๔๘.

^{๑๑๔} จ.อ.ป. (ไทย) ๓๒/๗๒/๕๗๕.

^{๑๑๕} วิ.ฐ. (ไทย) ๗/๓๔๐/๑๘๘.

^{๑๑๖} วิ.ฐ. (ไทย) ๗/๓๔๑/๑๕๑.

^{๑๑๗} วิ.ฐ. (ไทย) ๗/๓๔๒/๑๕๕-๑๕๖.

“ทำไมไม่กล่าวอะไรบ้าง” จึงลุกออกไปสำนักพระสารีบุตรเถระ ยืนอยู่พระเถระถามว่า พวกท่านมาเพื่อต้องการสิ่งใด?

อดุละจึงกล่าวว่า “ท่านครับผมพาอุบาสกเหล่านี้เข้าไปหาพระเวทชะเพื่อจะฟังธรรมแต่ท่านไม่กล่าวอะไรกับพวกผมเลย ผมโกรธ จึงมาที่นี่เพื่อฟังธรรมจากท่านของท่านแสดงธรรมแก่ผมเถิด” พระสารีบุตรจึงแสดงอภิธรรมกับพวกเขาเป็นเวลานาน อดุละอุบาสกทนฟังอยู่จนจบก็โกรธ กล่าวว่า “ซึ่งว่าอภิธรรมละเอียดยิ่งนัก สุขุมยิ่งนัก ท่านแสดงซะมากมายทั้งที่พวกเราไม่ต้องการอภิธรรมอันมากมายนี้” แล้วลุกไปหาพระอนันทเถระ ท่านถามว่ามากันทำไม? จึงเรียนว่า “พวกพระผมเข้าไปหาพระเวทชะ เพื่อต้องการฟังธรรมแต่ไม่ได้แม้การสนทนา ปราศรัยเลย โกรธไปหาพระสารีบุตรเถระ ท่านก็แสดงอภิธรรมซะมากมาย พวกผมโกรธจึงมาหาท่าน ขอท่านแสดงธรรมแก่พวกผมด้วยเถิด”

พระอนันทกล่าวว่า ถ้าอย่างนั้นพวกท่านจงนั่งลงแล้วตั้งใจฟัง จากนั้นแสดงธรรมแต่น้อยเข้าใจได้ง่ายแก่พวกเขา แต่พวกเขาก็โกรธอีกว่าน้อยเกินไป แล้วลุกไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสถามว่า พวกท่านมาทำไมกัน? อดุละจึงกราบทูลเรื่องทั้งหมดให้ทรงทราบ

พระพุทธเจ้าทรงสดับเรื่องเหล่านั้นแล้วตรัสว่า “อดุละเรื่องเหล่านี้เขาเคยทำกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลแล้ว คือเคยมีคนติเตียนทั้งคนไม่พูด คนพูดมากและคนพูดน้อย เพราะไม่มีคนที่ถูกติเตียนแต่ส่วนเดียวและไม่มีคนที่ถูกสรรเสริญแต่ส่วนเดียวนั้น ไม่มีเลย ทุกคนย่อมถูกนิินทาเหมือนกัน^{๑๑๘}

เรื่อง ผู้ดำพระผู้มีพระภาคเจ้าว่าเป็นคนถ้อย

พวกพราหมณ์ถือกันว่า การเห็นสมณะศรัทธาโล้นเป็นอัปมงคล และเป็นกาลกิณีนั่นพระพุทธเจ้าทรงเห็นอุปนิสัยของพราหมณ์ว่าจักนับถือพระรัตนตรัยและสมานสิกขาบท จึงเสด็จไปบิณฑบาตทางบ้านของเขา

พราหมณ์นั้นกำลังก่อกองไฟ และจัดของบูชามหาพราหมณ์อยู่ พอเห็นพระพุทธเจ้าเสด็จมาแต่ไกลก็ร้องห้ามด้วยคำหาญว่า “หยุดตรงนั้นนะสมณะโล้น หยุดตรงนั้นแหละคนถ้อย” พระพุทธเจ้าตรัสถามกลับไปว่า “ดูก่อนพราหมณ์ท่านรู้จักคนถ้อยหรือหรือธรรมเป็นเครื่องกระทำให้เป็นคนถ้อยหรือ? เขาทูลว่า “ท่านพระโคดม ข้าพเจ้าไม่รู้จักคนถ้อยหรือหรือธรรมเป็นเครื่องกระทำให้เป็นคนถ้อยเลยคิละ ท่านพระโคดมจงแสดงให้ข้าพเจ้ารู้จักคนถ้อยเถิด” ลักษณะของคนถ้อย^{๑๑๙} ดังนี้

^{๑๑๘} พ.ธ.อ. (ไทย) ๓/๔๖๒-๔๖๓.

^{๑๑๙} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๖๓๑-๒/๒๓๓-๘.

- ๑) คนมักโกรธ ผูกโกรธ ลบหลู่ มีความเห็นผิดและมีมายา
- ๒) เบียดเบียนสัตว์ ไม่มีความเอ็นดูสัตว์
- ๓) คนที่ขวปล้นฆ่า
- ๔) คนลักทรัพย์ที่ผู้อื่นหวงแหน
- ๕) คนที่กู้เงินเขามาแล้ว ไม่ให้คืน
- ๖) คนฆ่าคนเดินทาง เพราะอยากได้สิ่งของ
- ๗) คนเป็นพยานเท็จ
- ๘) คนล่วงเกินภรรยาผู้อื่น
- ๙) คนที่สามารถจะลี้ยงมารดาบิดาได้ แต่ไม่เลี้ยง
- ๑๐) คนทุบตี คำว่า มารดา บิดา พี่ชาย พี่สาว พ่อตา แม่ยาย เป็นต้น
- ๑๑) คนถูกถามสิ่งที่เป็นประโยชน์ ตอบสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์
- ๑๒) คนทำความชั่วแล้วปกปิด
- ๑๓) คนไม่เลี้ยงไม่ตอบแทน ผู้ที่เคยเลี้ยงตนไปยังเรือนเขา
- ๑๔) คนล่อลวงสมณะพราหมณ์หรือยากด้วยมุสาวาท
- ๑๕) คนค่าและไม่ให้โภชนะแก่สมณพราหมณ์
- ๑๖) คนพูดยวดยินที่ไม่มีว่ามี
- ๑๗) คนยกตนและดูหมิ่นผู้อื่น
- ๑๘) คนลุนเลียง มีความปรารถนาลามก ตระหนี่โอ้อวดไม่ละอายและไม่กลัวบาป
- ๑๙) คนติเตียนพระรัตนตรัยหรือติเตียนบรรพชิตและภุชงค์ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า
- ๒๐) คนไม่เป็นพระอรหันต์ แต่ประกาศว่าตนเป็นพระอรหันต์

(ข) ตั้งอย่างที่เป็นมลทินในสมัยปัจจุบัน

เรื่อง เซ่นรัก

น.ส. ศิวรินทร์ ฉ่ำไกร แผลผู้ต้องหาที่ถูกคนร้ายยิงเสียชีวิต จากสาเหตุที่แฟนหนุ่มของแผลผู้พิชังติดคุกอยู่เกิดอาการหึงและเคยขู่จะส่งคนมาทำร้ายจึงเชื่อว่าฆ่าผิดตัว^{๒๐}

^{๒๐} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันจันทร์ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

เรื่อง จับมือปืน

ตำรวจ สก. อุทัย จ. พระนครศรีอยุธยา คุ่มตัวตายนพพล ประสงค์ศีล หรือ “จับไม้เขียว” ผู้ต้องหาร่วมกับ “โจ๊ก ไม้เขียว” พี่ชายยิงถล่มรถแก๊งโตโยต้าฮาริส ทำให้น้องโตมีเสียชีวิต ไปฝากขังที่ศาลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พร้อมคัดค้านการประกันตัว สุดท้ายถูกส่งตัวเข้าเรือนจำจังหวัดโดยไม่มีญาติมายื่นประกันตัว^{๑๒๑}

เรื่อง ดิ่งมรณะ

ภพนาที นายนาธาน พิตซ์เจอร์ลด์ อายุ ๒๖ ปีนักท่องเที่ยวนชาวออสเตรเลียปั่นขึ้นไปบนป้ายโฆษณาสูงกระโดดลงมาฆ่าตัวตายของบริเวณ ๔ แยกแจ้งหัวริน อ.เมืองเชียงใหม่ คาดสาเหตุเกิดจากเครียดปัญหาส่วนตัว^{๑๒๒}

เรื่อง หญิงอิหร่านคบชู้-ฆ่าตัว

สถานีโทรทัศน์เพรสทีวีของอิหร่านออกอากาศเทปการสารภาพผิดของนางซาคีนะ โมฮัมเหม็ด อัชดอานี หญิงอิหร่านซึ่งถูกตัดสินโทษประหารชีวิตด้วยการยิงในข้อหากบชู้และฆาตกรรมสามีตัวเอง

ก่อนหน้านี้ นางอัชดอานี เคยถูกตั้งเงื่อนไข ๕๕ ครั้งเมื่อปี ๒๕๔๕ เมื่อศาลพิชฎว่าเธอมีความสัมพันธ์อย่างผิดกฎหมายกับชาย ๒ คนหลังการตายของสามี^{๑๒๓}

เรื่อง ติดคุกตอนแก่

พ่อเฒ่าชาวอเมริกันวัย ๗๑ ปีที่ป่วยหลายโรค ถูกศาลพิพากษาจำคุก ๒๑ ปีในเรือนจำรัฐแคลิฟอร์เนียของสหรัฐ จากข้อหาปล้นธนาคาร ด้วยการนั่งรถเข็นและถือปืนบีบักันบุกเข้าไปในธนาคารของเมืองซานดิเอโก ผู้พิพากษาเจฟฟรีย์ ฟราเซอร์ กล่าวว่านายปีเตอร์ ลอว์เรนซ์ อาจได้รับอิสรภาพตอนอายุ ๙๐ ปี เนื่องจากจำเลยไม่ได้เป็นภัยอันตรายต่อสาธารณะ ส่วนนายลอว์เรนซ์บอกต่อศาลว่า การที่เขาปล้นธนาคารเชสได้เงินไปกว่า ๒,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐ เพราะรู้สึกสิ้นหวัง หลังแพทย์วินิจฉัยว่า เขาป่วยหลายโรค^{๑๒๔}

จากกรณีตัวอย่างการเกิดมลทินทั้งสมัยพุทธกาลและในปัจจุบัน มีสาเหตุการเกิดเหมือนกัน คือ เกิดจากอำนาจของกิเลส เช่น ราคะ (ความกำหนัดในกาม) โทสะ (ความโกรธ ขุนเคียว หงุดหงิด) โมหะ (ความมึนงงไม่รู้จริง) เป็นต้น และตกอยู่ภายใต้หรือเป็นทาสของกิเลส (มลทิน) จึงทำให้คนทั้งในอดีตและปัจจุบันได้พากันพลอสติ ขาดการควบคุมจิตใจ หรือปล่อย

^{๑๒๑} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันศุกร์ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^{๑๒๒} หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๓, หน้า ๑.

^{๑๒๓} หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (ข่าวต่างประเทศ), วันจันทร์ที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๑๕.

^{๑๒๔} อ้างแล้ว, หน้า ๑๕.

จิตใจของคนให้ไหลไปตามความอยาก ความปรารถนาต่างๆ จึงทำให้คนมีจิตใจขุนมัว เสร้าหมอง ผิดปกติ ไม่สะอาด ไม่บริสุทธิ์ ดังจะเห็นว่าคนในอดีต ปัจจุบันนี้ต่างก็ได้มีความแตกแยกทางด้านความคิด ความต้องการ ความยิ่งใหญ่ และมีการแบ่งพรรค แบ่งสี ก่อให้เกิดการทะเลาะ ขาดศีลธรรมในสังคมเกิดขึ้น ซึ่งเรื่องดังกล่าวนี้ทางพระพุทธศาสนาได้จัดว่าเป็นมลทินของกาย วาจา และจิตใจ และยังทำให้ความเป็นคนได้ลดน้อยลง เพราะความประพฤติกไม่ได้ตั้งอยู่ตามหลักธรรม คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา ฉะนั้น มลทินทั้งหลายเป็นเรื่องที่มีทั้งคุณและโทษ ด้วยเหตุนี้จึงควรตระหนักให้มากก่อนทำ พูด คิด ให้ทำด้วยสติและปัญญาเสมอ เพื่อไม่ให้ป่วนทุกข์จากการกระทำนั้น

๒.๖ โทษของมลทิน

การศึกษาเรื่องมลทินทำให้ได้ทราบว่า มลทินเป็นสิ่งชั่วร้าย ไม่ดี ไม่ใครๆ ปรารถนาอยากได้หรือให้เกิดขึ้นแก่ตน เพราะทำให้เกิดความเสร้าหมองแก่ชีวิต เป็นที่รังเกลียดของสังคม ฉะนั้น โดยสรุป มลทินมีโทษ มีดังนี้

(๑) โทษในภพปัจจุบัน คือ

- ๑) ไม่เป็นที่ไว้วางใจของสังคม
- ๒) เป็นที่รังเกลียดของสังคม
- ๓) ทำให้มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างลำบาก
- ๔) ทำให้มีชีวิตอยู่ด้วยความเสร้าหมอง
- ๕) ทำให้ชีวิตมีความเดือดร้อน
- ๖) ทำให้ชีวิตได้สูญเสียจากความดี
- ๗) ทำให้ชีวิตห่างไกลจากพระนิพพาน

คำว่า การให้โทษในภพปัจจุบัน หมายถึง ผลความชั่วที่บุคคลได้รับหลังจากที่ได้กระทำความชั่วแล้ว ส่วนจะเป็นผลหนักหรือเบาอยู่กับเหตุปัจจัยของการกระทำนั้นๆ เช่น ข่มขืนฆ่าแม่ลงต่างๆ ผลกรรมคงไม่หนัก จะต่างการฆ่าผู้มีพระคุณทั้งหลายรวมทั้งสัตว์ที่มีบุญคุณด้วย เช่น ฆ่าพ่อแม่ ฆ่าพระอรหันต์ เป็นกรรมหนักห้ามสวรัคณิพพาน เป็นต้น

(๒) โทษในภพหน้า คือ

๑) ทำให้เกิดในอบายมีนรก ได้รับความทุกข์ทรมานอย่างสัต์ว์นรกที่ได้รับ

๒) เป็นเปรต อสุรกาย สัต์ว์ดิรัจฉาน^{๑๒๕}

คำว่า โทษในภพหน้า หมายถึง ผลความชั่วที่บุคคลได้รับหลังจากที่ได้กระทำความชั่วแล้ว เมื่อตายจากโลกนี้ย่อมไปรับผลกรรมในภพหน้า ส่วนจะเป็นผลหนักหรือเบาอยู่กับเหตุปัจจัยของการกระทำนั้นๆ เช่น ฆ่ามด ฆ่าแมลงต่างๆ ผลกรรมคงไม่หนัก จะต่างการฆ่าผู้มีพระคุณทั้งหลายรวมทั้งสัต์ว์ที่มีบุญคุณด้วย เช่น ฆ่าพ่อแม่ ฆ่าพระอรหันต์ เป็นกรรมหนักห้ามสวรัคณิพพาน เป็นต้น

มลทินที่บุคคลทำแล้วยอมให้ผลเป็นความทุกข์ ไม่สบายใจประสบกับสมบัติที่ไม่ดีในปัจจุบัน เรียกว่า มลทินภายนอกและภายใน ส่วนมลทินที่ส่งผลข้ามภพชาติ คือ ทำอกุศลที่เป็นมลทินเมื่อกายแตกตายไปให้ไปเกิดใน อบายภูมิ วินิบาต นรก เปรต อสุรกาย สัต์ว์ดิรัจฉาน เรียกว่า บาป ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า มลทินเป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่มีใครชอบอันนำความเดือดร้อน ความทุกข์เศร้าโศก ความลำบากมาให้แก่ผู้ทำบาป^{๑๒๖} โทษของมลทินที่ว่าด้วยการแสดงลักษณะว่าได้รับโดยความทุกข์ ความเดือดร้อน ความเศร้าโศก ว่าโดยผลของมลทินโดยตรงและได้รับทันทีหลังทำ คือทำให้สภาพจิตใจที่เกิดความเศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ สูดยสิ้น ไม่ดี

^{๑๒๕} พ.ร.บ. (ไทย) ๒๓/๒๖๐๔/๔๓๓; พ.ร.บ. (ไทย) ๒๖/๘/๑๓๒.

^{๑๒๖} พ.ร.บ. (ไทย) ๒๕/๑๕/๑๓.

บทที่ ๓

วิเคราะห์การกำจัดมลทินและอานิสงส์ที่ปราศจากมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท

พระพุทธศาสนาได้ตรัสหลักการรักษากาย วาจา ใจให้บริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ชุ่มมัว ปราศจากกิเลส ด้วยการให้มีสติและไม่ประมาท ทำความดีคือ ให้กระทำความดีทั้งเวลากลางวัน และกลางคืน ดังพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า บุญย่อมเจริญทั้งกลางวันกลางคืนตลอดทุกเมื่อ แต่คนที่ปลูกสวนไม่ดอกไม้ผล ปลูกต้นไม้ไม่ให้ร่มเงา สร้างสะพาน โรงน้ำ บ่อน้ำ และศาลาที่พักอาศัย ทั้งชนเหล่านั้นยังตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล จึงไปสวรรค์อย่างแน่นอน^{๑๒๖} ข้อความในพุทธพจน์นี้เป็นการตรัสย้ำเพื่อให้มีความมั่นใจว่าการทำความดีมีผล คือความสุขกาย สุขใจแม้ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า^{๑๒๗} ความดีเป็นมิตรสหายที่แท้จริง^{๑๒๘} คอยปกป้องรักษาคุ้มครองให้อยู่รอดปลอดภัยจากอันตรายเสมอ เช่น เราประสบกับเรื่องราวที่ไม่ดีแต่สามารถเอาตัวรอดมาได้ เราก็จะพูดว่าที่เรารอดมาได้เพราะบุญเก่าๆ เป็นต้น ส่วนการกระทำความชั่วก็ให้ผลเป็นทุกข์ เป็นผลที่ตรงกันข้ามกับความสุขคือเป็นทุกข์ทรมาน แม้จะมีคนเห็นหรือไม่เห็น ก็ถือว่าได้กระทำความชั่ว ความเศร้าหมอง ความสกปรก ความสูญสิ้นเกิดแล้ว ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้จัดว่าเป็นมลทิน เมื่อใดได้กระทำความชั่วทางกาย วาจาและใจ นั่นก็หมายความว่ามลทิน^{๑๒๙} ได้เกิดมีกับบุคคลนั้น แน่นอน มลทินทั้งหลายก็จะให้ผลแก่ผู้ที่ได้กระทำความไม่ดีหนักบ้าง เบาบ้างสุดแต่เหตุปัจจัยที่กระทำในเรื่องนั้น ซึ่งในบทนี้จะกล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดของมลทิน ดังนี้

๓.๑ เหตุทำให้เกิดมลทิน

มลทินทางกาย วาจาและใจ มีปัจจัยที่ทำให้เกิด เราจะทราบได้ว่า ทำไมคนเราจึงได้รับผลของกรรมดีชั่วต่างกัน เช่น บางคนได้รับความสุข บางคนได้เกิดในตระกูลที่มั่งมี ร่ำรวยด้วยทรัพย์สมบัติควบถ้วนสมบูรณ์ทุกอย่าง แต่อีกบางคนเกิดมาได้รับแต่ความทุกข์ยาก ลำบากเข็ญใจ หาความสุขมิได้ ทั้งนี้ก็เนื่องจากแรงของการให้ผลมลทิน หรือผลกระทบของการกระทำความชั่วในอดีตชาติจึงให้ผลต่างกัน ฉะนั้น เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องจึงกล่าวถึงสาเหตุของการเกิดมลทิน ดังนี้

^{๑๒๖} ม.ส. (ไทย) ๑๕/๔๗/๖๑.

^{๑๒๗} พ.ช. (ไทย) ๒๓/๘๓/๒๓

^{๑๒๘} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๖๓/๕๑.

^{๑๒๙} อ.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๑๕/๒๔๑.

๓.๑.๑ อายตนะภายใน ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ^{๓๑๑}

อายตนะภายใน ๖ อย่าง มีความสำคัญในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ เพราะต้องพบเจออยู่ตลอดเวลา เผลอไม่ได้ที่เดียว เผลอสुข ทุกข์เกิดขึ้นที่ เช่น ตากระทบรูป เกิดจิตที่ตา หูกระทบเสียงเกิดจิตที่หู ฯลฯ เกิดความรู้สึกรู้ใจ ไม่พอใจ เมื่อรู้เท่าทันด้วยการกำหนดรู้ แล้วปล่อยวางส่งคืนธรรมชาติไปก็จบ ยุติลงตรงนี้ สายโซ่แห่งทุกข์ คือ การปรุงแต่งถูกตัดขาดแล้ว สุข ทุกข์ ไม่เกิด ทุกข์มีเหมือนไม่มี ดังนั้น อายตนะภายใน ๖ เป็นตัวเชื่อมต่อกับอายตนะภายนอกจึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดมลทินขึ้น

๓.๑.๒ อายตนะภายนอก ๖ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โภกฐัพพะ ธรรมารมณ์^{๓๑๒}

เมื่ออายตนะ (ภายใน) ซึ่งเป็นแดนรับรู้ กระทบกับอารมณ์ อายตนะ(ภายนอก) ซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกรู้ก็จะเกิดความรู้จำเพราะด้านของอายตนะแต่ละอย่างๆ ขึ้น เช่น ตากระทบรูป เกิดความรู้เรียกว่า เห็น หูกระทบเสียง เกิดความรู้ เรียกว่า ได้ยิน เป็นต้น^{๓๑๓} ความรู้จำเพราะแต่ละด้าน “วิญญาน” แปลว่าความรู้แจ้ง คือรู้อารมณ์^{๓๑๔} ดังนั้น จึงมีวิญญาน ๖ อย่าง เท่ากับอายตนะและอารมณ์ ๖ คู่ คือ วิญญานทางตา ได้แก่ เห็น วิญญานทางหู ได้แก่ ได้ยิน วิญญานทางจมูก ได้แก่ ได้กลิ่น วิญญานทางลิ้น ได้แก่ รส วิญญานทางกาย ได้แก่ รู้สัมผัสต้องการ วิญญานทางใจ ได้แก่ รู้อารมณ์ทางใจ หรือรู้เรื่องในใจ^{๓๑๕}

อายตนะ ๖ อารมณ์ ๖ และวิญญาน ๖ มีความเกี่ยวเนื่องกัน ดังนี้

- ๑) จักขุ - ตาเป็นแดนรับรู้ รูป - รูป เกิดความรู้คือ จักขุวิญญาน - เห็น
- ๒) โสตะ - หู เป็นแดนรับรู้ สัททะ - เสียง เกิดความรู้คือ โสทวิญญาน - ได้ยิน
- ๓) จ्ञานะ - จมูก เป็นแดนรับรู้ คันธะ - กลิ่น เกิดความรู้คือ จ्ञานวิญญาน - ได้กลิ่น
- ๔) ชิวหา - ลิ้น เป็นแดนรับรู้ รส - รส เกิดความรู้คือ ชิวหาวิญญาน - รู้รส
- ๕) กาย - กาย เป็นแดนรับรู้ โภกฐัพพะ - สิ่งต้องการกาย เกิดความรู้คือ กายวิญญาน - รู้สัมผัสต้องการกาย
- ๖) มโน - ใจ เป็นแดนรับรู้ ธรรม - เรื่องในใจ แดนความรู้คือ มโนวิญญาน - รู้เรื่องในใจ

^{๓๑๑}ที.ป. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๒๕๕ ; ม.อ. (ไทย) ๑๔/๖๑๕/๔๐๐ ; อภิ. (ไทย) ๓๕/๕๕/๘๕.

^{๓๑๒}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๕.

^{๓๑๓}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^{๓๑๔}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

^{๓๑๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๕.

ดังนั้น มลทินจึงเกิดขึ้นจากอัสสาชยคนะทั้ง ๒ ประการนี้มากระทบกันทำให้เกิดการปรุงแต่งเกิดความรู้สึกในลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑) ความโกรธ ได้แก่ความฉุนเฉียวหงุดหงิด ความไม่พอใจ ความกระทบใจอันเกิดด้วยเหตุต่างๆ เมื่อความโกรธเกิดขึ้นแล้ว ใจก็ขุ่นมัว เมื่อใจขุ่นมัวก็ไม่รู้จักผิดถูก อันเป็นเหตุทำให้เกิดขึ้นของมลทินได้ เช่น เจ้านายโกรธให้ลูกน้องที่ทำงานไม่เรียบร้อย เป็นต้น

๒) ความลบหลู่ ได้แก่ความลบหลู่ความดีของผู้อื่น ซึ่งมีอยู่แก่ตัวเหมือนกับการล้างของโสโครกด้วยน้ำให้หมดไปฉะนั้น คือพยายามทำหรือพูดให้ความดีของผู้อื่นที่มีแก่ตนนั้นหมดไป หรือไม่อย่างนั้นก็พยายามปกปิดไว้ ไม่ให้ผู้อื่นรู้ว่า ใครมีความดีแก่ตนอย่างไร เมื่อความลบหลู่เกิดขึ้นในใจ ก็ทำให้ขุ่นมัว ไม่แลเห็นผิดถูก เช่น ศิษย์ไม่ให้ความเคารพต่อครูอาจารย์ มีการดูถูกเหยียดหยามด้วยลักษณะต่างๆ

๓) ความอิจฉา ได้แก่ความไม่ยินดีต่อความดีของผู้อื่น คือเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีมีสุขก็ไม่พอใจ เช่นเห็นมีผู้อื่นได้ลาภผล หรือได้ขึ้นการสรรเสริญผู้อื่นก็ไม่พอใจ เวลาได้เห็นสมบัติของผู้อื่นก็ดูไม่เต็มตา เช่นพวกเดียรถีย์ ได้เห็นพระพุทธเจ้า ซึ่งทรงพระรูปลักษณะอันสมบูรณ์ทุกประการ อันเป็นที่น่าพอใจอย่างยิ่งแก่ผู้ที่เห็น แต่ก็กลับไม่พอใจหรือ เช่น หญิงสาวด้วยกันที่เห็นอีกคนหนึ่งสวยกว่าตัว แต่งตัวดีกว่าตัว น่ารักกว่าตน ตัวก็ไม่พอใจ หรือเช่นบางคน เห็นเขารวยกว่าตัวๆ ก็ไม่พอใจเป็นตัวอย่าง ความริษยานี้แหละ เรียกกันว่าความหึงหวง

๔) ความริษยา คือความไม่ยินดีต่อความดีของผู้อื่น ความหึงความหวง ความหึงหวง ความอิจฉาตาร้อนนี้เกิดขึ้นในใจแล้ว ก็ทำให้ใจขุ่นมัว มีแต่อยากเกลียดกันความดีของผู้อื่น หรืออยากให้ความดีของผู้อื่นนั้นวิบัติไปเสีย ความริษยานี้แหละ เป็นเหตุอันหนึ่งที่ทำให้คนเป็นศัตรูกัน ทำให้โลกฉิบหาย

๕) ความตระหนี่ ได้แก่ความเหนียวแน่น ความไม่ยอมให้อะไรแก่ใคร เมื่อความตระหนี่เกิดขึ้นในใจ ใจก็ขุ่นมัวด้วยเรื่องไม่ยอมให้ ความตระหนี่นี้ก็เป็นเหตุให้คนเป็นศัตรูกัน เป็นเหตุให้โลกฉิบหาย อีกอย่างหนึ่ง เมื่อพร้อมทั้งความริษยาและความตระหนี่เข้าแล้วก็แรงมากขึ้น

๖) มายา ได้แก่อาการหลอกลวง กลบเกลื่อน หลีกเลียง ปกปิด ซึ่งความชั่วของตัวอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่นตัวไม้เป็นไขแต่แสดงกิริยาอาการเหมือนเป็นไม้ คนทำความชั่วแล้ว หาเรื่องปกปิดเสีย เป็นตัวอย่าง เมื่อมายาเกิดขึ้นในใจ ก็ทำให้ใจขุ่นมัว มีคบอดด้วยอยากจะทำความชั่วของตัวเอง ผู้มีมายาประจำใจ ย่อมทำความชั่วอยู่เสมอ

๗) มักอวด ได้แก่ความอวดคุณธรรม หรืออวดสิ่งไม่มีจริงในตนให้คนอื่นเห็นว่าจริง ด้วยแสดงออกไปทางกายหรือวาจาอย่างใดอย่างหนึ่ง เมื่อความมักอวดเกิดขึ้นก็ทำให้ใจขุ่นมัว คือ

ขุนด้วยคิดหาอุบายอวด ขุนด้วยคิดอยากอวด เมื่อมีผู้จับได้ ก็ยังขุนมาก เพราะเกิดโทมนัสขึ้นอีกมาก

๘) พุดปด ได้แก่พุดสิ่งที่ไม่จริงว่าเป็นสิ่งที่จริง คือไม่ได้เห็นว่าเห็น เห็นว่าไม่ได้เห็น ไม่ได้ยินว่าได้ยิน ได้ยินว่าไม่ได้ยิน ไม่รู้ว่ารู้ รู้ว่าไม่รู้ เป็นต้น เมื่อความพุดปดนี้มีขึ้น ก็ทำให้ใจขุนมัว ด้วยกลัวเขาจะจับได้ หรือรู้ทัน จึงพุดหรือทำเพื่อเอาตัวรอดไปก่อน

๙) ความปรารถนาลามก ได้แก่ความต้องการที่ไม่ดี คือตัวไม่ดีต้องการอยากให้ผู้อื่นเข้าใจว่าดี เช่นคนโง่อยากให้ผู้อื่นเข้าใจว่าฉลาดจนอยากให้ผู้อื่นว่ารวย เป็นต้น เมื่อความปรารถนาลามกนี้มีขึ้นก็ทำให้ใจขุนมัว คือขุนมัวด้วยอยากให้เขาเข้าใจว่าตัวดี ตัวเก่ง ความเห็นผิดได้แก่ความเห็นที่ไม่ถูกตามความเป็นจริง คือความจริงมีอยู่อย่างหนึ่งแต่เห็นเสียอย่างหนึ่ง เช่นการให้ทาน รักษาศีล เป็นของมีผลจริง แต่เห็นว่ามีจริง ของที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ บังคับไม่ได้ เห็นว่าเป็นของเที่ยง เห็นว่าเป็นสุข เห็นว่าบังคับได้ เป็นต้น เมื่อความเห็นผิดเกิดขึ้น ก็ทำให้ใจขุนมัว คือขุนด้วยความเห็นผิดนั่นเอง ความเห็นผิดในธรรมหมวดนี้ หมายถึงความเห็นผิดทั่วไปแก่ความเห็นผิดในธรรมทุกหมวด เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดว่ามลทินเกิดขึ้นได้อย่างไร ซึ่งมีตัวอย่างดังนี้ (เป็นตัวอย่างของผู้วิจัยเอง)

นาย ก. ได้ยินเสียงระฆังกังวาน (หุบวงเสียงบวกวินญาณ) รู้สึกสบายหูสบายใจ (เวทนา) หมายรู้ว่าเป็นเสียงไพเราะ ว่าเป็นเสียงระฆังอันไพเราะ (สัญญา) ชอบใจเสียงนั้น อยากฟังเสียงนั้นอีก คิดจะไปตีระฆังนั้น อยากได้ระฆังนั้น คิดจะไปซื้อระฆังอย่างนั้น คิดจะลักระฆังใบนั้น^{๑๑๖} ความอยากที่เกิดขึ้นนี้จัดเป็นมลทิน ทำให้จิตใจของคนที่มีความอยากที่ไม่รู้จักคำว่าพอ นั้นมันเป็นทุกข์ หากความสุขไม่ได้

นาย ข. ได้เห็นรูปสวย (ตาบวกรูปบวกวินญาณ) รู้สึกสบายตาสบายใจ (เวทนา) หมายรู้ว่าเป็นรูปสวย ว่าเป็นรูปสวยงามถูกตาต้องใจ (สัญญา) ชอบใจรูปนั้น อยากเห็นรูปนั้นอีก, คิดอยากจะไปหารูปนั้น อยากได้รูปสวยนั้น คิดอยากไปซื้อรูปนั้น คิดอยากไปลักเอารูปสวยใบนั้นมาเป็นสมบัติของตน แต่ถ้ารูปที่เห็นนั้นมันไม่สวย ไม่ถูกใจ ความที่ไม่ชอบใจที่เกิดขึ้นนี้เป็นมลทิน ทำให้จิตใจของคนที่ไม่ชอบนั้นมันขุนมัว เสรำหมองและเป็นทุกข์

นาย ค. ได้ดมกลิ่นหอม (จมูกบวกลิ่นบวกวินญาณ) รู้สึกสบายจมูกสบายใจ (เวทนา) หมายรู้ว่าเป็นกลิ่นหอม ว่าเป็นกลิ่นหอมถูกใจ (สัญญา) ชอบใจกลิ่นนั้น อยากดมกลิ่นนั้นอีก คิดอยากไปหากลิ่นนั้น อยากได้กลิ่นนั้น คิดอยากให้กลิ่นนั้นเกิดอยู่ในลักษณะนี้ตลอดไป

^{๑๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

ความอยากได้กลิ่นที่มันหอมกดี กลิ่นที่เหม็นกดี ก็ล้วนทำให้จิตใจมีกิเลส เป็นมลทิน ทำให้ระดับของกาย วาจาและจิตใจเกิดความขุ่นมัว อันนำมาซึ่งความผิดปกติของชีวิต

นาย น. ได้ลิ้มรสที่อร่อย (ลิ้นบวรรสบวกวิญญูณ) รู้สึกสบายลิ้นสบายใจ (เวทนา) หมายรู้ว่าเป็นรสอร่อย ว่าเป็นรสอร่อยถูกใจ (สัญญา) ชอบใจรสนั้น อยากลิ้มรสอร่อยนั้นอีก, คิดอยากได้รสนั้น คิดอยากให้รสนั้นเกิดอยู่อย่างนี้ตลอดไป แต่รสที่ได้ลิ้มนั้นมันไม่อร่อย เป็นรสขม ทำให้มีความรู้สึกไม่ชอบ ไม่อยากลิ้ม การที่จิตใจมีความรู้สึกไม่ชอบทำให้จิตใจเป็นมลทินได้

นาง ง. ได้สัมผัสสิ่งที่ต้องการ (กายบวรสิ่งที่ต้องการบวกวิญญูณ) รู้สึกสบายกายสบายใจ (เวทนา) หมายรู้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องการ ว่าเป็นสิ่งที่ต้องการถูกใจ (สัญญา) ชอบในสิ่งที่ต้องการนั้น อยากสัมผัสสิ่งที่ต้องการ คิดอยากสัมผัสสิ่งนั้นอีก อยากให้สิ่งที่สัมผัสนั้นอยู่อย่างนี้ตลอดไป การสัมผัสในสิ่งที่ต้องการย่อมมีความพอใจ ชอบใจ แต่หากสัมผัสในสิ่งที่ไม่ปรารถนาทำให้มีความรู้สึกเกลียดชัง จิตที่ไม่ชอบดังกล่าทำให้จิตใจเกิดเป็นมลทินแก่คนเรา

นาง จ. ได้รู้อารมณ์ทางใจ (ใจบวรอารมณ์บวกวิญญูณ) รู้สึกสบายกายสบายใจ (เวทนา) หมายรู้ว่าอารมณ์ทางใจ ว่าเป็นสิ่งที่ต้องการถูกใจ (สัญญา) ชอบใจในอารมณ์ทางใจนั้น, อยากได้อารมณ์ทางใจนั้น คิดอยากให้อารมณ์ทางใจนั้นเกิดขึ้นอีก อยากให้เกิดขึ้นอยู่เสมอ ความอยากในอารมณ์ที่ถูกใจ ชอบใจเพราะมันทำให้มีความสุข แต่เมื่อใดจิตใจไปกระทบกับอารมณ์ที่ไม่ชอบย่อมทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นทุกข์ และทรมานจิตใจ การที่รู้สึกชอบหรือไม่ชอบในอารมณ์ที่ไม่ดีในทางพุทธศาสนาจัดเป็นมลทิน

จากการยกตัวอย่างทำให้ทราบว่าอายตนะ (ภายใน) กับอายตนะ (ภายนอก) เมื่อได้สัมผัสกันทำให้เกิดความอยาก ความต้องการ ชอบใจ เมื่อไม่ได้ตามที่ต้องการใจก็จะโกรธ และผูกโกรธเอาไว้ แม้ความโกรธที่มีมากจึงทำให้มีการแสดงอาการกับกิริยาที่ไม่ให้ความเคารพต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ ตลอดทั้งผู้มีพระคุณทั้งหลาย ในขณะที่มีความโกรธนั้นใครจะยิ่งใหญ่ ใครจะดีกว่าตน เป็นไม่ได้ เป็นผู้มีจิตใจแคบไม่ยอมเสียเปรียบแก่ใคร นอกจากนี้ยังมีนิสัยชอบโอ้อวด แม้สิ่งที่ไม่มีก็บอกว่ามี ไม่เป็นก็บอกว่าเป็น เพื่อให้ได้ดังต้องการของตน แม้พูดในสิ่งที่ผิดก็ยอมทำได้ ในความรู้สึกนึกคิดมีแต่เรื่องเศร้าหมอง ขุ่นมัว วุ่นวายเดือดร้อน คือมองแคบ คิดใกล้และเฝ้าแต่อยู่ทุกเวลา ยิ่งกว่านั้นความคิด จะมองตรงกันข้ามกับความถูกต้อง ดังาม แม้ว่าสิ่งนั้นจะถูกต้องก็ตาม เพราะระดับของจิตใจนั้นถูกฝังลึกด้วยอำนาจแห่งมลทินแล้ว ฉะนั้น จึงเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า มลทินมีสาเหตุมาจากอายตนะทั้งสองอย่างมาสัมผัสกันทำให้จิตใจเกิดปรุงแต่งให้เกิดความชอบไม่ชอบหรือเฉยๆ เกิดขึ้น อันเป็นผลที่ทำให้จิตใจเป็นมลทิน ดังที่ได้กล่าวมานั้น การกระทำที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานอำนาจแห่งอกุศล อันเป็นผลที่มุ่งให้การกระทำ พูดและคิดแต่เรื่องเสพเสวยอธรรมต่างๆ อยู่ตลอดเวลา จนทำให้จิตใจเต็มไปด้วยความเศร้าหมอง ความผิดปกติ ปราศจากความดี

อันก่อให้เกิดความวุ่นวายความเดือดร้อนทั้งแก่ตนและผู้อื่น จิตใจที่ฝังลึกอยู่กับกามราคะ โทสะ โมหะ จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดของมลทินทั้งภายในและภายนอก

๓.๑.๓ มีความลำเอียง^{๓๓๓} (อคติ ๔) ได้แก่

- ๑) ความลำเอียงเพราะชอบ
- ๒) ความลำเอียงเพราะชัง
- ๓) ความลำเอียงเพราะหลง
- ๔) ความลำเอียงเพราะกลัว

ภิกษุทั้งหลายการถึงความลำเอียง ๔ ประการนี้แล บุคคลใดละเมียดยของผู้นั้นยอมเสื่อมเสีย เสื่อมเสีย ไม่บริสุทธิ์ จุจดวงจันทร์ข้างแรมฉะนั้น

๓.๑.๔ ธรรมที่เป็นไปในฝ่ายเสื่อม^{๓๓๔}

- ๑) ปาณาติบาต การฆ่าสัตว์ที่มีชีวิต
- ๒) อทินนาทาน การลักทรัพย์
- ๓) กามสุมิฉนจาร การพูดเท็จ
- ๔) มุสาวาท การพูดเท็จ
- ๕) ปิสุณาวาจา การพูดการประพาดพิงใน
- ๖) ผรุสวาจา การพูดคำหยาบ
- ๗) สัมผัสปลลาปะ การพูดเพื่อเจ้า
- ๘) อภิขณา ความเพ่งเล็งอยากได้ของเขา
- ๙) พยาบาท ความคิดร้าย
- ๑๐) มิจฉาทิฎฐิ ความเห็นผิด

ภิกษุทั้งหลายการถึงธรรม ๑๐ ประการที่เป็นไปในฝ่ายเสื่อมนี้แล บุคคลใด สมณใด ละเมียด ยของผู้นั้นยอมเสื่อมเสีย เสื่อมเสีย ไม่บริสุทธิ์ ขุนมัว สูญสิ้นไปจุจดวงจันทร์ข้างแรมฉะนั้น

^{๓๓๓}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๑/๒๘๘.

^{๓๓๔}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๖๐/๔๓๑.

๓.๑.๕ เจตนา

หมายความว่า มีความตั้งใจ ความจงใจ ความมุ่งหมายที่จะทำในสิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น คำว่า เจตนาในตรงนี้ หมายถึงมีความตั้งใจ มีความจงใจ และมีความมุ่งหมายที่จะทำความชั่วทางกาย ทางวาจาและใจ ในกรณีนี้พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในฉกกนิบาต อังคุตตรนิกายว่า ภิกษุทั้งหลาย เหตุที่บุคคลมีความตั้งใจเป็นเครื่องกระตุ้นแล้วก็กระทำการงานนั้นๆ สำเร็จด้วยกายบ้าง ด้วยวาจาบ้าง ด้วยใจบ้าง ด้วยเหตุนี้ตถาคตจึงกล่าวว่า เจตนา^{๓๓๕} เป็นกรรม^{๓๓๖} ดังนั้น เมื่อบุคคลมีเจตนาดี จึงชวนช่วยในการทำความดีทางกาย วาจาและใจ ส่วนบุคคลที่มีเจตนาร้ายจึงได้ชวนช่วยทำแต่กรรมชั่วอยู่เสมอ และเจตนาที่คิดทำกรรมชั่วทั้งปวงนี้ทางพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นมลทิน

๓.๑.๖ อาชีพฆ่าสัตว์ทำการค้า

หมายความว่า มีอาชีพด้วยการฆ่าสัตว์เพื่อทำการค้าขาย เป็นอาชีพที่ทำให้ตนเองมีความสุข แต่กลับเอาความทุกข์ทรมานให้คนอื่น เป็นอาชีพที่เศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ มีความสูญสิ้น และเป็นอาชีพที่สร้างกรรมชั่วให้บุคคล ซึ่งตามหลักทางพุทธศาสนากล่าวว่า เป็นสิ่งที่ไม่ดีเป็นทุกข์ ก่อให้เกิดมลทิน ดังมีพุทธพจน์ที่ทรงตรัสไว้ว่า ถ้าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้อย่างนี้ว่า ชาตินี้เป็นทุกข์ สัตว์จึงไม่ควรฆ่าสัตว์เพราะว่าผู้มีปกติฆ่าย่อมเศร้าโศก^{๓๓๗}

เมื่อกล่าวถึงสาเหตุใหญ่ๆ ที่ทำให้เกิดมลทิน^{๓๓๘} ๓ อย่าง คือ

๑. มลทินคืออารักขะ ความกำหนัด, ความติดใจหรือความข้อยอมใจอยู่, ความติดใจในอารมณ์
๒. มลทินคือโทสะ ความโกรธโดยไม่มีเหตุผล ไม่รู้ผิดหรือถูก
๓. มลทินคือโมหะ ความไม่รู้จริงในสิ่งต่างๆ

สาเหตุทั้ง ๓ ประการทำให้เกิดมลทินภายนอกและภายใน เนื่องจากมีอายตนะ (ภายใน) และอายตนะ (ภายนอก) ธรรม ๑๐ ประการ คือ ธรรมที่เป็นไปในฝ่ายเสื่อม อคติ คือ ความลำเอียง ๔ ประการ และอกุศลมูล คือ อกุศลที่เป็นรากเหง้าแห่งความชั่ว ๓ อย่าง ที่กล่าวมานี้ทางพุทธศาสนาจัดเป็นสาเหตุทำให้เกิดมลทิน ซึ่งเป็นมลทินที่มีอยู่ใกล้ตัวเราชนิดที่ไม่มีการยกเว้นหรือหลีกเลี่ยงได้ สำหรับผู้ขาดสติสัมปชัญญะ ไม่รู้จักควบคุมจิตใจตัวเอง มีการปล่อยจิตใจให้

^{๓๓๕} อ.ญ. (ไทย) ๒๒/๑๓/๔๕๑.

^{๓๓๖} พ.ช. (ไทย) ๒๕/๑๘/๗.

^{๓๓๗} ส.ม. (ไทย) ๑๕/๑๖๗/๕๗.

หลงใหลไปตามอำนาจกิเลส ทำให้กาย วาจาใจก็จะถูกมลทินภายนอกและมลทินภายในเข้าครอบงำและจะตกเป็นทาสของมลทินตลอดไป ดังนั้น เมื่อต้องการความหมดจดบริสุทธิ์แห่งกาย วาจาใจ พึงมีการกำจัดมลทินให้หมดสิ้นไป ซึ่งจะก่อให้เกิดผล ดังนี้

๓.๒ การให้ผลของมลทิน

มลทินกับความรู้สึกคนทั่วไป จะมองไปในทางลบเสมอ ไม่มีผลดี เพราะมลทินเป็นสิ่งชั่วร้าย เพียงแต่ชื่อก็บ่งบอกให้ทราบว่า คือความเศร้าหมอง ความไม่ดี ความผิดปกติ ความค้างพลอย แต่ถ้ามองในภาษาธรรมจะตรงกันข้ามกับอีกฝ่ายหนึ่ง ว่าสิ่งที่ไม่ดี มีความเศร้าหมองนั้น ถ้าเรามองให้เป็นครู เป็นบทเรียน เป็นตัวอย่างหรือให้เป็นคติธรรมนำมาสอนจิตใจ ในลักษณะเช่นนี้จะทำให้เกิดมีประโยชน์ ทำให้จิตใจใฝ่ดี ก็มองกว้าง คิดไกลและใฝ่สูงเสมอ ซึ่งเป็นความคิดที่ทำให้พ้นจากมลทินได้อย่างเด็ดขาด ฉะนั้น จึงกล่าววามลทินสามารถให้ผลทั้งในทางความดีและร้าย ดังนี้

๓.๒.๑ มลทินให้ผลในทางดี

การถือเอามลทินของคนอื่นที่ได้กระทำหรือเกิดกับบุคคลอื่นนั้นมาถือเป็นครู เป็นบทเรียนหรือเป็นคติธรรมสอนใจเรา ดังมลทินของสมณะ ๑๓ อย่าง คือ

- ๑) อภิขมา ความเพ่งอยากได้
- ๒) พยาบาท ความปองร้าย
- ๓) โกรธ ความโกรธ
- ๔) ผูกโกรธ การผูกเอาไว้
- ๕) ลบหลู่บุญคุณท่าน
- ๖) ตีเสมอ การยกตนเทียมท่าน
- ๗) ริษยา การเห็นคนอื่นได้ดีกว่าตนไม่ได้
- ๘) ตระหนี่ มีจิตใจแคบไม่ยอมแบ่งปันสิ่งของตนให้แก่คนอื่น
- ๙) มักอวด มีความโอ้อวด
- ๑๐) มายา มีเล่ห์เหลี่ยมรอบด้าน
- ๑๑) ปรารณาลามก มีพฤติกรรมในทางที่ไม่ดีและเป็นผู้มักมากในทางกามรมณ์
- ๑๒) เห็นผิด มีความคิดเห็นผิดแปลกแตกต่างจากความเป็นจริง^{๑๔๒}

^{๑๔๒} อ.อุทฺตม. (ไทย) ๒๓/๑๕/๒๕๕๑..

วิธีการประพฤติปฏิบัติในการถือเอามลทินผู้อื่นมาเป็นครุคติเตือนใจครู เป็นบทเรียน หรือเป็นคติธรรมสอนใจเรา (เป็นวิธีของผู้วิชัย) ซึ่งมีดังนี้

- ๑) ไม่เพ่งอยากได้สิ่งของคนอื่นมาเป็นของตนด้วยลักษณะแห่งขโมย
- ๒) ไม่คิดพยายามทำร้ายคนอื่นสัตว์อื่นให้ตาย
- ๓) ไม่โกรธเคืองคนบุคคลอื่นสัตว์อื่น
- ๔) ไม่ผูกโกรธเอาไว้
- ๕) ไม่ลบหลู่บุญของผู้มีพระคุณต่อเรา
- ๖) ไม่ยกตนเทียมนาน
- ๗) ไม่คิดริษยาบุคคลอื่นที่ได้ดีกว่าตน
- ๘) ไม่ตระหนี่มีจิตใจกว้างขวางยอมแบ่งปันสิ่งของตนให้แก่คนอื่นเสมอ
- ๙) ไม่มักโอ้อวด
- ๑๐) ไม่มีมายาเล่ห์เหลี่ยมใดๆ
- ๑๑) ไม่มีความปรารถนาลามกในพฤติกรรมที่ไม่ดีและไม่เป็นผู้มักมากในทาง

กามรมณ์

- ๑๒) มีความเห็นที่ถูกต้องตามหลักครองธรรม

เมื่อได้ศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาทำรู้เข้าใจและสามารถนำเอาหลักธรรมนั้น มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้อง โดยเฉพาะผู้ที่เป็นสมณะหรือบุคคลทั่วไปที่ได้ เสียสละทรัพย์สินสมบัติ ทั้งหลายออกบวชเป็นสมณะและได้อุทิศตนแก่พระพุทธศาสนาตลอดชีวิต ย่อมจะทราบดีกับคำว่า “มลทิน” คือความเศร้าหมอง เมื่อเข้าใจคุณและโทษอันจะเกิดขึ้นหลังจาก ที่ได้กระทำ จึงได้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติให้ตั้งมั่นหนักแน่นตามหลักของพระธรรมวินัย โดยมีสติ ระลึกรู้ตัวทั่วพร้อม ละชั่วทำดีอยู่ตลอดเวลา แม้เกิดความไขว่เขวหรือค่อยไปตามในสิ่งที่ไม่ดีงาม ก็พยายามข่มจิตใจควบคุมจิตใจ ประคองจิตใจไม่ตกไปตามอำนาจของกิเลสที่มายั่วยุ่นั้น การที่ได้ ปฏิบัติตัวดังกล่าวนี้ ย่อมทำให้จิตใจเกิดความนิ่ง สงบ หยุดและหลุดพ้นออกจากมลทินได้

ดังนั้น ความคิดว่า “มลทิน” เป็นเรื่องทั้งคุณและโทษอยู่ในตัว เมื่อได้ทราบการ กระทำเป็นมลทินที่ก่อให้เกิดความเศร้าหมอง ความผิดปกติ ความสูญเสีย จากการกระทำของ มนุษย์ก็หยุดหรือเล็กลงจากพฤติกรรมที่ไม่ดีนั้นเสีย การที่จิตใจคิดถูกและรู้เท่าทันเช่นนี้จะทำให้ ได้รับผลประโยชน์จากเรื่องมลทิน ดังในสมัยพุทธกาลได้มีพระภิกษุหลายรูปได้ประพฤติผิดต่อ พระธรรมวินัยด้วยความไม่รู้จริง เช่น พระเทวทัต^{๑๔๓} ภิกษุพวกชาววัชชี^{๑๔๔} นางจิณฺจมาณวิกา^{๑๔๕}

^{๑๔๓} ว.จ. (ไทย) ๗/๓๔๑/๑๕๑.

ที่ทำความชั่วร้ายย่อมได้รับทุกข์เป็นผล ส่วนผู้ที่ได้ทราบถึงคุณโทษของมลทิน ก็หยุดพฤติกรรมชั่วร้าย พร้อมกับมีสติคอยระวังมากขึ้น และตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์อย่างเคร่งครัด จนเป็นเหตุทำให้ได้เข้าถึงธรรมะชั้นสูง คือได้บรรลุมรรคผลนิพพาน

๓.๒.๒ มลทินให้ผลในทางชั่ว

พระพุทธศาสนาได้ตรัสความที่ไม่ดีทั้งหลายเป็นมลทิน ที่เกิดจากการทำความชั่วทางกาย วาจาและทางใจแล้ว ความเศร้าหมอง ความค้างพล่อย ความสูญเสียย่อมเกิดขึ้น แม้การกระทำนั้นจะหนักหรือเบาก็ตาม มีคนเห็นหรือไม่เห็นความชั่วได้เกิดขึ้นแล้ว มลทินที่เกิดขึ้นก็จะให้ผลตามเหตุปัจจัย ดังในสมัยพุทธกาลได้มีพระภิกษุล่วงละเมิดพระวินัยด้วยการเสพเมถุนธรรม ด้วยการฆ่ามนุษย์บ้าง ลักของของคนอื่นบ้าง พวดอดคุณวิเศษที่ไม่มีในตนบ้าง เป็นคนมักโกรธ เป็นคนตระหนี่ ขี้โอ้อวด ริษยา พุดเท็จ มีความปรารถนาลามก และมีความเห็นถูกเป็นผิด ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็นโทษที่มีความผิดร้ายแรง คือเมื่อผู้ใดได้กระทำล่วงเกินแล้ว เป็นอันว่าความเป็นสมณะในพระพุทธศาสนานั้นได้ขาดไปแล้ว แม้จะสึกไปแล้วกลับมาทำการอุปสมบทใหม่ก็ไม่ถือว่าเป็นสมณะเลย เพราะความเป็นพระภิกษุได้ขาดไปแล้วตั้งแต่ได้ทำเมถุนธรรมนั้นๆ ในปัจจุบันนี้ก็เช่นกันเมื่อใครทำความชั่วอันเป็นเหตุทำให้เกิดมลทิน จึงมีผลร้ายแรงทั้งในทางคิธรรมคือ มีจิตใจเศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ ขุ่นมัว เมื่อตายไปมีข้อมได้ไปเกิดในนรก เป็นต้นและทางคิโลกทางโลกเมื่อได้กระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองย่อมมีความผิดและถูกลงโทษ

ดังนั้น ผลของมลทินเป็นเรื่องที่น่ากลัว มีผลร้ายแรง มีอำนาจมากที่สุด เมื่อทำแล้วเป็นอันว่ามีความเศร้าหมอง ขุ่นมัวแห่งกาย วาจา และจิตใจ แม้หากมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันนี้ก็ไม่เป็นที่ปรารถนาสังคม เมื่อตายไปก็ต้องไปสู่ทุกคติภพ เพื่อไม่ให้มีโทษจากมลทินจึงควรประพฤติปฏิบัติตนให้ออกจากมลทิน ด้วยการรักษาศีลและมีสติไม่ประมาทในการทำมา

๓.๒.๓ ผลของการปราศจากมลทิน

จากที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องมลทินทำให้ทราบถึงคุณประโยชน์ที่จะได้รับหลังจากที่ปราศจากมลทิน ดังนี้

- ๑) ทำให้มีชีวิตอยู่ด้วยความสุข คือมีความสุขทั้งทางกายและใจ
- ๒) ทำให้ไม่ต้องไปสู่อาย ทุกคติ วินิบาต นรก หมายความว่า เมื่อตายไปจะได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดี มีความสุข เช่น สวรรค์ เป็นต้น

^{๑๔๔} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๘๕/๗๕.

^{๑๔๕} ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๗๒/๕๗๕.

๓) ทำให้พ้นจากความทุกข์ หมายความว่า เมื่อไม่มีมลทินแล้วย่อมทำให้มีกาย วาจา และใจ ที่บริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ชุ่มฉ่ำและไม่สูญสิ้น ทำให้ไม่มีทุกข์ เพราะได้กำจัดความ กระวนกระวายในหทัยเสียได้แล้ว ก็สงบนอนเป็นสุขเพราะใจถึงสันติ

๔) ทำให้ไม่ต้องวนเวียนอยู่ในวัฏฏสงสารอีก หมายความว่า ผู้ที่ปราศจากมลทินแล้ว ย่อมมีจิตใจที่สูงและพร้อมที่จะจิตเข้าสู่การปฏิบัติธรรมขั้นสูงได้ คือวิปัสสนากรรมฐานและ สามารถทำให้รู้แจ้งในสังขารธรรมขั้นสูงสุดคือ ได้บรรลุมรรคนิพพาน อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดทาง พุทธศาสนา

๕) ทำให้อยู่ใกล้พระนิพพาน หมายความว่า ผู้ที่ปราศจากมลทินแล้ว ย่อมมีพระ รัตนตรัยที่สละตลอดชีวิต

อีกนัยหนึ่งได้กล่าวถึงผลที่ได้รับจากการปราศจากมลทิน ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ ดังนี้

- ๑) ทำให้สภาวะของกายให้เกิดขึ้น
- ๒) ทำสภาวะของชีวิตให้เกิดขึ้น
- ๓) ทำให้สภาวะของทรัพย์ให้เกิดขึ้น
- ๔) ทำให้สภาวะของความรักให้เกิดขึ้น
- ๕) ทำให้จิตใจสงบ เป็นสมาธิ
- ๖) ทำให้จิตใจคลายออกจากความทุกข์ทั้งปวง
- ๗) ทำให้บรรเทาจากกิเลส
- ๘) ทำให้จิตใจไม่ประมาทในกิจทั้งปวง
- ๙) ทำให้มีจิตใจสามารถปฏิบัติธรรมขั้นสูง คือวิปัสสนากรรมฐาน
- ๑๐) ทำให้อาสวะกิเลสหมดสิ้นไป^{๑๔๖}

หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาทรงเน้นการรักษากาย วาจาและใจ ให้ตั้งอยู่ใน หลักความดี คือให้เว้นจากความชั่วทั้งปวง ให้ทำความดีให้ถึงพร้อมและทำจิตใจของตนให้มีความ บริสุทธิ์อยู่เสมอ ขณะที่จิตใจมีความบริสุทธิ์ปราศจากเครื่องเศร้าหมองแล้ว จึงเป็นจิตที่ควรแก่การ งาน ควรแก่การประพฤติดุปฏิบัติธรรม ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มี ใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีจิตใจชั่ว ก็พูดชั่ว หรือทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมตามเขาไป ยังมีพุทธพจน์ตรัสอีกว่า ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่

^{๑๔๖} อ.จ.ก. (ไทย) ๒๒/๑๕/๑๓๕.

สำเร็จด้วยใจ ถ้าคนมีใจดี พุคฺติ หรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น ความสุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตัวไป ฉะนั้น^{๑๔๗}

๓.๓ วิธีปฏิบัติเพื่อกำจัดมลทิน

วิธีปฏิบัติเพื่อกำจัดมลทิน คือการนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยอาศัยแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องหรือสอดคล้องกับปัญหา ในประเด็นนี้ผู้วิจัยใคร่ นำหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาเพื่อปฏิบัติกำจัดมลทินที่เกิดในกาย วาจาและใจ หลักพุทธธรรมที่นำมาปฏิบัติเพื่อกำจัดมลทิน ดังนี้

๓.๓.๑ หลักของจริยธรรมและจริยศาสตร์ขั้นต้น ได้แก่ เบญจศีลและเบญจธรรม

(๑) เบญจศีล

๑) เว้นจากการฆ่าสัตว์ ซึ่งมีลักษณะ ๓ อย่าง คือ ห้ามฆ่า ห้ามทำร้ายร่างกาย และห้ามฆาตกรรมให้ลำบาก

๒) เว้นจากการลักทรัพย์ ซึ่งมีลักษณะ ๓ อย่าง คือ ห้ามโจรกรรมเลี้ยงชีวิต ห้ามทำกิริยาเป็นโจร และห้ามลักขโมย

๓) เว้นจากการประพฤติดีกในกาม ซึ่งมีลักษณะ ๒ อย่าง คือ ห้ามประพฤติดีกในทางประเวณี และห้ามประพฤติดีกธรรมดาหรือล่วงเกินในของที่เขารัก

๔) เว้นจากการพูดเท็จ ซึ่งมีลักษณะ ๓ อย่าง คือ ห้ามกล่าวคำไม่จริง ห้ามกล่าวคำอนุโลมมุสา (ในทำนองที่ไม่จริง) และห้ามรับคำแล้วไม่ปฏิบัติตาม

๕) เว้นจากการดื่มเมา ซึ่งมีลักษณะ ๒ อย่าง คือ ห้ามการดื่มเมา คือ สุรา และเมรัยและห้ามเสพยาเสพติดให้โทษต่างๆ

เบญจศีลทั้ง ๕ ข้อนี้ เป็นข้อที่พึงงดเว้นไม่ให้ปฏิบัติ เพราะจะประกอบแต่ความเสื่อม เสียนำมาซึ่งความพินาศอย่างเดียว ในขณะที่เดียวกัน พระพุทธเจ้าทรงสอนแนวทางปฏิบัติไว้ เรียกว่า เบญจธรรม

^{๑๔๗} พ.ร. (ไทย) ๒๕/๑-๒/๑๕.

(๒) เบญจธรรม

๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาให้ทุกๆ คนมีสุข และกรุณา ความสงสารคิดจะช่วยให้ทุกคนพ้นทุกข์

๒) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตที่ชอบด้วยธรรม

๓) กามสังวร สำรวมในกาม

๔) ตัณจะ ความซื่อสัตย์

๓.๓.๒ จริยธรรมและจริยศาสตร์ชั้นกลาง

ได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ อันเป็นทางแห่งความดีที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติไปสู่ความสุขความเจริญ กุศลกรรมบถ ๑๐ นี้ เรียกว่า “สุจริต” แบ่งออกเป็นกายกรรม ๓ อย่าง วจีกรรม ๔ อย่างและมโนกรรม ๓ อย่าง

(๑) กายสุจริต^{๔๘} ได้แก่ การประพฤติชอบทางกาย มี ๓ อย่าง คือ

๑) เว้นจากการฆ่าสัตว์ หรือการเบียดเบียนชีวิตกัน

๒) เว้นจากการลักทรัพย์ หรือถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยอาการแห่งขโมย ให้การพินกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น

๓) เว้นจากการประพฤติดินในกาม

(๒) วจีสุจริต^{๔๙} ได้แก่ การประพฤติดิ ประพฤติชอบทางวาจา มี ๔ อย่างคือ

๑) เว้นจากการพูดเท็จ

๒) เว้นจากการพูดส่อเสียด

๓) เว้นจากการพูดคำหยาบ

๔) เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหลไม่ได้เรื่อง

(๓) มโนสุจริต^{๕๐} ได้แก่ การดำริชอบทางใจ มี ๓ อย่าง คือ

๑) เว้นจากการคิดโลภ อยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

๒) เว้นจากการคิดพยาบาทปองร้ายผู้อื่น

๓) เห็นชอบตามคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีต้องได้ดี ทำชั่วต้องได้ชั่ว เป็นต้น

^{๔๘}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๘.

^{๔๙}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๘.

^{๕๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๘.

๓.๓.๓ จริยธรรมและจริยศาสตร์ชั้นสูง ได้แก่ มรรคมิองค์ ๘ คือ

(๑) สัมมาทิฐิ^{๕๑} ความเห็นชอบ ได้แก่ ความเห็นที่เกิดจากปัญญา คือ ความรู้แจ้งในอริยสัจ ๔ ประการ ได้แก่

- ๑) รู้จักทุกข์
- ๒) รู้จักเหตุเกิดแห่งทุกข์
- ๓) รู้จักความจริงเรื่องการดับสิ้นไปแห่งทุกข์
- ๔) รู้จักทางปฏิบัติไปสู่ความพ้นทุกข์ คือ มรรค ๘

(๒) สัมมาสังกัปปะ^{๕๒} ความดำริชอบ หมายถึง การดำริ ๓ ประการ คือ

๑) ดำริไตรตรองหาหนทางออกจากามที่เป็นกิเลสภพ คือ ความเศร้าหมองใจ ความรักใคร่ ก่อให้เกิดทุกข์และวัตถุภพ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและธรรมารมณ์

๒) ดำริในการที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีเมตตากรุณาต่อสัตว์โดยทั่วไป

(๓) สัมมาวาจา^{๕๓} คือ การเจรจาชอบ รู้จักเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะ คือ กล่าววาจาที่มีประโยชน์ถูกกาลสมัย ได้แก่ พูดในสิ่งที่ควรพูด ๑๐ ประการ คือ

- ๑) พูดถ้อยคำที่ทำให้มีความปรารถนาน้อย
- ๒) พูดถ้อยคำที่ชักนำไปสู่สันโดษโดยยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้
- ๓) พูดถ้อยคำที่ทำให้สงบกายสงบใจ
- ๔) พูดถ้อยคำที่ชักนำไปให้ติดอยู่กับหมู่คณะจนลืมตนเพราะจะเป็นเหตุให้สะสม

กิเลสมากขึ้น

- ๕) พูดถ้อยคำที่ชักนำไปให้ปรารถนาความเพียร
- ๖) พูดถ้อยคำที่ชักนำไปให้ตั้งอยู่ในศีล
- ๗) พูดถ้อยคำที่ชักนำไปให้ใจเป็นสมาธิ
- ๘) พูดถ้อยคำที่ชักนำไปให้เกิดปัญญา
- ๙) พูดถ้อยคำที่ชักนำไปให้พ้นกิเลส
- ๑๐) พูดถ้อยคำที่ชักนำไปให้เกิดความรู้เห็นอย่างแจ่มชัด ในการทำตนให้พ้นจาก

กิเลส

^{๕๑} ๑.ม. (ไทย) ๑๐/๒๕๐/๒๒๔.

^{๕๒} ๒.ม. (ไทย) ๑๐/๒๕๐/๒๒๔.

^{๕๓} อ้างแล้ว, หน้า ๒๒๔.

(๔) สัมมากัมมันตะ^{๑๕๔} การงานชอบ คือ เลือกประกอบการทำงานบริสุทธิ์ โดยละเว้นจากโทษทางกาย ๓ ประการ คือ

๑) เว้นจากการฆ่าสัตว์ ทรมาณสัตว์

๒) เว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้

๓) เว้นจากการประพฤติดุคในกาม คือ ชายต้องละเว้นจากหญิง ๓ จำพวก ได้แก่

ก. ภรรยาคนอื่นหรือหญิงที่อยู่ในความพิทักษ์รักษาของคนอื่น

ข. หญิงที่จารีตห้าม เช่น แม่ ย่า ยาย ลูกหลาน เหลน เป็นต้น

ค. หญิงที่อยู่ในบัญญัติแห่งศาสนา เช่น นางชี สามเณรี ภิกษุณีและชีสเตอร์ เป็นต้น และหญิงต้องละเว้นจากชาย ๒ จำพวก คือ

ก. ชายที่มีภรรยาแล้ว และชายที่จารีตห้าม เช่น ลูกชาย, พ่อ, ปู่, ตา เป็นต้น

ข. ชายที่อยู่ในบัญญัติแห่งศาสนา คือ ภิกษุ สามเณรและบราเธอว์ เป็นต้น

(๕) สัมมาอาชีวะ^{๑๕๕} การเลี้ยงชีพชอบ คือ การเลี้ยงชีวิตชอบ คือ เลี้ยงชีวิตโดยชอบธรรม หมายถึง การประกอบอาชีพในทางสุจริต โดยงดเว้นการประกอบอาชีพที่ผิด (มิฉพาะ) ๕ อย่าง ดังนี้

๑) ค้าขายเครื่องประหารเพื่อทำร้ายร่างกาย เช่น ปืน ระเบิด มีด อาวุธต่าง

๒) ค้าขายมนุษย์

๓) ค้าขายสัตว์สำหรับฆ่าเป็นอาหาร

๔) ค้าขายน้ำเมา หรือสิ่งเสพติดทุกชนิด

๕) ค้าขายยาพิษ

(๖) สัมมาวายามะ^{๑๕๖} ความเพียรพยายามชอบ คือ มีความเพียรพยายามในสิ่งที่ถูกที่ควร หมายถึง ความพยายามทำในสิ่งที่ดีที่ชอบ มี ๔ อย่าง คือ

๑) สังวรปธาน เพียรระวังไม่ให้บาป อกุศลเกิดขึ้นในสันดานของตน

๒) ปหานปธาน เพียรละบาปที่เกิดขึ้นในสันดานของตน

๓) ภาวนาปธาน เพียรให้บุญหรือกุศล เกิดมีขึ้นในตน

๔) อนูรักขนาปธาน เพียรเพื่อรักษานุญกุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไปจากสันดานของตน

^{๑๕๔} อ้างแล้ว, หน้า ๒๒๔.

^{๑๕๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๕๐/๒๒๔.

^{๑๕๖} อ้างแล้ว, หน้า ๒๒๔.

(๓) สัมมาสติ^{๕๕} การตั้งสติรอบคอบหรือมีสติรอบคอบ ระลึกได้ก่อนทำ ก่อนพูด หรือก่อนคิดและระลึกแต่ในสิ่งที่ เป็นบุญกุศล คุณงามความดีและข้อปฏิบัติที่จะให้เกิดศีล สมาธิ ปัญญาทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์จากอารมณ์ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำใจให้ เป็นไปเพื่อพ้นจากความทุกข์

(๔) สัมมาสมาธิ^{๕๖} การตั้งใจไว้ชอบ คือ ทำใจให้มีอารมณ์เป็นหนึ่ง ไม่หวั่นไหว ไม่ฟุ้งซ่าน ทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์จากอารมณ์ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ทำใจให้ เป็นไปเพื่อพ้นความทุกข์

วิธีการปฏิบัติเพื่อกำจัดมลทินตามหลักของอริยมรรคองค์ ๘ นี้ ย่อลงเป็นศีล สมาธิ ปัญญา^{๕๗} ปฏิบัติตามหลักของไตรสิกขา ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การที่กำจัดมลทินได้นั้นต้องควบคุม กาย วาจาใจเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และดำเนินชีวิตที่มีองค์รวม ๓ ด้าน คือด้านความสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อม ด้านภาวะจิตและด้านปัญญา องค์รวม ๓ ด้านดังกล่าวจึงมีชื่อว่าไตรสิกขา กล่าวคือ (๑) การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมทาง สังคม เรียกรวมกันว่า ศีล (๒) การพัฒนาภาวะจิตให้เป็นจิตใจที่ดีงาม เข้มแข็ง มีความสุข โดยมี เจตจำนงที่เป็นกุศลและมีสภาพเอื้อพร้อมต่อการใช้งานทางปัญญา เรียกสั้นๆ ว่า สมาธิ (๓) การ พัฒนาปัญญา ให้ความรู้เข้าใจมองเห็นตามเป็นจริง ที่จะทำให้ปรับปรุงทุกอย่างทุกด้านอย่างถูกต้อง ได้ผล จนหลุดพ้นจากปัญหา ดับทุกข์ได้ ทำให้เป็นอิสระ สดใสเบิกบาน สุขสงบอย่างแท้จริง เรียกว่า ปัญญา^{๕๘} การดำเนินชีวิตเป็นองค์รวมนั้นทั้ง ๓ ด้านต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยง ถึงกันอย่างต่อเนื่อง เมื่อทั้ง ๓ ด้านมีความสำคัญและสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา จะเป็นเกาะป้องกันชีวิต^{๕๙} ให้พ้นจากเครื่องเศร้าหมองทางกาย วาจาและใจได้

^{๕๕} อ่างแก้ว, หน้า ๒๒๔.

^{๕๖} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๕๐/๒๒๔.

^{๕๗} แสง จันทร์งาม, **ประทีปธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๔), หน้า ๖๒.

^{๕๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ**, หน้า ๑๐๓-๑๐๘.

^{๕๙} พระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อดุริส ธมฺมโม), **หลักประกันชีวิตทุกกลมหายใจใช้เวลาให้เป็น ประโยชน์**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบันลือธรรม, มปป), หน้า ๒๓.

๓.๓.๔ หลักธรรมแห่งความดี ๑๐ อย่าง

การกำจัดมลทินให้สิ้นไปจากกาย วาจาและใจนั้น เพื่อทำให้เกิดความบริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุนมัวจึงต้องปฏิบัติธรรมตามหลักแห่งความดี ๑๐ อย่าง เพิ่มขึ้นเพื่อเป็นการเสริมภูมิคุ้มกัน และป้องกันความชั่วด้วยการทำความดี ดังนี้

- ๑) ทานมัย คือทำบุญด้วยการให้ปันสิ่งของ
- ๒) สีลมัย คือทำบุญด้วยการรักษาศีลหรือประพฤติ
- ๓) ภวานมัย คือทำบุญด้วยการเจริญภวานาคือฝึกอบรมจิตใจ
- ๔) อปจสขมัย คือทำบุญด้วยการประพฤติดอ่อนน้อม
- ๕) เวยาวัจจมัย คือทำบุญด้วยการช่วยขวนขวายรับใช้
- ๖) ปัตติทานมัย คือทำบุญด้วยการเฉลี่ยส่วนแห่งความดีให้แก่ผู้อื่น
- ๗) ปัตตานุโมทนมัย คือทำบุญด้วยการยินดีในความดีของผู้อื่น
- ๘) ฐัมมัสสวนมัย คือทำบุญด้วยการฟังธรรมศึกษาหาความรู้
- ๙) ฐัมมเทศนามัย คือทำบุญด้วยการสั่งสอนธรรมให้ความรู้
- ๑๐) ทิฏฐุชัมมมัย คือทำบุญด้วยการทำความเห็นให้ตรง

หลักธรรมทั้ง ๑๐ อย่างนี้เป็นธรรมที่ช่วยปิดกั้นความชั่วและช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ทำความดียิ่งขึ้นไป

๓.๓.๕ หลักธรรมสมบัติแห่งความดี ๗ อย่าง

คุณสมบัติแห่งความดี ๗ ประการนี้เป็นเรื่องที่มนุษย์จะต้องยึดมาเป็นหลักแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นหลักประกันของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังนี้

๑) เป็นคนไม่เกียจคร้าน มีความขยันหมั่นเพียรในประกอบกิจการงานทุกอย่าง โดยไม่ย่อท้อต่อการทำงานหนักเอา เบาสู้และดำรงชีวิตตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เช่น ละชั่ว ทำดีและรักษาจิตใจให้สะอาด^{๑๖๒}

๒) เป็นคนไม่มั่วทะลุดัน คือเป็นคนไม่หัวดี มีเหตุผลรู้จักวางตัวให้เหมาะสม มีสัมมาคารวะต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์และผู้มีพระคุณ เป็นต้น

๓) เป็นคนไม่โอ้อวด คือไม่พูดเกินความจริง ไม่ยกตนข่มท่าน แม้ตัวเองจะมีความรู้ มีความสามารถแต่ก็วางตัวแบบธรรมดา ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า “ยิ่งมีความรู้มากเท่าไร ก็ทำตัว

^{๑๖๒} ท.ม. (ไทย) ๑๐/๕๔/๕๗ ; พ.ร. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๕.

ลงเท่านั้น”^{๑๖๓} เพราะว่าความดีของคนเราไม่ได้วัดกันตรงความรู้ แต่วัดกันด้วยความดี ฉะนั้น การเป็นคนไม่โอ้อวดจึงเป็นเสน่ห์ของมนุษย์ทุกคน

๔) เป็นคนบริสุทธิ์สะอาด คือรู้จักปฏิบัติตน รักษาตนให้เป็นคนมีกาย วาจาและใจใสสะอาด ความสะอาดเป็นเครื่องวัดระดับความเป็นมนุษย์ เมื่อมีความสะอาดการเป็นมนุษย์ก็สมบูรณ์เต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ถ้ากายสะอาด ส่วนวาจาและใจไม่สะอาดก็ยังไม่จัดว่าเป็นผู้มีความบริสุทธิ์ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นมีความบริสุทธิ์จะต้องปฏิบัติตนให้มีความสะอาดครบทั้งสามทาง คือ กาย วาจาและใจ ทั้งสามทางนี้เป็นหลักประกันความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

๕) เป็นคนซื่อสัตย์ คือมีความซื่อสัตย์ต่อตัวเอง ต่อเวลา ต่อหน้าที่การงาน ต่อประเทศชาติบ้านเมือง และต่อการทำความดี

๖) เป็นคนไม่มีความโลภ คือมีการแบ่งปันสิ่งของตนเพื่อช่วยเหลือคนอื่น เพราะมนุษย์ในโลกเป็นสัตว์สังคมจึงต้องมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันทั้งในยามมีสุขและมีทุกข์

๗) เป็นคนใคร่ทำประโยชน์ คือรู้จักประกอบประโยชน์ตนทั้งในโลกนี้และในโลกหน้า ด้วยการตั้งตนตามหลักของศีล ทานและภาวนา ทั้งสามอย่างนี้เป็นเครื่องยืนยันว่าเป็นผู้ใคร่ในการทำคุณประโยชน์ และรู้จักประกอบประโยชน์แก่ผู้อื่นด้วยการชวนชววยในกิจการงานทุกอย่างด้วยความจริงใจและซื่อตรง^{๑๖๔}

๓.๔ เป้าหมายของการกำจัดมลทิน

การตั้งอยู่ในศีล สมาธิ และปัญญาย่อมทำให้เป็นที่รัก ที่เคารพและเป็นที่พักพิงของมนุษย์ และสัตว์ทั้งหลาย เมื่อหมดชีวิตจากโลกนี้ไปย่อมมีสุคติเป็นที่ไป ดังนั้น การกำจัดมลทินภายนอกและภายในมีเป้าหมาย ดังนี้

๓.๔.๑ เพื่อบรรลุความสุขในปัจจุบัน

๑) ความบริสุทธิ์ทางกาย หมายความว่า ผู้ที่สามารถทำการกำจัดมลทินภายนอกให้สิ้นยอมทำให้กายบริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุนมัว ไม่สูญสิ้น ย่อมเป็นกายที่ควรแก่ทำงานและประพฤติปฏิบัติความดีให้สูงขึ้น

๒) ความบริสุทธิ์ทางวาจา หมายความว่า ผู้ที่สามารถทำการกำจัดมลทินภายนอกให้สิ้นยอมทำให้กายบริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุนมัว ไม่สูญสิ้น ย่อมเป็นวาจาที่ควรแก่ทำงานและประพฤติปฏิบัติความดียิ่งขึ้น ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า การสำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

^{๑๖๓} ส.น. (ไทย) ๑๖/๖๕๒-๕/๓๒๐-๒.

^{๑๖๔} อ้างแล้ว, หน้า ๔๑๕.

เป็นการดี การสำรวจทวารทั้งปวงเป็นการดี ภิกษุผู้สำรวจทวารทั้งปวงย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้^{๑๖๕}

๓) ความบริสุทธิ์ทางใจ หมายความว่า กำจัดมลทินภายในให้หมดสิ้น ย่อมทำให้จิตใจบริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ไม่ขุ่นมัว ไม่สับสน เป็นจิตใจที่ควรแก่การทำงานและประพฤติปฏิบัติในศีล สมาธิและปัญญาตลอดถึงความให้สูงยิ่งๆ ขึ้นไป ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า เมื่อจิตผ่องใสก็เป็นอันหวังได้ว่าจะไปบังเกิดในสุคติ^{๑๖๖}

๓.๕ ภาวะของการกำจัดมลทิน

การดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมขั้นพื้นฐาน ๕ อย่าง คือ ไม่คนโทคร้าย, ไม่มีโอว, ไม่ใจเร็ว, ไม่พูดปด, และไม่หมกมุ่น จึงเป็นเหตุทำให้กาย วาจาและใจ เกิดภาวะในทางที่ดี ดังนี้

๑) ภาวะทางปัญญา คือเป็นระดับปัญญาที่เกิดขึ้นจากการกำจัดมลทินเป็นปัญญาที่มีความรอบรู้แจ้ง รู้ทั่วในสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง รู้เหตุ รู้ผลต่างๆ ในการดำเนินชีวิตและเป็นเกาะป้องกันความชั่วได้

๒) ภาวะทางจิตใจ คือเป็นระดับจิตใจที่สามารถตัดความคิดข้องต่างๆ ได้หมด กำจัดความกระวนกระวายในจิตใจเสียได้ และมีความสุข เย็น เป็นสุข

๓) ภาวะทางความประพฤติหรือการดำเนินชีวิต คือมีความตั้งมั่นอยู่ในศีล คือศีลระดับต่ำและระดับสูง ดังนี้

การดำเนินชีวิตในศีลเบื้องต้น^{๑๖๗} ได้แก่

- ๑) เว้นจากปาณาติบาต
- ๒) เว้นจากอทินนาทาน
- ๓) เว้นจากกาเมสุมิฉฉาจาร
- ๔) เว้นจากมูสาวาท
- ๕) เว้นจากการดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

^{๑๖๕} พ.ร. (ไทย) ๒๕/๓๖๐-๑/๘๐.

^{๑๖๖} ม.มู (ไทย) ๑๒/๓๐/๖๓.

^{๑๖๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๘๖/๒๔๗.

การดำเนินชีวิตในศีลเบื้องต้น ได้แก่

- ๑) ดำรงในปาฏิโมกข์สังวรศีล ถึงพร้อมด้วยอาจารย์
- ๒) เห็นภัยในโทษน้อย โทษใหญ่และสมทานศึกษาในสิกขาบท^{๑๖๘}

วิธีการกำจัดมลทินตามหลักธรรม มีตารางแสดงไว้ใน ดังนี้

ตารางที่ ๑ มลทินและธรรมที่เป็นเครื่องกำจัดมลทิน

สิ่งที่เป็นมลทิน		ธรรมที่เป็นเครื่องกำจัดมลทิน	
๑	ความโกรธ	๑	กำจัดด้วย ขันติ, เมตตา, กรุณา
๒	ลบหลู่คุณท่าน	๒	กำจัดด้วย กตัญญูกตเวที
๓	ริษยา	๓	กำจัดด้วย มุทิตา
๔	ตระหนี่	๔	กำจัดด้วย ทาน
๕	มายา	๕	กำจัดด้วย อุสุ, อาชวะ, ความซื่อตรง
๖	มักอวด	๖	กำจัดด้วย อุตตัญญูตา, อปายชนะ
๗	พุดปด	๗	กำจัดด้วย สัจจาจา
๘	ปรารถนาลามก	๘	กำจัดด้วย สันโดษ, มกน้อย
๙	เห็นผิด	๙	กำจัดด้วย เห็นชอบตามคลองธรรม

อธิบายตารางที่ ๑ วิธีการกำจัดมลทินด้วยหลักธรรม

(๑) ความโกรธ ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) ขันติ ความอดทน คือเวลาที่มีความโกรธเกิดขึ้นให้ทำจิตใจอดทนควบคุมอารมณ์ด้วยการมีสติสัมปชัญญะ ให้พิจารณาถึงโทษของความโกรธที่จะตามมา ความโกรธมีแต่เสียหาย ทำให้จิตใจเศร้าหมอง การระงับความโกรธจึงเป็นสิ่งที่ควร เพราะให้ผลคือความสุข

๒) เมตตา ความรักใคร่ คือให้นึกถึงหัวอกเขาหัวอกเราว่าต่างต้องการความสุขเกลียดความทุกข์ เพื่อประโยชน์อันใด อีกไม่กี่ปีจะตายแล้ว ชีวิตที่มีอยู่ควรรักกันให้มาก เพื่อความสุขในชีวิต การนึกได้เช่นนี้ทำให้ความโกรธคายลง

^{๑๖๘} พระเทพมุนี (วิลาส ญาณวโร ป.ธ. ๙), ภูมิวิลาสินี, ธรรมทานงานพระราชทานเพลิงศพพระธรรมธีรราชานุวัตร (ไสว ฐิตธมฺโม) (กรุงเทพมหานคร : มิตรสยาม, ๒๕๓๐), หน้า ๑๑๘.

๓) กรุณา ความสงสาร คือ ทำจิตใจให้มีความสงสารต่อบุคคลที่ทำให้โกรธ ด้วยการนึกถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากความสงสารทำให้ดำเนินชีวิตมีความสุข เพราะผู้ให้ย่อมมีความสุขกว่าผู้รับ

(๒) ความลบหลู่บุญคุณของผู้มีพระคุณ ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) กตัญญูทเวทิตา คือการรู้ตอบบุญแทนคุณต่อทานที่มีพระคุณ ด้วยนึกถึงความดีที่ท่านเหล่านั้นได้กระทำก่อนแล้ว เช่น ให้ความช่วยเหลือในยามมีทุกข์ มีปัญหา เป็นต้น

(๓) ความอิจฉา ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) มูทิตา คือความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีกว่าตน ด้วยทำจิตใจนึกถึงความจริงว่าที่เขาได้สิ่งนั้น มีสิ่งนี้ ก็เนื่องจากความดีที่เขาได้ทำเอาไว้ จึงทำให้ได้สิ่งนั้นมา ก็สมควรที่เขาควรจะได้ การเข้าใจอย่างนี้ก็ทำให้ความอิจฉาคลายลง

(๔) ความตระหนี่ ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) ทาน คือ การให้สิ่งของที่เป็นของตนแก่คนอื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เป็นเจตนาให้เพื่อต้องการช่วยเหลือคนอื่นให้พ้นจากความทุกข์ และให้มีความสุข

(๕) มายา ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) ความซื่อตรง คือให้มีความซื่อตรงต่อตัวเอง ต่อบุคคลอื่น ต่อหน้าที่การงานที่ทำ ต่อสิ่งที่ทำและคำที่พูด ตลอดถึงคนอื่นด้วย

(๖) มกัถวาท ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) อัธยาศัยดี คือไม่อวดตนว่ามีดีกว่าคนอื่น ถึงแม้มีดีกว่าคนอื่นจริง ท่านก็ไม่ให้โอ้อวด เพราะอาจเกิดอันตรายแก่ตนได้ เช่น มกัถวาทว่าตนมีของขลังยังไม่ออกเผยไม่เข้า จึงเป็นเหตุให้คนอื่นอยากลองดีด้วย

(๗) พุดปด ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) สัจจะ คือความจริงในสิ่งที่ทำ คำที่พูด หมายความว่าพุดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ เป็นความจริง ด้วยคิดว่าความจริงเป็นสิ่งที่นำพาให้เกิดความสุขและคงไว้ซึ่งความยุติธรรมในสังคม

(๘) ปรารถนาลามก ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) สันโดษ, มกน้อย คือมีความพอใจยินดีในสิ่งที่ตนได้ พอใจในสิ่งตนมี ด้วยพยายามหักห้ามจิตใจไม่ให้คิดในสิ่งที่เกินจริง เกินกำลัง เพราะการคิดเช่นนั้นทำให้เป็นทุกข์ได้

(๕) ความเห็นผิด ต้องกำจัดด้วยคุณธรรม คือ

๑) ความเห็นถูกต้อง เป็นความคิดที่ก่อประโยชน์ตน และบุคคลอื่น คือมีความถูกต้อง ไม่ขัดต่อหลักศีลธรรมและกฎหมายของบ้านเมือง

การกำจัดมลทินแต่ละบุคคลอาจมีวิธีการที่เหมือนกัน หรือต่างกันอยู่บ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของแต่ละท่านว่าจะใช้วิธีใด หลักธรรมข้อใด ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับ บุคคล เวลา สถานที่ แต่ละท่าน

๓.๖ อานิสงส์ที่ปราศจากมลทิน

จากการประพจน์ปฏิบัติตนออกจากมลทิน คือ ความเศร้าหมอง ไม่บริสุทธิ์ ชุ่มมัว สูดูลิ้น ทำให้ได้เข้าใจถึงโทษ และอานิสงส์การปราศจากมลทินได้แล้ว ย่อมเกิดอานิสงส์ ดังนี้

๓.๖.๑ ทำให้ไม่มีความเดือดร้อน

ผู้ที่สามารถกำจัดมลทินภายนอกและภายในให้หมดแล้ว ทำให้มีกาย วาจาและใจเกิด ความบริสุทธิ์ ไม่เศร้าหมอง ไม่สูดูลิ้นไปจากคุณความดี มีการดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท เช่น ประพจน์ตนให้เป็นคนมีคุณค่า แม้การดำรงชีวิตในแต่ละวันก็ได้ยึดเอาศีล ๕ ประการมาเป็นหลักปฏิบัติในชีวิต คือ

- ๑) ไม่เป็นคนโหดร้าย คือมีจิตใจเมตตา ปราณีต่อเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ และตาย มีจิตเมตตาโดยไม่มีขีดจำกัด ไม่แบ่งชั้นวรรณะ ทุกคนล้วนเป็นมิตรด้วยกันทั้งนั้น
- ๒) ไม่เป็นคนมือไว คือไม่มีจิตคิดที่จะลัก ปล้นเอา หลอกหลวงเอาสิ่งของคนอื่นที่เจ้าของเขายังไม่อนุญาต แม้สิ่งของเหล่านั้นจะมีราคามากหรือน้อย มีคนเห็นหรือไม่เห็นก็ตาม จะไม่แตะต้อง นอกจากสิ่งได้รับอนุญาตจึงจะถือเอาสิ่งของนั้น
- ๓) เป็นคนไม่ใจเร็ว คือไม่ล่วงเกิดต่อลูก เมีย สามียของคนอื่น แม้จะมีความยินยอมฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก็ตามถือว่าได้ล่วงเกินต่อลูก เมีย สามียของผู้อื่น เช่น นาย ก. เป็นชู้กับภรรยาของ นาย ข. และภรรยาของ นาย ข. มีความเต็มใจที่จะเป็นชู้กับ นาย ก. ถึงภรรยาของ นาย ข. จะมีความเต็มใจมากน้อยก็ตาม นั่นก็ถือว่านาย ก. เป็นผู้ทำความผิดแล้ว เพราะภรรยาของ นาย ข. ได้เป็นชู้กับภรรยาของ นาย ข. ดังนั้น จึงทราบว่า แม้ฝ่ายใดมีความเต็มใจ แต่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองหรือผู้มีกรรมสิทธิ์ก่อน ก็ถือว่าเป็นผู้มีความผิด
- ๔) ไม่เป็นคนพูดปด คือพูดแต่คำที่เป็นจริง รู้ เห็นอย่างไรก็พูดตามที่รู้เห็นนั้น ไม่พูดตรงข้ามกับที่เป็นจริง

๕) ไม่เป็นคนที่หมดสติ คือเป็นคนที่ไม่ดื่ม ดม กินสิ่งที่มึนเมาทุกชนิด เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นหนทางแห่งความเสื่อมแก่ชีวิต

ผู้ที่สามารถกำจัดมลทินได้แล้ว มีการประพฤติดนั้งอยู่ในหลักธรรม จึงทำให้การดำรงชีวิตไม่มีความเดือดร้อนและยังยกระดับจิตใจขึ้นสู่คุณธรรมที่สูง คือเจริญวิปัสสนากรรมฐานต่อไป

๓.๖.๒ ทำให้ไม่ไปสู่อบาย ทุกติ วินิบาต นรก

๑) เมื่อทำการกำจัดมลทินภายนอก และภายในได้แล้ว เชื่อว่าเป็นบุคคลที่มีกาย วาจาและใจสะอาด บริสุทธิ์ ก่อให้เกิดความดี ความเจริญเป็นผู้ไม่มีเวรภัย ไม่มีศัตรู ไม่มีใครคิดขียน และเป็นที่ปรารถนาของบุคคลทั้งหลาย เมื่อตายไปย่อมได้ไปเกิดในที่ดี มีสวรรค์ เป็นต้น ผู้ที่ทำความดีให้พ้นจากมลทินเชื่อว่าเป็นผู้ที่สามารถปิดประตูนรกและเปิดประตูสวรรค์ให้กับตนแล้ว ดังมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า บุคคลทำความดี สิ่งสมสิ่งที่จะเป็นประโยชน์กายหน้า ความดีทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ในปรโลก^{๑๖๕}

๓.๖.๓ ทำให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

การรักษากาย วาจาใจให้อยู่ในระดับปกติ ไม่คิดอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดโกรธเคืองใคร ไม่คิดที่จะอิจฉา ริษยา พุดบด ไม่มีความปรารถนาลามก มีความเห็นถูกต้องตามคลองธรรม และดำรงตนอยู่บนฐานแห่งความดี เช่น รักษาศีล ให้ทานและเจริญภาวนา เป็นต้น ย่อมนำตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ ดังมีพุทธพจน์ตรัสว่า การสำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นการดี การสำรวมทวารทั้งปวงเป็นการดี ภิกษุผู้สำรวมทวารทั้งปวงย่อมพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้^{๑๖๖}

๓.๖.๔ ทำให้ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะสงสาร

ผู้ปฏิบัติตนให้ปราศจากมลทินทั้งปวงแล้ว เป็นผู้ที่มีกาย วาจาและใจที่สิ้นมลทิน และมีการประพฤติปฏิบัติในหลักของศีล สมาธิและปัญญา คือ ทำให้กาย วาจาและใจสูง คำว่า กาย วาจาและจิตใจสูง หมายความว่า เป็นผู้สูงจากมลทินทั้งหลาย ไม่เป็นทาสของความชั่ว (กิเลส) จิตใจที่สูงย่อมมีความพร้อมที่จะปฏิบัติธรรมขั้นสูงคือ การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน ซึ่งเป็นวิธีการที่จะนำจิตใจเข้ามรรคนิพพาน อันเป็นหนทางที่ทำให้สิ้นภพสิ้นชาติและไม่ต้องมีการ

^{๑๖๕} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๓๕๒/๑๓๔.

^{๑๖๖} ปุ.ธ. (บาลี) ๒๕/๓๖๐-๑/๘๐.

เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะสงสารอีก ดังมีพุทธพจน์ในเขมสูตรที่ตรัสว่า กรรมใดทำแล้ว ไม่ทำให้เดือดร้อนใจภายหลังมีหัวใจแช่มชื่นเบิกบาน เสวยผลแห่งกรรมใดกรรมนั้นทำแล้วดี^{๓๑}

๓.๖.๕ ทำให้สัตว์ได้ใกล้ชิดมรรคผลนิพพานมากขึ้น

หนทางที่ก้าวไปสู่มรรคผลนิพพานได้นั้น จะต้องออกจากเครื่องเศร้าหมองทั้งปวงเสียก่อน (มลทิน) แล้วประพฤติกาย วาจาและใจให้บริสุทธิ์ด้วยศีล สมาธิและปัญญา ทั้งสามประการนี้เป็นหนทางที่จะนำสัตว์โลกทั้งหลายก้าวไปสู่ยังแดนอันประเสริฐ ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายที่สูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือพระนิพพาน ดังนั้น พระนิพพานอยู่ไม่ไกลถ้าใจเราไร้มลทิน การปราศจากมลทินทำให้อยู่ใกล้มรรคผลนิพพาน ดังมีพุทธพจน์ตรัสว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นพระตถาคต^{๓๒} จากข้อความในพุทธพจน์ได้นั้นให้ทราบว่า การปฏิบัติธรรมและเจริญในศีล ในทานและสมาธิทำให้เป็นผู้มีธรรม

อานิสงส์ที่เกิดขึ้นจากการปราศจากมลทินทำให้ได้รับอานิสงส์ทั้งในโลกนี้และโลกหน้าหน้า เมื่อมีชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันทำให้มีความสุข ไม่เดือดร้อน เป็นที่ปรารถนาของคนทั้งหลาย เมื่อตายไปได้ไปเกิดที่ดี มีสวรรค์ เป็นต้น

๓.๖ สรุป

จากการที่ได้ศึกษาเรื่องมลทินพบว่า มลทินเกิดขึ้นจากสาเหตุใหญ่ๆ คือ ๑) รากะ ๒) โทสะ ๓) โมหะ ทั้งสามประการนี้เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดมลทิน มลทินเกิดขึ้นกับผู้ที่มีความประมาท ขาดสติ ไม่มีความอดทน ขาดความหนักแน่น เช่น เมื่อมีเรื่องราวที่ไม่พอใจ ไม่ถูกใจ ก็ทำให้มีอารมณ์โกรธโดยไม่คิดไตร่ตรองให้ดีก่อน ว่าเป็นเรื่องที่สมควรโกรธหรือไม่ มลทินเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นกับทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยทุกเวลา ทุกสถานที่ และมีผลคือความเศร้าหมอง ความผิดปรกติทางกาย ทางวาจา หมายความว่า เมื่อใดที่มีบุคคลมีความโกรธ ความริษยา ความตระหนี่ ก็ย่อมทำให้เขาค้นนั้นมีความเศร้าหมอง ผิดปรกติ มีความเดือดร้อน มีความทุกข์ ไม่เป็นที่รักหรือต้องการของคนทั้งหลาย ดังนั้น มลทิน จึงควรกำจัดให้หมดสิ้นไปจากชีวิต วิธีการกำจัดมลทินตามหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาได้ตรัสไว้ว่า ให้ประพฤติดุปฏิบัติตามหลักของอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ, หลักธรรมแห่งความดี ๑๐ ประการ, หลักธรรมแห่งความดี ๑๐ อย่าง ซึ่ง

^{๓๑} ส.ส. (บาลี) ๑๕/๑๐๓/๖๘.

^{๓๒} ส.บ. (ไทย) ๑๓/๒๑๖/๑๔๖.

หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตนให้ปราศจากมลทินและทำให้การดำรงชีวิตในปัจจุบันพบกับความสุข

ผู้ทำการวิจัยในเรื่องนี้ จึงมีความเชื่อว่ามลทินภายนอกภายในมีทั้งดีและไม่ดี ถ้าถือเอามลทินของคนอื่นมาเป็นคติธรรมสอนใจเพื่อจะยกระดับจิตใจสูงขึ้นและจะไม่กล้าทำความชั่ว ถ้าเราขาดสติปล่อยกาย วาจา และจิตใจทำความชั่ว ย่อมทำได้รับโทษมากมาย ดังนั้น จึงได้เปรียบเสมือนเชื้อโรคที่ทำให้การดำรงชีวิตของเราไม่มีความสุข มลทินก็เช่นเดียวกัน เมื่อได้กระทำลงไปย่อมเป็นที่แน่ชัดว่าความเศร้าหมอง ความไม่บริสุทธิ์ทางกาย วาจาและใจเกิดขึ้นแน่นอน ทั้งนี้ทุกคนต้องการและชอบสภาพจิตที่ดี บัดนี้ ถ้าเราเกิดมีมลทินเข้าครอบงำย่ำยี เราจะเหมือนบุคคลผู้ต้องการอาบน้ำ เข้าไปสู่หลุมอุจจาระ เราเป็นผู้ได้ฟังมานานแล้ว ถ้าเราไม่ครอบงำมลทิน เราจะถูกทอดทิ้งเหมือนนายแพทย์ผู้ประสบทุกข์เพราะอาเจียนและท้องร่วง เราเป็นผู้ที่ชาวโลกนับถือ ถ้าเราไม่ทำจัดมลทิน เราจะถูกชาวโลกทอดทิ้ง เหมือนแจกันสีที่บรรจุของไม่สะอาด และไม่มีฝาครอบ เมื่อบุคคลผู้ฉลาด รู้สึกละอายมลทินครอบงำ เขาเชื่อว่านำทุกข์มาใส่ตน เขาจะได้รับทุกข์ใจอันเกิดจากความกลัวการลงโทษรุนแรง ถ้าบุคคลผู้ถูกงัดมียาแก้พิษ และไม่ดื่มยาแก้พิษนั้น เขาก็เหมือนบุคคลผู้เสวยทุกข์ไม่มีสุข ในทำนองเดียวกัน ผู้ที่ถูกมลทินครอบงำย่ำยีแล้ว ไม่กำจัดมันเสียในทันที เรียกว่า เป็นบุคคลอยู่เสวยทุกข์และไม่มีสุข เพราะเขาสั่งสมกรรมที่น่ากลัวนี้ และยิ่งกว่านั้น ผู้ที่ทำมลทินให้เกิดขึ้น จะถูกพวกศัตรูหัวเราะเยาะเขา และทำให้เพื่อนได้รับความอับอาย ถึงแม้ว่าเขาจะมีศีลมาก เขาก็จะได้รับการดูถูกจากบุคคลอื่น ถ้าเธอไม่รับความเคารพมาก่อน นับจากนี้ไปเธอจะได้รับการดูถูก เธอผู้ปรารถนาความสุข จะได้รับความทุกข์ เธอเป็นผู้สงบภายนอก แต่ภายในถูกรบกวน เธอมีตาอยู่ก็มองไม่เห็น ถึงปัญหาก็กลายเป็นคนโง่เขลา ฉะนั้น เมื่อได้ทราบถึงผลที่ได้รับอันเกิดจากมลทินเช่นนี้ จึงรีบเร่งประพฤติปฏิบัติตนให้ปราศจากสิ่งทำให้เกิดมลทินนั้นให้ได้ ซึ่งมีพุทธพจน์ตรัสไว้ว่า ให้เว้นจากความชั่วทั้งปวง ให้ทำความดีและรักษาจิตใจให้บริสุทธิ์^{๑๓๓} จากพุทธพจน์นี้ทำให้รู้ได้เลยว่า ผู้ที่จะพ้นจากมลทินได้จะต้องเว้นความชั่วทั้งปวงและประพฤติดแต่ความดี และรักษาจิตใจให้หมดจดจากเครื่องเศร้าหมองด้วยการเจริญสติอยู่ทุกเมื่อ ก็ทำให้เป็นกำแพงกันมลทินได้ บุคคลที่มีความประพฤติพ้นจากมลทินย่อมมีความสุขทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดไป

^{๑๓๓}ที่.ม. (ไทย) ๑๐/๕๔/๔๗ ; พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๕.

บทที่ ๔

สรุปผลของการวิจัย

การศึกษาวเคราะห์เรื่องการกำจัดมลพิษพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการศึกษารายละเอียดของมลพิษที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ในส่วนที่เป็นความหมาย ประเภท ความสำคัญ ลักษณะโทษ เป้าหมายของการประพฤติปฏิบัติตนให้พ้นจากมลพิษนั้นคืออะไร เพราะหากทราบเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนแล้ว ก็จะทำให้เกิดความเพียรมุ่งมั่นในการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากมลพิษยิ่งขึ้นไป จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวมีผลสรุป ดังนี้

๔.๑ สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาในบทที่ ๑ พบว่าโดยสรุปปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้มีหลายสาเหตุสิ่งที่สำคัญเกิดจากความไม่รู้ ความเข้าใจ และไม่กลัวต่อโทษหรือผลของกรรมที่จะได้รับ หลังจากทำความเข้าใจแล้ว เรื่องมลพิษก็เช่นกันเกิดขึ้นในบุคคลก็เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจและไม่มีความเกรงกลัวต่อผลโทษที่จะได้รับ จึงทำให้มีกระทำความผิดเป็นมลพิษทางกาย ทางวาจา และทางจิตใจขึ้น ซึ่งทราบได้จากข่าวที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ในแต่ละวัน ล้วนเป็นข่าวที่เกี่ยวกับสิ่งที่เป็นทั้งมลพิษทั้งสิ้น มลพิษเป็นเป็นมาตรฐานวัดความเสื่อมโทรมความเจริญของสังคมได้ ผู้ที่ปรารถนาประพฤติปฏิบัติให้พ้นจากมลพิษ ให้ยึดปฏิบัติตามหลักของอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการหลักธรรมแห่งความดี หลักธรรมแห่งความดี ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตนให้ปราศจากมลพิษและทำให้การดำรงชีวิตในปัจจุบันพบกับความสุขและเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตที่ดีงามต่อไป

เมื่อคนเราต่างยังขาดความรู้ ความเข้าใจและความกลัวในการให้ผลของมลพิษ จึงเป็นเหตุให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เกิดมลพิษอยู่เป็นนิจ และการกระทำผิดในลักษณะอื่นๆ ที่เป็นมลพิษเมื่อได้พิจารณาเห็นว่ามลพิษ เป็นสิ่งจำเป็นมากที่สุดสำหรับคนปัจจุบัน ที่จะต้องเร่งรีบประพฤติปฏิบัติตนให้พ้นจากมลพิษทั้งปวงให้หมดสิ้นไป เพื่อให้การดำเนินชีวิตของคนเราในปัจจุบันเกิดมีความบริสุทธิ์ สะอาดปราศจากเครื่องเศร้าหมอง ไม่ขุ่นมัว ไม่สูญสิ้น ฉะนั้น ผู้วิจัยในเรื่องนี้จึงเชื่อมั่นว่าเมื่อมีความรู้ มีความเข้าใจที่ถูกต้อง มีความเกรงกลัวในการให้ผลของมลพิษแล้ว ตั้งสติสัมปชัญญะรู้ตัวอยู่เสมอ ก็จะเป็นหนทางให้ออกทุกข์ได้

จากการศึกษาบทที่ ๒ พบว่าโดยสรุป มลทิน หมายถึงสิ่งที่ทำให้กาย วาจาและจิตใจของมนุษย์ไม่สะอาด ผิดปกติไป เมื่อใด ขณะใด ที่มนุษย์มีความโกรธ ความลบหลู่ ความริษยา ความตระหนี่ ความมายา ความมั่งอวด ความพุดบด ความปรารถนาลามก ความเห็นผิด ทั้ง ๘ อย่างนี้อย่างใดอย่างหนึ่ง นั่นก็หมายความว่า มนุษย์ได้ประพฤติปฏิบัติให้เกิดมลทิน คือความเศร้าหมองแล้ว ซึ่งคำว่า มลทิน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคน ยกเว้นแต่ผู้ที่เปี่ยมพระอริยะเจ้าที่ได้บรรลุดวงตาเห็นธรรมเท่านั้นที่ไม่มีมลทิน

ประเภทของมลทินแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) มลทินภายนอก เป็นเรื่องเกิดจากการประพฤติปฏิบัติตัวของมนุษย์ในทางที่ไม่ดีงาม ไม่ถูกต้อง ผิดต่อหลักศีลธรรมและกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดมลทินภายนอกขึ้น จะพิจารณาเห็นได้ว่าเมื่อเราทำในสิ่งที่ไม่ดีแล้ว คนที่อยู่รอบข้างๆ จะมีความคิด หรือการกระทำอย่างไม่พอใจ ไม่อยากคบค้าสมาคมด้วย และเป็นที่รังเกียจ ๒) มลทินภายใน คือ เป็นมลทินที่เกิดขึ้นในจิตใจหลังจากการกระทำเรื่องไม่ดีแล้วทำให้จิตใจเป็นทุกข์ เศร้าหมอง ไม่มีความสุข มีความเร้าร้อน กระวนกระวายอยู่ตลอดเวลา หาความสุขได้ยาก จึงเห็นแล้วว่ามลทินทั้งสองประเภทดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ไม่ดี ไม่ควรให้เกิดมีในชีวิต

ความสำคัญของมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อมองตามการให้โทษแล้วแทบจะมองไม่เห็นความสำคัญของมลทินเลย แต่สำหรับผู้วิจิตรได้มองเห็นความสำคัญของมลทินว่าเมื่อใดที่ได้ทราบถึงการให้ผลที่ไม่ดีต่อมนุษย์และมีความกลัว การที่รู้และกลัวนั้นจึงเป็นเหตุให้มนุษย์อยากที่จะประพฤติปฏิบัติตนให้พ้นจากมลทิน เพราะมีความเชื่อมั่นว่าการที่ไม่มีมลทินเท่านั้นที่จะทำให้มีชีวิตที่ดี มีความเจริญรุ่งเรือง มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานได้

ลักษณะของมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี ๒ ลักษณะคือ ๑) ลักษณะภายนอก เป็นการให้ผลแก่มนุษย์ภายนอก เช่น มีกายไม่บริสุทธิ์เป็นที่ไม่ยอมรับของคนทั่วไป ทำให้อยู่ในสังคมอย่างลำบาก ๒) ลักษณะมลทินภายใน เป็นการให้ผลด้านความรู้สึกทางจิตใจ หลังจากที่ได้ประพฤติปฏิบัติในเรื่องมลทินย่อมทำให้เกิดมีความรู้สึกนึกคิดทางจิตใจเป็นทุกข์ ไม่มีความสุข มีจิตใจเศร้าหมองอยู่ตลอดเวลา เป็นต้น

จากการศึกษาในบทที่ ๓ พบว่าโดยสรุป การกำจัดมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท มีนัยตรงกันข้ามกับมลทิน คือ ไม่เป็นผู้โกรธ ไม่เป็นผู้ลบหลู่คนอื่น ไม่เป็นมิคนริษยาคนอื่น ไม่เป็นคนตระหนี่ ไม่เป็นคนมายา ไม่เป็นคนอวด ไม่เป็นคนพุดบด ไม่เป็นคนปรารถนาลามก ไม่เป็นคนเห็นผิด จึงทำให้รับอานิสงส์ต่างๆ ตามเหตุและปัจจัยนั้น เช่น มีคนที่ใช้ชีวิตอยู่ใกล้จิตพระพุทธศาสนา และเมื่อไปจะได้สู่สวดคึกคักดี

ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์เรื่องการจัดมลทินและอานิสงส์ที่ปราศจากมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาทว่า ชาวพุทธจำเป็นต้องมีความรู้ มีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อเรื่องมลทินและให้มีความกลัวต่อผลอันจะเกิดจากการทำความชั่ว เมื่อมีความรู้ต่อเรื่องดังกล่าวนี้แล้ว ย่อมเป็นสิ่งที่ระวังตนประพฤติปฏิบัติให้ออกห่างจากความเศร้าหมอง เพื่อจะนำตนไปสู่ความดี ความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงานขั้นสูงได้ หรือสามารถปฏิบัติธรรมในขั้นสูงสุดจนได้บรรลุมรรคผลนิพพาน อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทต่อไป

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

จากที่ได้การศึกษาวเคราะห์เรื่องการจัดมลทินและอานิสงส์ที่ปราศจากมลทินในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้ได้ทราบความหมาย ประเภท ความสำคัญ ลักษณะ โทษ เป้าหมาย ,และอานิสงส์ที่ปราศจากมลทิน ในทัศนะของคนทั่วไปมองว่า มลทิน เป็นสิ่งที่เรื้อร่าย ไม่มีใครปรารถนาที่จะให้เกิดกับชีวิต แต่ก็ไม่มีความจำเป็นที่หนีไม่พ้นได้ ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเพื่อจะนำเอาแนวทางปฏิบัติตนให้พ้นจากมลทินตามหลักทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ฉะนั้น จึงได้มีการเสนอวิธีปฏิบัติ คือให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ ๘ ประการ หลักธรรมสมบัติแห่งความดี หลักธรรมแห่งความดี ซึ่งเป็นวิธีทางที่ทำให้ผู้ปฏิบัติพ้นจากมลทิน สิ้นปัญหาและนำพาชีวิตพบกับความสุขที่แท้จริงได้ แต่ตรงกันข้ามกับการดำเนินชีวิตที่มีมลทินจะทำให้มีกาย วาจาและจิตใจคิดแคบ มองใกล้ไม่ต่ำเสมอ จึงเป็นสิ่งที่ยากจะทำให้ชีวิตมีความสุขได้ ดังนั้น เพื่อให้ชีวิตหมดทุกข์ จึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้พ้นจากเป็นมลทินภายนอกภายในที่มีในตัวเราให้หมดสิ้นไป

การศึกษาวิจัยในเรื่องมลทินในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ทำให้เข้าใจถึงการให้ผลของเรื่องมลทินในลักษณะที่เกิดจากกรรมฝ่ายอกุศลที่มีจิตเป็นตัวกระแส ซึ่งในกระแสจิตที่กระทำแต่ละคราวประกอบด้วยส่วนที่เรียกว่า อกุศลเจตสิก องค์ประกอบในจิตฝ่ายอกุศล ด้วยเหตุปัจจัยที่มาจากอกุศลนี้เอง จึงให้มลทินที่มีอยู่ส่งผลให้มนุษย์ในสากลจักรวาลวนเวียนอยู่ในวัฏวนแห่งการเกิด การตายซ้ำไปคราวใดที่ยังมีมลทินก็จะส่งผลให้เกิด ตายไปตามหลักอิทัปปิจจยตา มลทินจึงไม่สิ้นสุดลง เพราะยังไม่มีตัวไปตัดกระแส จึงส่งให้ผู้ทำมลทินมีทุกข์ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากเหตุคือวิบากของมลทินกรรมจากการสืบค้นหาที่เกิดจากมลทินก็ปรากฏว่าไปพบที่อายตนะที่เป็นจุดเริ่มต้นเมื่อเกิดผัสสะ เมื่อใดก็มีปรุงแต่งจิตใจตามองค์แห่งอกุศลเจตสิก ก็ส่งผลให้เกิดวิญญานความรู้มีการสังสมมลทินไว้ในจิต เมื่อจะให้ผลก็ทำให้จิตใจเศร้าหมองและเดือดร้อนก่อนส่งผลให้กายลำบากเป็นลำดับไปและเมื่อจะดับก็ต้องใช้การดับมลทินด้วยการปฏิบัติตามมรรคองค์ ๘ หรือการ

เจริญ วิปัสสนากัมมัฏฐานก็จะสามารถกำจัดกิเลสต่างๆได้ เรียกว่า บรรลุธรรมขั้นสูงสุดคือเป็น
พระอรหันต์

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์. พระไตรปิฎกภาษาไทย และอรรถกถาแปล ชุด ๕๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

โกวิท ตั้งตรงจิตร. พุทธศาสนสุภาษิตนำชีวิตให้รุ่งเรือง. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, ๒๕๕๑.

ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. มาดสตรีในพระพุทธศาสนา. (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสารมวลชนจำกัด, ๒๕๒๘.

บุญมี แท่นแก้วและคณะ. พุทธศาสน์-ปรัชญา. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้งเฮาส์, ๒๕๓๘.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกแก่นธรรม ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย สมัยสุโขทัย-ไตรภูมิอภินิหาร. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คส์ลิเคชั่น, ๒๕๔๖.

เรืองอุไร กุศลาสัย. สตรีในวรรณคดีพุทธศาสนา. (กรุงเทพมหานคร : รุ่งแสงการพิมพ์, ๒๕๓๕.

วรินทร์ วิษณุโรจน์. เข้าใจ เข้าถึง พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : หจก. สามลดา, ๒๕๔๕.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์, ๒๕๒๖.

พระศรีปริยัติโมลี. **วิสุทธิมรรค** เล่ม ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๕.

พระญาณวโรดม (ประยูร สนฺตโกโร). **ศาสนาต่างๆ**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)**. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

_____. **พุทธธรรม (ฉบับเดิม)**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหภูมิธรรม จำกัด, ๒๕๔๔.

_____. **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม,
๒๕๔๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่
๑๒. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. กรุงเทพมหานคร :
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระอุปติสสเถระ. **วิมุตติมรรค**. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พุทธทาส. **ปฏิจสงมฺปาทจากพระโอบย**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
สุภาพใจ, ๒๕๕๔.

พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). **การพัฒนาจิต**. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์,
๒๕๔๕.

พินิจ รักทองหล่อ. **ธรรมานุกรมธรรมโฆษณ**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

อภิวัดน์ โพธิ์สาน. **พุทธศาสน์แนวปฏิบัติเพื่อชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาสารคาม,
๒๕๕๒.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

นายไพโรจน์ สุทธิปมมงคล. “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของจิตตคหิอุบาสกที่ปรากฏในคัมภีร์
วิทยานิพนธ์พระพุทธศาสนาฉบับมหัทธิ”, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระณัฐกิตติ อนารโท (ผุยเหง้า). “ศึกษาหลักมรณสติในพระไตรปิฎก”, **วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสดมฉบับมหัทธิ**, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พระมหาสมบุรณ์ พรรณนา. “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทและความสำคัญของสัมมาทิฐิในการ
พัฒนาชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระสูตรต้นตปิฎก”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

พระมหาธีรพัฒน์ ธีรวิฑูโน. “มโนทัศน์เรื่องกามในพุทธปรัชญาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระสุบิน จันทาโก (แก้วดวงสี). “ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะสตรีในนิทานเรื่องท้าวคำสอนกับ
ลักษณะสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พรพิศ ศิริวิสูตร. “สติและวิถีการพัฒนาเพื่อการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน”, วิทยานิพนธ์ศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๕.

(๓) บทความในหนังสือพิมพ์:

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ วันจันทร์ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันศุกร์ที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๓, หน้า ๑.

หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ (ข่าวต่างประเทศ), วันจันทร์ที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๑๕.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระณัฐกิตติ อนารโท (ผุยเหง้า) อายุ ๔๕ พรรษา ๒๔
- เกิด : วันพุธที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๐๕ บ้านเลขที่ ๒๖ หมู่ ๔ บ้านเหล่าสวนกล้วยตำบลหนองเทา อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ๔๘๑๒๐
- บรรพชา : วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๒๖ วัดมหาธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พระอุปัชฌาย์ พระเทพมงคลเมธี วัดมหาธาตุ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (สามเณรตัวอย่าง รุ่นที่ ๒ ปี ๒๕๒๖)
- อุปสมบท : วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๓๐ วัดศรีนันทาราม บ้านโนนสะอาด ตำบลโนนสะอาด อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี พระอุปัชฌาย์ พระครูสิทธิธรรมคุณ
- การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๒๘ สอบได้ น.ธ. เอก วัดสิริมงคล ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี
- : พ.ศ. ๒๕๓๓ สำเร็จ ม. ๖ โรงเรียนเขตพนศึกษา ตำบลวัดเกต อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่
- : พ.ศ. ๒๕๓๕ สำเร็จปริญญาตรี พธ.บ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น รุ่นที่ ๔๑ เอกการสอนสังคมศึกษา (เกียรตินิยมอันดับสอง)
- : พ.ศ. ๒๕๕๑ สำเร็จปริญญาโท พธ.ม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ สาขาพระพุทธศาสนา รุ่นที่ ๑๘
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๑๓๑ วัดโพธิ์โนนทัน บ้านโนนทัน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐ โทร ๐๘๕-๕๕๓๖๓๕๒

